N:o 7.

Ank. till Riksd. kansli den 18 februari 1895, kl. 5 e. m.

Utlåtande, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

(2:dra U. A.)

Ordinarie anslag.

Landsstaterna i länen.

Ang. höjning af tjenstgöringspenningarne för vissa länsmän. [1.]

1:o) I den till Riksdagen den 15 januari innevarande år aflåtna proposition angående statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t föreslagit, att, för beredande af förhöjning i tjenstgöringspenningarne med 500 kronor för hvar och en af länsmännen i Enontekis, Juckasjärvi och Arjepluogs länsmansdistrikt af Norrbottens län, anslaget till landsstaterna i länen måtte höjas med 1,500 kronor.

Till det vid propositionen fogade statsrådsprotokoll öfver civilärenden den 14 januari 1895 har föredragande departementschefen erinrat, att, enligt den år 1878 beslutade löneregleringen för landsstaten, aflöningen för länsman utgjorde lön 900 kronor, som efter tio år kunde höjas med 300 kronor, och tjenstgöringspenningar 600 kronor, hvarjemte länsman uppbure expensmedel till belopp af 100 kronor. Sammanlagda aflöningen utgjorde sålunda 1,600 kronor för länsman, som icke åtnjöte

ålderstillägg, och 1,900 kronor för länsman, som vore i åtnjutande af sådant tillägg. För de länsmän, som hade boställe, afdroges i regeln å den kontanta aflöningen så mycket, som motsvarade boställets beräknade afkomst. Men för länsmannen i Enontekis distrikt, för hvilkens förseende med boställe Riksdagen år 1883 beviljade ett särskildt anslag, enär tillfälle saknades för denne länsman att hyra bostad inom distriktet, egde dylikt afdrag icke rum. Med afseende derå, att det skulle blifva alltför betungande för länsmannen att vidkännas både skyldighet att underhålla ifrågavarande boställe och afdrag å aflöningen för boställets afkastning, hade nemligen Riksdagen, uppå Kongl. Maj:ts framställning, medgifvit, att för boställets afkomst något afdrag å lönen icke skulle ega rum. Åt länsmännen i Juckasjärvi och Arjepluogs distrikt vore deremot icke boställen anslagna.

Af statsrådsprotokollet inhemtas vidare, att länsmannen i Enontekis distrikt F. B. Forsström uti en till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i nämnda län ställd skrift gjort framställning om beredande af förhöjning i tjenstgöringspenningarne för länsmannen i detta distrikt samt till stöd härför hufvudsakligen anfört, att det alltid visat sig, att under det att länsmännen i länets kustsocknar, så framt de skötte sig, i ekonomiskt hänseende kunnat reda sig godt, hade länsmännen i lappmarksdistrikten med få undantag i ekonomiskt hänseende haft att kämpa med stora svårigheter, att icke säga fattigdom. Under förflutna tider, då af länsmännen i lappmarken icke fordrats mera, än att de kunde skrifva läsligt och tala hjelpligt svenska språket, hade den antydda olikheten varit mindre märkbar, men i samma mån man under de senaste tjugu åren börjat höja fordringarna äfven hos länsmännen i lappmarken, hade missförhållandet allt tydligare framträdt. Orsakerna till lappmarkslänsmännens dåliga ställning vore, att, medan kustsocknarnes länsmän i allmänhet kunde bereda sig extra inkomster till ej obetydliga belopp, lappmarkslänsmännen saknade så godt som alla dylika inkomster, att prisen på lifsmedel i lappmarken vore ungefär 50 procent högre än i andra delar af länet, samt att de vidsträckta, vägar saknande lappmarksdistrikten fordrade långa och kostsamma resor, för hvilka ersättning ej vore att påräkna. Sämst lottad af alla vore länsmannen i Enontekis distrikt. Detta distrikt, beläget 37 mil från kusten, vore 17 mil långt och i medeltal 5 mil bredt med en befolkning, som, förutom ett fåtal bofaste, hvilka utan undantag vore fattiga, utgjordes af i fjellen och skogarna spridda lappar. Till följd af distriktets aflägsenhet och brist på vägar vore lefnadskostnaderna derstädes synnerligen höga. Utskylderna utgjorde 14 procent af inkomsten. Länsmannens extra inkomster vore nära nog

inga, hvilket framginge deraf, att nuvarande t. f. länsmannen af taxeringsmyndigheterna uppskattats till en inkomst af endast 1,630 kronor, ehuru han uppbure alla tjensten åtföljande löneförmåner. Utmätningar, för hvilka ersättning utginge, förekomme icke, men väl utmätningar för uttagande af kommunalutskylder, för hvilka utmätningar ersättning icke åtnjötes, samt för uttagande hos lapparne af skadeersättningar till invånare i Norge. Sedan kongl. förordningen den 6 juni 1883 rörande de lappar, som med renar flytta emellan de förenade konungarikena Sverige och Norge, trädt i kraft, hade de till Enontekis socken hörande lapparne fått för af renar förorsakade skador vidkännas ersättningar, som årligen betydligt ökats. För uttagande af dessa ersättningsbelopp, hvilka vore fördelade på ett stort antal lappar, spridda ej blott inom Enontekis, Juckasjärvi och Pajala socknar, utan äfven inom norskt område, måste länsmannen företaga många vidsträckta och kostsamma resor, för hvilka han ej finge någon ersättning. Lika litet komme ersättning i fråga, då, såsom ofta vore förhållandet, stämning skulle på norsk myndighets begäran delgifvas lapparne, eller då resor företoges för efterspaning af rentjufvar eller för hållande af polisförhör m. m. bland lapparne.

Vidare hade Forsström meddelat dels uppgift å prisen i Enontekis å de nödvändigaste lifsförnödenheter under de senaste åren, dels ock en beräkning å lefnadskostnaden för en medelstor familj, bestående af åtta personer, tjenstehjon inberäknade, hvilken beräkning slutade å ett belopp af 2,850 kronor, deri inginge hushyra med 200 kronor och kostnad för tjensteresor med 150 kronor.

Med afseende å det länsmannen i Enontekis anslagna boställe hade Forsström anfört, hurusom allmänt erkändt vore, att jordbruk utefter Torneå och Muonio ådalar för personer, hvilka nödgades genom legdt folk utföra arbetena, medförde endast förlust, desto större ju längre upp hemmansbruket vore beläget. Om i nyssnämnda beräkning intagits, å ena sidan, kostnaderna för boställets skötsel och, å den andra, dess afkastning, skulle beräkningen blifvit ännu ofördelaktigare. Forsström hade derför i stället upptagit hushyra till 200 kronor, motsvarande utskylderna för bostaden och underhåll af husen, lågt beräknadt.

Slutligen hade Forsström meddelat, att, medan länsmännen i den svenska lappmarken, hvilka måste försaka snart sagdt alla lifvets beqvämligheter och behag, hade så små inkomster, att det knappast vore dem möjligt att reda sig på ett anständigt sätt, ett motsatt förhållande egde rum både i Finland och i Norge. Så hade länsmännen i finska lappmarken utaf lön och ordinarie inspektionsresor en inkomst af 4,500

finska mark och länsmännen i Kautokeino, Tanen och Sydvaranger hvar en inkomst taxerad till 4,000 kronor.

Uti en den 8 november 1893 till Kongl. Maj:t aflåten skrifvelse i förevarande ärende hade, enligt hvad departementschefen vidare anfört, Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län yttrat, att de länsmännen enligt gällande stat tillkommande aflöningsförmåner tillika med de länsmansbefattningarna åtföljande extra inkomster i allmänhet lemnade dessa tjensters innehafvare en anständig bergning, hvarförutom i regeln icke saknades tillfälle för länsmannen, om han eljest vore en duglig man, att genom enskild verksamhet förbättra sina ekonomiska vilkor, men att inom Norrbottens län funnes några länsmansbefattningar, hvilka i följd af för distrikten säregna förhållanden icke kunde sägas bereda sina innehafvare deras nödiga utkomst. Öfver hufvud kunde sägas, att länsmännen inom lappmarksdistrikten befunne sig i mindre gynsamma ekonomiska vilkor än länsmännen inom de nedre distrikten. Lappmarksdistrikten medförde genom sin ofantliga utsträckning långvariga och dyrbara förrättningsresor, deras aflägsenhet från kusten och saknad af kommunikationer fördyrade prisen å alla sådana lifsmedel, som icke kunde inom distrikten erhållas, och med afseende å den ringa utveckling, dessa distrikt nått, vore tillfällena till enskildt förvärf derstädes ännu obetydliga. Inom de närmast kustlandet liggande lappmarksdistrikten påginge dock numera ett utvecklingsarbete såväl i afseende å kommunikationsväsendet som i andra hänseenden, hvilket så småningom gjorde dem alltmer jemförliga med kustsocknarne, och Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansåge sig icke i afseende å dem böra ifrågasätta några åtgärder till förbättrande af de med tjensterna förenade aflöningsförmåner. Deremot ansåge sig Kongl. Maj:ts befallningshafvande böra göra framställning i detta syfte beträffande länsmanstjensterna uti de tre aflägsnast belägna lappmarksdistrikten, nemligen Enontekis, Juckasjärvi och Arjepluogs distrikt. Dessa distrikt, innefattande vidsträckta ödebygder och fjelltrakter, inom hvilka få eller inga brutna vägar funnes, samt belägna, om man räknade från länsmännens bostäder till närmaste städer vid kusten, på ett afstånd från dessa af respektive 39,8, 29,2 och 23,1 nymil, saknade, enär de till större delen låge ofvan odlings- och skogsgränsen, deremot i väsentlig mån de förutsättningar för utveckling, som de nedre distrikten egde, och företedde undantagsförhållanden, hvarmed andra distrikt ej egde något jemförligt. Det läte sig omedelbart inse, att de vilkor, hvarunder länsmännen i dessa distrikt arbetade, måste vara vida ogynsammare än annorstädes med afseende såväl å de stora svårigheter, som vore förenade med

sjelfva tjenstgöringen, som å kostnaderna för tjensteförrättningarna och lefnadskostnaderna öfver hufvud.

En upplysande skildring af förhållandena i detta afseende ansåge Kongl. Maj:ts befallningshafvande innefattas i Forsströms ofvanberörda framställning, hvilken syntes Kongl. Maj:ts befallningshafvande med all önskvärd fullständighet ådagalägga, att länsmannens i Enontekis distrikt aflöning vore alltför ringa. Och hvad Forsström anfört angående förhållandena i Enontekis distrikt egde, enligt hvad Kongl. Maj:ts befallningshafvande kunde vitsorda, tillämpning äfven för Juckasjärvi och Arjepluogs distrikt. Angående prisen å lifsförnödenheter i dessa distrikt hade från länsmännen inkommit uppgifter, hvilka bifogats Kongl. Maj:ts befallningshafvandes skrifvelse.

Men det vore ej allenast de enskilda tjensteinnehafvarnes skäliga anspråk det här gälde att tillgodose, utan det allmännas intresse kräfde i detta fall med särskild styrka, att en ändring till det bättre vidtoges. Den tid vore nemligen för länge sedan förbi, då, såsom Forsström anmärkt, af länsmännen i lappmarken ej fordrades mer, än att de kunde skrifva läsligt och tala hjelpligt svenska språket. Länsmanstjensterna vore allestädes af stor betydelse, och det låge synnerlig vigt uppå att de anförtroddes åt redbare, insigtsfulle och i öfrigt dugande män; men i särskild grad gälde detta om länsmanstjensterna i lappmarken. Länsmannen i ett lappmarksdistrikt vore ej blott en statens funktionär för nödtorftigt utförande af de embetsförrättningar, som kunde förekomma. Han hade härutöfver en ytterst inflytelserik personlig ställning bland den befolkning, inom hvilken han lefde; och det vore att förbise den stora betydelsen häraf, om man icke af lappmarkslänsmännen fordrade fullt ut de qvalifikationer, som fordrades af motsvarande tjenstemän annorstädes. Men då aflöningsförmånerna vore otillräckliga, äfventyrades utsigten att få tjensterna besatta med verkligt dugande män, och fara förelåge, att tjensternas innehafvare skulle genom ekonomiskt trångmål råka i ett beroende, som omintetgjorde deras inflytande och förlamande inverkade på deras tjensteutöfning

Den aflöningsförbättring, som Kongl. Maj:ts befallningshafvande på grund af det anförda ansåge sig böra ifrågasätta för länsmännen uti ifrågavarande tre distrikt, syntes lämpligen böra utgå i form af förhöjning af tjenstgöringspenningarne, en förhöjning, som enligt Kongl. Maj:ts befallningshafvandes uppfattning ej skäligen borde bestämmas lägre än 500 kronor, hvarigenom tjenstgöringspenningarne för hvar af berörda tre tjenster skulle komma att uppgå till 1,100 kronor.

Kammarkollegium och statskontoret, som till Kongl. Maj:t afgifvit

infordradt utlåtande i detta ärende, hade deruti, efter omförmälande, att det länsmanstjensten i Enontekis distrikt tillhörande boställe vore i taxeringslängden för 1892 upptaget med $^{5}|_{144}$ mantal och åsatt ett värde af 6,000 kronor, framhållit, att en embetsverkens utlåtande bifogad tablå öfver länsmansdistrikten i Norrbottens län utvisade, att lappmarksdistrikten i nämnda län hade betydligt större omfång än de i länets lägre del belägna distrikten, i det att i medeltal arealen af ett lappmarksdistrikt utgjorde 112,341 qvadratmil men af de öfriga endast 19,929 qvadratmil, hvaremot folkmängden i allmänhet vore mindre inom lappmarksdistrikten än i de öfriga distrikten. Af nu ifrågavarande tre länsmansdistrikt hade Arjepluogs distrikt, omfattande 128,532 qvadratmil, ej obetydligt större ytvidd än medeltalet af arealen för ett lappmarksdistrikt. För hvart och ett af de båda öfriga kunde ytvidden, för båda tillsammans uppgående till 173,752 qvadratmil, ej uppgifvas.

Vidare hade embetsverken erinrat, att vid den år 1889 beslutade lönereglering för jägeristaten hade de påfallande olikheter, som med hänsyn till tjenstgöringsområdets utsträckning, kommunikationer, klimat och lefnadsomkostnader egde rum emellan, å ena sidan, reviren i de sex norra länen, och särskildt de nordligare bland dessa samt, å andra sidan, reviren i det öfriga landet, ansetts betinga, att aflöningen för jägmästarne i de sex norra länen i allmänhet bestämdes något högre än för de öfriga och äfven att gradationer vidtoges i de förres aflöning, lämpade efter olika ortförhållanden. Härvid hade förhöjningen lagts på den del af aflöningen, som alltid uppbures af den verkligen tjenstförrättande, eller å tjenstgöringspenningarne, hvilka alltså bestämts för samtliga reviren i södra och mellersta delarne af landet, ett revir i Kopparbergs och två revir i Gefleborgs län till 1,000 kronor årligen och, hvad anginge öfriga revir, för tio till 1,200 kronor, för tretton till 1,400 kronor och för tio till 1,600 kronor.

Med afseende å de till stöd för Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förevarande framställning anförda omständigheter ansåge embetsverken äfven behofvet af en förhöjning i tjenstgöringspenningarne för länsmännen i Enontekis, Juckasjärvi och Arjepluogs länsmansdistrikt vara till fullo ådagalagdt. Mot det föreslagna beloppet hade embetsverken ej något att erinra. Visserligen förekomme, att länsmannen i Enontekis, i olikhet med länsmännen i de båda öfriga af ifrågavarande distrikt hade sig anslaget boställe, som af honom finge utan afdrag å lönen innehafvas; men då beslutet om beredande af denna förmån för länsmannen i Enontekis grundat sig, bland annat, äfven på det af Kongl. Maj:ts befallningshafvande då vitsordade förhållandet, att denna

länsmansbefattning vore den vigtigaste och mest svårskötta af alla dylika befattningar i länet, helst distriktet gränsade till både Norge och Finland och vid gränsen de internationella förhållandena i afseende å nomadernas flyttnings- och betningsrätt vore mycket invecklade, samt att det derför vore af vigt, att länsmanstjensten kunde anförtros åt en insigtsfull och kraftig samt med de särskilda förhållandena fullt hemmastadd person och att icke allför täta ombyten af länsmän egde rum, ansåge sig embetsverken så mycket mindre ega skäl att ifrågasätta beviljande af ett lägre belopp såsom förhöjning i denne länsmans aflöning, som någon behållen afkomst af bostället, sedan underhållskostnad och utskylder bestridts, efter hvad handlingarna utmärkte, sannolikt ej kunde af innehafvaren påräknas.

Utskottet hyser visserligen betänkligheter mot att tillstyrka jemkningar i fastställda aflöningsstater, hvilka öfver hufvud innefatta fullt tillräckliga förmåner för tjensteinnehafvarne, men då, efter hvad upplyst blifvit, länsmännen uti ifrågavarande tre länsmansdistrikt befinna sig i en alldeles särskild undantagsställning, synes det utskottet billigt, att aflöningen för dessa länsmän, hvilkas ekonomiska vilkor ställa sig ogynsammare än för motsvarande tjenstemän i andra delar af landet, varder i någon mån förbättrad. Det förefaller dock utskottet, som om den i sådant afseende föreslagna förhöjningen i tjenstgöringspenningarne skäligen kunde inskränkas till ett belopp af 300 kronor för hvar och en af ifrågavarande länsmanstjenster; och vill utskottet på grund häraf hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen, för beredande af förhöjning i tjenstgöringspenningarne med 300 kronor för hvar och en af länsmännen i Enontekis, Juckasjärvi och Arjepluogs länsmansdistrikt af Norrbottens län, höjer anslaget till landsstaterna i länen med 900 kronor.

Ang. höjning af anslaget till följd af landsstatsboställens indragning m. m. [2.]

2:o) Kongl. Maj:t har vidare föreslagit, att anslaget till landsstaterna i länen måtte, med anledning af tre boställens indragning och förändrad beräkning af två boställens afkastning, höjas med 2,340 kronor.

Af statsrådsprotokollet i ärendet inhemtas att, på sätt statskontoret i sin berättelse om statsverkets inkomster m. m. meddelat, komme till följd af tjensteinnehafvares afgång samt enligt särskilda

Kongl. Maj:ts beslut följande landsstatsboställen med i stat beräknad afkastning af sammanlagdt 2,350 kronor att, efter tilländalupna tjenste- och fardagsår, till statsverket indragas, nemligen

länsmansbostället i Tunaläns härad af Kalmar län Plittorp n:o 1, ½ mantal;

kronofogdebostället i Orousts och Tjörns fögderi af Göteborgs och Bohus län Toggestad n:o 1, 1 mantal; samt

länsmansbostället i Vesterås härads tredje distrikt af Vestmanlands län Jolmesta n:o 2, ⅝ mantal.

Af en statskontorets berörda skrifvelse bilagd uppgift inhemtades tillika, dels att den i stat beräknade afkastningen af länsmansbostället i Gråmanstorps distrikt af Kristianstads län Nybygget n:o 1, ⅜ mantal, komme att enligt Kongl. Maj:ts beslut minskas med 9 kronor 76 öre, dels ock att å andra sidan beräknade afkomsten af länsmansbostället i Vilske härads distrikt af Skaraborgs län Marka Stommen n:o 1, ½ mantal, skulle enligt beslut af kammarkollegium höjas med 20 kronor.

Då de anmärkta förhållandena påkallade en förhöjning af anslaget till landsstaterna i länen med 2,339 kronor 76 öre, har departementschefen, med iakttagande af grundsatsen om anslags bestämmande till jemnt tal af kronor, hemstält, att Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen, att berörda anslag höjdes med 2,340 kronor.

Utskottet, som icke haft något att erinra emot denna Kongl. Maj:ts framställning, föreslår alltså,

att anslaget till landsstaterna i länen må, med anledning af tre boställens indragning och förändrad beräkning af två boställens afkastning, höjas med 2,340 kronor.

I händelse af bifall härtill samt till hvad ofvan föreslagits i afseende å höjning af ifrågavarande anslag, kommer anslaget till »landsstaterna i länen (deraf 110,000 kronor reservationsanslag)» att höjas från 2,675,882 kronor till 2,679,122 kronor eller med 3,240 kronor.

Undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar.

Ang. resestipendier för veterinärer. [3.]

3:o) Kongl. Maj:t har föreslagit, att Riksdagen måtte under denna anslagstitel uppföra ett belopp af 2,000 kronor till stipendier åt legitimerade veterinärer, hvilka önska att i främmande länder förvärfva sig ökade insigter och erfarenhet, samt fördenskull höja anslaget till »un-

dervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar (deraf ett förslagsanslag å 15,000 kronor till understöd åt landtmannaskolor)» med 2,000 kronor eller från 190,400 kronor till 192,400 kronor.

Till statsrådsprotokollet har departementschefen till en början erinrat, hurusom den af Kongl. Maj:t den 11 september 1874 förordnade komitén för afgifvande af förslag angående veterinärväsendets ordnande uti sitt den 5 december samma år afgifna betänkande påpekat fördelen och nyttan för det allmänna deraf att veterinärer, som i sitt yrke ådagalade framstående skicklighet och duglighet, sattes i tillfälle att i utlandet vidare utbilda sig, på grund hvaraf komitén hemstält att till resestipendier för veterinärer, såväl civile som militäre, måtte anvisas ett årligt anslag af 2,000 kronor, att utgå antingen såsom ett eller flera stipendier. Då det af berörda komité uppgjorda förslag angående veterinärväsendets ordnande den 2 mars 1875 inför Kongl. Maj:t anmäldes, hade emellertid beviljandet af de utaf komitén ifrågasatta resestipendierna, såsom egande mindre direkt samband med den nya organisationen af veterinärväsendet, ansetts kunna anstå, till dess denna blifvit genomförd; och komiténs förslag i denna del hade derför för det dåvarande icke föranledt till någon åtgärd.

Nu hade, enligt hvad departementschefen vidare meddelat, svenska veterinärläkareföreningen uti en till Kongl. Maj:t ingifven skrift, med erinran att den af ofvanbemälda komité föreslagna organisationen af veterinärväsendet för länge sedan blifvit genomförd, anhållit att Kongl. Maj:t täcktes hos Riksdagen göra framställning om ett årligt anslag af 2,000 kronor, att utdelas såsom resestipendium åt legitimerade veterinärer, och till stöd för denna framställning hufvudsakligen anfört:

Redan länge hade bland veterinärer gjort sig gällande behofvet af understöd för att genom resor i främmande länder vinna förkofran i hvad som tillhörde veterinärvetenskapen, hvilken, ehvad denna i Sverige stode högt eller lågt, dock alltid kräfde utveckling. Om denna utveckling skulle i något afseende blifva ensidig, blefve detta till skada icke endast för veterinärerne, utan äfven för djuregare och hela landet. För att veta, i hvilken rigtning bemödandena borde gå, vore det otvifvelaktigt af nytta att göra jemförelse med de veterinära förhållandena i utlandet.

Sverige vore visserligen beträffande farsoter bland husdjuren lyckligare lottadt än de flesta länder i Europa, i det att mera förhärjande smittosamma husdjurssjukdomar hos oss sällan förekomme. Men häraf blefve en följd att de veterinärer, som särskildt hade att taga hand om dessa smittosamma husdjurssjukdomar, sällan eller aldrig finge till-

fälle att genom egen åskådning lära känna dem i deras uppträdande under djurens lifstid eller de sjukliga förändringar, hvarpå de genom obduktion igenkändes. Att sådant kunde gifva anledning till misstag eller i bästa fall tveksamhet vid diagnosens fastställande, om en mera sällsynt smittosam sjukdom bland husdjuren händelsevis skulle uppstå inom landet, vore gifvet. Bästa sättet att förebygga en sådan eventualitet vore att veterinärerne finge tillfälle att studera nämnda sjukdomar, der de förekomme, äfvensom veterinärvetenskap i allmänhet i utlandet.

Veterinärcorpsen saknade emellertid tillgång till härför nödiga pennigemedel i form af resestipendier, då det enda stipendium, som funnes att tillgå, doneradt af veterinären Jakobi, endast utdelades hvart tredje år; och syntes det i anledning häraf föreningen önskvärdt, om något anslag till stipendier blefve årligen att tillgå för legitimerade veterinärer, såväl civile som militäre.

Till följd af remiss hade medicinalstyrelsen öfver denna framställning infordrat yttrande från lärarekollegiet vid veterinärinstitutet, som dervid framhållit, hurusom det för veterinärernes allsidiga utbildning vore af högsta vigt att de, så långt möjligt vore, sattes i tillfälle att genom jemförande studier uti andra länder fullkomna sina fackkunskaper. Den begränsade verksamhet, till hvilken veterinärerne inom landet i regeln vore hänvisade, och bristen på tillfälle till praktiska studier öfver vigtigare infektionssjukdomar hos husdjuren gjorde detta till ett oundgängligt vilkor, såvida de skulle kunna hålla sig i jembredd med sin i rask utveckling stadda vetenskap och stå rustade, när vid utbrottet af infektionssjukdomar deras grundlighet och kunskaper sattes på prof. Det behöfde icke påpekas, huru ödesdigert ett misstag uti dylika fall kunde blifva för landets hela landtbruksekonomi. På grund af dessa och i öfrigt anförda skäl hade lärarekollegiet tillstyrkt bifall till veterinärläkareföreningens framställning.

För egen del hade medicinalstyrelsen uti sitt den 16 november 1894 afgifna utlåtande i ärendet anfört, att styrelsen, lika med lärarekollegiet vid veterinärinstitutet, funne det vara af vigt för landet, att veterinärerne här i riket sattes i tillfälle att medelst understöd af allmänna medel företaga resor till främmande länder för att inhemta kännedom om veterinärvetenskapens utveckling derstädes och särskildt att göra sig förtrogna med sådana kreatursfarsoter, som sällan förekomme här i landet, men hvilka, då de uppträdde, kunde i hög grad störa landtbrukets ekonomi; och hade styrelsen fördenskull hemstält om bifall till veterinärläkareföreningens förevarande framställning.

Departementschefen, som funnit den af veterinärläkareföreningen gjorda framställningen synnerligen beaktansvärd, hade derför icke tvekat att förorda, att medel för ifrågavarande ändamål anvisades och att till följd deraf anslaget till undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar, derifrån liknande resestipendier för landtbrukets teoretiska och praktiska studium utginge, höjdes med motsvarande belopp.

Af den till statsrådsprotokollet lemnade utredningen i detta ärende har utskottet icke funnit sig öfvertygadt om behofvet eller lämpligheten af att årliga stipendier för ifrågavarande ändamålet utdelas. Deremot vill utskottet ingalunda bestrida, att i särskilda fall resor till utlandet för studiet af smittosamma husdjurssjukdomar och till veterinärväsendet hörande förhållanden i öfrigt kunna vara af betydelse för utvecklingen af veterinärkunskapen i vårt land och derigenom äfven till nytta för landet i dess helhet. Då emellertid understöd till sådana studieresor vid de tillfällen, då de synas kunna medföra verkligt gagn, torde kunna, såsom redan förut i särskilda fall egt rum, beredas antingen från det till förekommande och hämmande af smittosamma sjukdomar bland husdjuren uppförda anslag eller från andra för Kongl. Maj:t tillgängliga medel, anser utskottet ej skäl tillstyrka bifall till den nu gjorda framställningen om resestipendier för veterinärer och deraf föranledd höjning af anslaget till undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar. Utskottet hemställer alltså,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke må af Riksdagen bifallas.

Befrämjande i allmänhet af jordbruk och landtmannanäringar.

Ang. aflöning åt en assistent vid landtbruksakademiens växtfysiologiska försöksanstalt. [4.]

4:o) Kongl. Maj:t har föreslagit att Riksdagen måtte under denna anslagstitel uppföra ett belopp af 1,500 kronor till aflöning åt en assistent vid landtbruksakademiens växtfysiologiska försöksanstalt samt i följd deraf höja anslaget till »befrämjande i allmänhet af jordbruk och landtmannanäringar» med 1,500 kronor eller från 105,000 kronor till 106,500 kronor.

Enligt hvad föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet erinrat, beviljade Riksdagen för hvartdera af åren 1877—1885 ett extra anslag af 1,000 kronor till arfvode åt en för mikroskopiska och växtfysiologiska undersökningar vid landtbruksakademiens agrikultur-

kemiska försöksanstalt af landtbruksakademiens förvaltningskomité antagen botanist. Vidare har departementschefen anfört, hurusom landtbruksakademien i skrifvelse den 22 september 1884 hemstält, att Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta framställning om beviljande af anslag för upprättande vid akademiens experimentalfält af en fullständig växtfysiologisk försöksanstalt. Ett af akademien i samma skrifvelse afgifvet förslag rörande de anslag, hvilka erfordrades för anordnande af den ifrågasatta försöksanstalten, hade bland årsanslag upptagit dels lön åt anstaltens föreståndare 4,000 kronor, med rätt för honom till 500 kronors tillägg efter fem och ytterligare 500 kronor efter tio års väl vitsordad tjenstgöring, dels ock lön åt en assistent (för minst sex månaders tjenstgöring) 1,000 kronor. I enlighet med hvad vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t den 12 januari 1885 dåvarande chefen för civildepartementet uti sitt anförande till statsrådsprotokollet tillstyrkt, hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att på ordinarie stat bevilja till aflöning åt en föreståndare för den växtfysiologiska anstalten vid landtbruksakademiens experimentalfält ett årligt belopp af 4,000 kronor samt medgifva att föreståndarens lön efter innehafvarens af beställningen väl vitsordade tjenstgöring under en tid af fem år, räknad från och med året näst efter det, då han blifvit antagen, finge höjas med 500 kronor och efter ytterligare fem års enahanda tjenstgöring ånyo höjas med 500 kronor. Beträffande deremot den ifrågasatta aflöningen åt en assistent till föreståndarens biträde hade departementschefen uti berörda anförande yttrat, att behofvet af en dylik assistent för det dåvarande och innan vidare erfarenhet vunnits om utsträckningen af den verksamhet, som med den utvidgade anstalten blefve förenad, ej syntes departementschefen så ådagalagdt, att han tilltrodde sig kunna tillstyrka Kongl. Maj:t att derå då fästa särskildt afseende; och akademiens förslag i detta afseende hade derför icke föranledt till någon framställning till Riksdagen.

Till svar å Kongl. Maj:ts förenämnda framställning om aflöning åt en föreståndare vid den växtfysiologiska anstalten hade Riksdagen uti skrifvelse den 18 maj 1885, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel, tillkännagifvit, att beloppet af hvad Kongl. Maj:t till aflöning åt nämnda föreståndare begärt visserligen synts väl högt, men att Riksdagen dock icke velat besluta nedsättning deri, då nemligen genom aflöningens bestämmande till det belopp, som Kongl. Maj:t föreslagit, vid anslagets beviljande synts utan obillighet kunna fästas det vilkor, att blifvande föreståndare skulle vara skyldig att, i händelse behof af biträde eller assistent yppades, sjelf vidkännas den derför nödiga utgiften; och hade Riksdagen alltså bifallit Kongl. Maj:ts

berörda framställning under vilkor att blifvande föreståndare skulle vara skyldig att sjelf vidkännas de utgifter, som för aflönande af biträde eller assistent under någon del af året kunde komma att erfordras.

Landtbruksakademien hade nu uti skrifvelse till Kongl. Maj:t den 17 september 1894 åter upptagit frågan om aflöning åt en assistent vid ifrågavarande anstalt samt i sådant afseende anfört, att under den tid, som förflutit sedan år 1885, behofvet af en assistent vid anstalten år från år gjort sig allt mer känbart, i anledning hvaraf anstaltens föreståndare, professoren Jakob Eriksson, som ansett sig ej längre böra uppskjuta att hos akademiens förvaltningskomité göra framställning om att ett sådant biträde måtte vid densamma anställas, hos förvaltningskomitén, under framhållande särskildt af den betydliga tillökning i planmessigt genomfördt arbete, som skulle möjliggöras genom en fast assistents anställande vid anstalten, hemstält, att medel, 1,500 kronor för år, för ändamålet måtte anskaffas.

I sin berörda skrifvelse hade akademien vidare framhållit, att den erfarenhet om utsträckningen af verksamheten vid den växtfysiologiska anstalten, som vid dess utvidgning år 1885 ansetts saknas, numera till fullo vunnits och visade hän på den oafvisliga nödvändigheten af en fast assistent, en nödvändighet, som blifvit tillgodosedd vid motsvarande anstalter i andra länder äfvensom vid de kemiska stationerna i vårt land. De mångartade och magtpåliggande uppgifter, som enligt gällande instruktion vore föreståndaren för den växtfysiologiska anstalten förelagda, kunde näppeligen af honom på ett fullt tillfredsställande sätt lösas, med mindre han tid efter annan vore frånvarande på resor för olika ändamål, såsom t. ex. för att kontrollera i olika orter pågående odlingsförsök, som utfördes efter af honom uppgjord plan, äfvensom för att iakttaga och meddela råd angående på olika orter uppträdande växtsjukdomar m. m. Härtill komme sådana uppdrag från offentliga myndigheter, som förorsakade föreståndarens frånvaro från anstalten, såsom t. ex. från bestyrelserna för de allmänna svenska landtbruksmötena att vara prisdomare, från hushållningssällskapen att vid deras sammankomster hålla föredrag m. m., hvarjemte föreståndaren äfven tid efter annan hade tagit och äfven för framtiden borde genom resor i utlandet taga kännedom om sätten för och resultaten af arbetena vid liknande anstalter derstädes.

Om ett sakkunnigt och inöfvadt biträde icke funnes att tillgå, kunde de afbrott, som sådana resor måste vålla i pågående undersökningar och försök, lätteligen blifva för dem högst förderfbringande, ty det vore för en stor del af de vid anstalten ifrågakommande fysiologiska och biologiska undersökningarna en utmärkande egenskap, att

deras värde ofta vore i väsentlig mån beroende af den kontinuitet, med hvilken de företeelser och förlopp, som de behandlade, följdes, så att de ej sällan till och med helt och hållet blefve till intet genom äfven jemförelsevis korta afbrott i iakttagelserna.

En annan omständighet, som äfven talade för önskvärdheten af en assistents anställande, vore den att akademiens växtfysiologiska anstalt vore det enda ställe i vårt land, der unge män, som med nödig förbildning hade kallelse och anlag för den speciella forskningsart, som här vore i fråga, kunde genom praktiskt deltagande i undersökningar och försök utbilda sig för sitt fack. Genom tillvaron af en assistentplats skulle tillfälle härtill kunna beredas och sålunda vårt land erhålla dugande och vederbörligen skolade krafter för det vigtiga och omfattande verksamhetsområde, hvars bearbetning vore anstaltens uppgift.

Såsom en för assistentens arbete lämplig ersättning ansåge akademien, i likhet med professoren Eriksson, en aflöning af 1,500 kronor eller samma belopp, som enligt kongl. brefvet den 29 maj 1874 tilldelats assistenten vid akademiens agrikulturkemiska afdelning.

Akademien hade alltså anhållit att Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen aflåta proposition om beviljande af ett årligt anslag af 1,500 kronor till akademiens växtfysiologiska anstalt till lön åt en assistent.

Departementschefen har härefter, å sid. 14—16 i statsrådsprotokollet meddelat utdrag af en till honom utaf landtbruksakademiens sekreterare, professoren Chr. Lovén aflemnad promemoria angående verksamheten vid anstalten och behofvet af ökade arbetskrafter derstädes. I denna promemoria hade professoren Lovén, bland annat, anfört, hurusom kort tid efter det landtbruksakademiens växtfysiologiska försöksanstalt kommit till stånd, visat sig, att det program, som i begynnelsen för anstalten uppställdes, icke kunde, på grund af bristande arbetskrafter, i sin helhet fullständigt genomföras oaktadt det mest ihärdiga arbete från föreståndarens sida, ett arbete, hvarom de talrika under årens lopp från anstalten utgångna publikationerna bure ett vittnesbörd, som ej kunde jäfvas.

Så hade, för att i detta hänseende blott anföra ett exempel, det utomordentligt rika studiematerial, som erbjudits af de å anstaltens försöksfält utförda odlingsförsöken med olika varieteter af kulturväxter, omfattande under åren 1887—1894 ett antal försöksnummer för stråsädesarter af mellan 273 och 775 samt för foderväxter och rotfrukter af mellan 50 och 100 årligen, endast kunnat delvis och med afseende på några få väsentligen morfologiskt-systematiska synpunkter tillgodogöras, hvaremot de talrika och ypperliga tillfällen till biologiska studier

af den största vigt i praktiskt hänseende, som dervid förelegat, måst af brist på nödig arbetshjelp till allra största delen lemnas obegagnade.

På ett annat anstalten tillhörande arbetsfält — undersökning af kulturväxternas sjukdomar, särskildt de, som framkallades af snyltsvampar — hade visserligen allt sedan år 1877 tid efter annan samlats strödda iakttagelser, hvilka i ett icke ringa antal uppsatser meddelats allmänheten, men i någon verkligt betydande omfattning hade dock arbetena på detta område kunnat bedrifvas först under de senast gångna 4 åren, sedan Kongl. Maj:t med anledning af den svåra rosthärjning på hafren, som år 1889 hemsökte vårt land, på framställning af landtbruksakademien, den 14 februari 1890 anvisat ett anslag af 10,000 kronor, fördeladt på 3 år, för utförandet af en förnyad, grundlig och möjligast mångsidig undersökning af sädesrostens väsen och vilkor.

Att denna undersökning, öfver hvilken fullständig berättelse till Kongl. Maj:t inlemnats och hvilken, då denna senare blifvit publicerad, säkerligen skulle bringa vårt land heder och gagn, kunnat bedrifvas långt mera rationelt och intensivt än i liknande fall förut, berodde väsentligen derpå, att föreståndaren derunder kunnat hafva till sin hjelp ett sakkunnigt biträde — fil. d:r E. Henning — som särskildt för den ifrågavarande undersökningen varit anställd med arfvode från nyss omnämnda anslag.

Likasom det förra af de nu anförda fallen tydligen visade, hurusom det stora gagn, som den växtfysiologiska anstalten obestridligen skulle kunna utträtta, i väsentlig och mycket beklaglig grad inskränktes genom bristande tillgång till vederbörligen skoladt arbetsbiträde, ådagalade det senare icke mindre tydligt, huru mycket intensivare, planmessigare och mångsidigare de anstalten åliggande undersökningarna kunde utföras, om sådant biträde stode till förfogande.

För egen del har departementschefen yttrat, att af hvad i ärendet anförts syntes framgå, att de arbeten, som vore förenade med landtbruksakademiens växtfysiologiska försöksanstalt, vore af sådan beskaffenhet och omfattning, att de, derest anstalten skulle kunna på ett tillfredsställande sätt fylla sin för vår jordbruksnäring betydelsefulla uppgift, icke kunde af anstaltens föreståndare ensam utföras, utan att ett vetenskapligt bildadt, *ständigt* biträde åt föreståndaren vore af behofvet i hög grad påkalladt.

Det syntes departementschefen så mycket mindre kunna skäligen ifrågasättas, att aflöningen åt ett dylikt *ständigt* biträde skulle — på sätt Riksdagen år 1885 i afseende å *tillfälligt* biträde åt föreståndaren stadgade — af denne bestridas, som med ett dylikt ständigt biträdes an-

ställande ingalunda afsåges att bereda anstaltens föreståndare någon lindring i hans göromål, utan endast att sätta anstalten i stånd att fullständigare än eljest vore möjligt uppfylla sitt ändamål.

På grund häraf och då departementschefen icke hade något att erinra mot beloppet af den för assistenten ifrågasatta aflöningen, hvilken, såsom nämnts, vore lika med den, som åtnjötes af den till biträde åt landtbruksakademiens agrikulturkemist anstälde assistenten, tillstyrkte departementschefen, att Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen göra framställning af ofvan angifvet innehåll.

Utskottet, som till en början velat erinra, att, för så vidt af statsrådsprotokollet framgår, landtbruksstyrelsens yttrande icke blifvit i detta ärende inhemtadt, delar visserligen den mening, att vigtiga resultat kunna för landtbruksnäringen vinnas genom växtfysiologiska undersökningar, men håller före, att landtbruksakademien genom en lämplig disposition af de till dess förfogande befintliga medel bör ega tillgång till bestridande af de kostnader, som för en utveckling af akademiens växtfysiologiska försöksanstalt kunna påkallas. Med afseende härå, och då Riksdagen år 1885 vid beviljandet af nu utgående anslag till berörda anstalt särskildt uttalat sin obenägenhet för anvisande af ytterligare medel till aflönande af assistent åt anstaltens föreståndare, finner sig utskottet icke böra tillstyrka bifall till det nu väckta förslaget i ämnet, utan hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke må af Riksdagen bifallas.

Ang. anslag för inrättande af en entomologisk försöksstation.

5:o) I särskilda motioner (n:o 48 i Första Kammaren och n:o 96 i Andra Kammaren) hafva herrar *Carl Nyström* och *O. W. Redelius* sammanstämmande hemstält,

att Riksdagen ville till Kongl. Maj:ts disposition i och för upprättandet af en entomologisk försöksstation invid Stockholm anvisa:

dels å extra stat ett anslag för en gång af:

13,000 kronor till uppförande af en byggnad för stationen enligt uppgjord och af sakkunnige granskad och godkänd ritning, och

1,500 kronor för stationens första inventarie-uppsättning; och

dels å ordinarie stat ett årsanslag af:

6,800 kronor, hvaraf till föreståndaren aflöning med två ålderstillägg af 500 kronor efter 5, respektive 10 tjenstår ..... 4,000 kronor

till en assistent ..... 1,000 „

till drift och underhåll ..... 1,800 „

Till stöd för detta förslag hafva motionärerna, jemte meddelande

af uppgifter öfver de förluster, som vårt lands jordbruk under de senaste åren lidit genom härjningar af åtskilliga skadeinsekter, hufvudsakligen anfört att det sätt, som enligt sakkunniges enstämmiga vittnesbörd bäst kunde leda till förminskandet eller förekommandet af dylika förluster, vore att inrätta en försöksstation, vid hvilken skadedjurens lefnadsvanor och lifsvilkor noggrant kunde studeras och försök anställas med de botemedel, som kunde komma i fråga att användas, hvarom anstalten borde meddela allmänheten erforderliga upplysningar.

Slutligen hafva motionärerna åberopat den utredning i ämnet, som lemnades i motionerna bifogade yttranden af landtbruksakademien, landtbruksstyrelsen, hushållningssällskapens år 1893 församlade ombud m. fl.

Af sistberörda handlingar framgår, att landtbruksakademien understält Kongl. Maj:ts pröfning förslag om inrättande af en entomologisk försöksstation vid akademiens experimentalfält; och, enligt hvad utskottet inhemtat, har denna framställning, öfver hvilken yttranden af vederbörande myndigheter infordrats, ännu icke blifvit inför Kongl. Maj:t föredragen. Vid sådant förhållande, och då alltså detta ärende för närvarande är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende, anser sig utskottet icke böra till det nu väckta förslaget tillstyrka bifall. Utskottet hemställer alltså,

att herrar Nyströms och Redelius' förevarande motioner icke må af Riksdagen bifallas.

Fiskerinäringens understöd.

Ang. väckta motioner om administration af fisket vid vissa af rikets kuster samt i sötvattnen.

6:o) I nedannämnda, inom Andra Kammaren väckta motioner har herr *A. V. Ljungman* föreslagit,

i motionen n:o 149: att Riksdagen måtte *dels* i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om vidtagande af nödiga åtgärder för åvägabringandet af en tidsenlig representativ administration af hafsfiskebedriften vid Göteborgs och Bohus läns kust, *dels ock* uppföra ett anslag å ordinarie stat af 4,000 kronor för anställande af en fiskeriinspektör för Göteborgs och Bohus läns hafsfisken; samt

i motionen n:o 150: att Riksdagen måtte *dels* i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om vidtagande af nödiga åtgärder för åstadkommandet af en mera tillfredsställande administration af fiskena vid rikets östra och södra kuster samt i sötvattnen, *dels ock* å ordinarie stat uppföra ett

anslag af 4,000 kronor till aflöning åt ännu en under landtbruksstyrelsen hörande fiskeriinspektör.

Beträffande de till stöd för förslagen anförda skäl tillåter sig utskottet att hänvisa till sjelfva motionerna.

Såväl vid 1893 som 1894 årens riksdagar väcktes af samme motionär förslag beträffande fiskerinäringens administration i väsentligen enahanda syfte, som i de nu förevarande motionerna afses. Dessa motioner skilja sig endast derutinnan från de förut väckta, att den representativa administration, som nu i motionen n:o 149 föreslås för fisket vid Göteborgs och Bohus läns kust, i de båda tidigare förslagen utsträckts till både vestra och södra kusterna af riket, i sammanhang hvarmed yrkats anställande af en fiskeriinspektör jemväl för Hallands, Malmöhus, Kristianstads och Blekinge läns hafsfisken, samt att den administration, som motionären genom anställande af ytterligare en fiskeriinspektör nu vill hafva genomförd för fiskena vid rikets östra och södra kuster samt i sötvattnen (motionen n:o 150), tillförene ifrågasatts endast för fiskena vid östra kusten och i sötvattnen, hvarjemte äfven de löneförmåner, som för de olika tjenstemännen föreslagits, undergått någon förändring. Berörda af motionären förut gjorda framställningar hafva samtliga blifvit af Riksdagen afslagna.

Med hänsyn härtill och då, enligt hvad af det ofvan anförda framgår, de förändringar i förut afböjda framställningar, som i nu föreliggande motioner innefattas, icke synas vara af så väsentlig art, att Riksdagen kan antagas vara mera benägen än förut att bifalla motionärens förslag i dessa ämnen, får utskottet hemställa:

a) att herr Ljungmans förevarande motion n:o 149 icke må vinna Riksdagens bifall, och

b) att herr Ljungmans motion n:o 150 icke heller må af Riksdagen bifallas.

Skiften och afvittringar.

Ang. godtgörelse åt afvittringslandtmätare m. m.

[5.]

7:o) På grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning får utskottet hemställa,

att Riksdagen må dels medgifva, att de belopp, hvarmed inkomsterna af tjensten under år 1896 för

afvittringslandtmätarne i Vesterbottens och Norrbottens län kunna komma att understiga 2,500 kronor för dem, som tillhöra första lönegraden, och 3,000 kronor för dem, som på grund af ålder i tjensten åtnjuta arfvodesförhöjning, må desse tjenstemän godtgöras af anslagen till storskiftes- och afvittringsverken, dels ock för år 1896 åt föredraganden af afvittringsärendena i Norrbottens län samt till skrifbiträde åt honom bevilja en tillökning af 400 kronor i det åt honom anslagna belopp.

Öfriga ordinarie anslag.

Ang. öfriga ordinarie anslag. [6.]

8:o) I fråga om öfriga, här ofvan ej särskildt nämnda ordinarie anslag å sjette hufvudtiteln har Kongl. Maj:t ej föreslagit annan förändring än att, för jemnande af hufvudtitelns slutsumma, förslagsanslaget till *skrifmaterialier och expenser, ved m. m.* måtte minskas med 72 kronor eller från 119,522 kronor till 119,450 kronor.

Utskottet hemställer,

att samtliga här ofvan icke särskildt omförmälda ordinarie anslag under sjette hufvudtiteln må för år 1896 fastställas till samma belopp som i innevarande års riksstat; dock att i anslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. må få göras den jemkning, som till jemnande af hufvudtitelns slutsumma kan erfordras.

Statens jernvägstrafik.

Ang. löneförhöjning åt banvakter. [7].

9:o) Kongl. Maj:t har föreslagit, att Riksdagen måtte medgifva, att af jernvägstrafikmedlen ett belopp af högst 12,000 kronor finge under år 1896, efter jernvägsstyrelsens beprövande, användas till förhöjning i vissa fall af de vid statens jernvägstrafik anställde banvakters löneförmåner, utöfver det nu medgifna högsta arfvodesbeloppet, med högst 60 kronor för hvarje banvakt, som af förhöjningen komme i åtnjutande.

Till statsrådsprotokollet har departementschefen erinrat, hurusom

för hvartdera af åren 1893, 1894 och 1895 Riksdagen medgifvit, att af jernvägstrafikmedlen ett belopp af högst 12,000 kronor finge, efter jernvägsstyrelsens beprövande, användas till förhöjning i vissa fall af de vid statens jernvägstrafik anställde banvakters löneförmåner utöfver det förut medgifna högsta arfvodesbeloppet, med högst 60 kronor för hvarje banvakt, som af förhöjningen komme i åtnjutande; kommande den sålunda medgifna förhöjningen till godo endast vissa i Norrland anställde banvakter. Då den komité, åt hvilken Kongl. Maj:t uppdragit, bland annat, att behandla frågan om nytt aflöningsreglemente för jernvägsstaten, icke kunde antagas förr än om någon tid aflemna sitt betänkande i detta ämne, syntes någon framställning om förändrade aflöningsvilkor för nämnda stat icke kunna till nu församlade Riksdag aflåtas. Vid sådant förhållande borde, enligt hvad departementschefen vidare anfört, den för de senaste åren vidtagna provisoriska anordningen för förbättrande af vissa banvakters i Norrland ställning blifva gällande äfven för år 1896, hvarom jemväl jernvägsstyrelsen i skrifvelse den 1 december 1894 gjort framställning.

Enär alltså frågan om ny löneregleringen för personalen vid statens jernvägstrafik icke lärer kunna komma att föreläggas innevarande Riksdag, torde den för åren 1893, 1894 och 1895 vidtagna provisoriska anordningen till förbättrande af banvakternas i Norrland ställning böra blifva gällande äfven för nästkommande år; och hemställer fördenskull utskottet,

att Riksdagen må medgifva, att af jernvägstrafikmedlen ett belopp af högst 12,000 kronor må under år 1896, efter jernvägsstyrelsens beprövande, användas till förhöjning i vissa fall af de vid statens jernvägstrafik anställde banvakters löneförmåner utöfver det nu medgifna högsta arfvodesbeloppet, med högst 60 kronor för hvarje banvakt, som af förhöjningen kommer i åtnjutande.

Patentbyrån.

Ang. disposition af patent- och varumärkesafgifter. [8.]

10:o) Beträffande patentbyrån har Kongl. Maj:t gjort framställning derom, att Riksdagen måtte medgifva, att afgifterna för patent och för registrering af varumärken finge användas till bestridande af de utgifter, hvilka betingades af tillämpning under år 1896 af förordningen angående patent och lagen om skydd för varumärken.

Af den redogörelse för patentbyråns inkomster och utgifter för år 1894, som finnes intagen i statsrådsprotokollet, inhemtas, att byråns inkomster under nämnda år utgjort:

afgifter för 1,386 patentansökningar (deraf 9 obetalda)	kronor	27,540: —
årsafgifter för patent	„	61,635: —
afgifter för 268 registreringsansökningar	„	10,720: —
afgifter för 286 ansökningar om förnyad registrering	„	2,860: —
för försålda publikationer	„	1,684: —
summa	kronor	104,439: —

samt att byråns utgifter, hvilka dock, då räkenskaperna ännu icke vore afslutade, ej kunde med full noggrannhet uppgifvas, under samma år uppgått till 96,749 kronor 84 öre, af hvilket belopp de vigtigaste posterna utgjorts af aflöningar och arfvoden 40,887 kronor 49 öre, byråns publikationer 31,199 kronor 66 öre, återstälda patent- och registreringsafgifter 5,465 kronor, utgifter för byråns bibliotek 3,705 kronor 51 öre, renskrifning 3,022 kronor 80 öre, bidrag till upprätthållande af patentunionens internationella byrå i Bern 1,515 kronor 41 öre samt hyra för byråns lokal 4,000 kronor.

För år 1893 belöpte sig patentbyråns inkomster till 118,209 kronor och dess utgifter till 93,661 kronor 91 öre. Antalet patentansökningar år 1893 utgjorde 1,036, antalet registreringsansökningar 213.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må medgifva, att afgifterna för patent och för registrering af varumärken må användas till bestridande af de utgifter, hvilka betingas af tillämpning under år 1896 af förordningen angående patent och lagen om skydd för varumärken.

Arbetareförsäkringen.

Ang. förvaltningsbidrag åt sjukkassor m. m. [9.]

11:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen medgifva, att Kongl. Maj:t skulle ega för år 1896 använda de till underlättande af åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande afsatta belopp, i mån af behof, dels till förvaltningsbidrag åt sjukkassor under enahanda vilkor, som i Riksdagens skrifvelse den 13 maj 1891 (n:o 85) vore angifna, samt till utarbetande och offentliggörande genom försäkringsinspektörens försorg af årsredogörelse för sjukkasseväsendet i riket,

dels ock, derest det i statsrådsprotokollet af den 14 januari 1895 omförmälda förslag till lag angående försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete af Riksdagen godkändes, till bestridande af kostnader, som i organisationsafseende blefve erforderliga för den nya lagens tillämpande från och med 1897 års ingång.

Till åberopade statsrådsprotokollet har departementschefen erinrat, att, vid föredragning samma dag af upprättadt förslag till lag angående försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete, Kongl. Maj:t beslutit att proposition i ämnet skulle till Riksdagen aflåtas; och har departementschefen, då, i händelse berörda lagförslag blefve af Riksdagen godkändt, de till underlättande af åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande afsatta belopp icke behöfde tagas i anspråk för den afsedda olycksfallsförsäkringen samt de syntes mera än tillräckliga för bestridande af ej allenast de utgifter, som för sjukkasseväsendet intill utgången af år 1896 kunde ifrågakomma, än äfven de kostnader, som i organisationsafseende blefve erforderliga för den nya lagens tillämpande från och med 1897 års ingång, då den vore afsedd att träda i kraft, hemstält, att Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen göra den framställning angående användandet af omförmälda medel som här ofvan angifvits.

Då Kongl. Maj:ts förevarande framställning i dess senare del grundar sig på den förutsättning, att Kongl. Maj:ts till Riksdagen afgifna förslag till lag angående försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete skulle blifva af Riksdagen bifallet, kommer utskottet att, sedan Riksdagen med anledning af berörda lagförslag fattat beslut, meddela yttrande i nu föreliggande fråga; hvilket utskottet skolat för Riksdagen

anmäla.

Extra anslag.

Med anledning af de för tillfälliga behof, hänförliga till sjette hufvudtiteln, gjorda framställningar får utskottet afgifva följande yttranden och förslag.

Civildepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli.

12:o) På grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning hemställer utskottet, *Ang. anslag för kontrollen å försäkringsanstalterna.* [10.]

att Riksdagen må, för handhafvande af *kontroll å försäkringsanstalterna*, för år 1896, i likhet med hvad allt ifrån år 1887 egt rum, på extra stat anvisa till Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af 4,500 kronor.

Öfverståthållareembetet.

13:o) Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning hemställer utskottet, *Ang. anslag till utgifvande af »Polisunderrättelser.»* [11.]

att Riksdagen må äfven för år 1896, till utgifvande under samma år af »*Polisunderrättelser*», på extra stat anvisa 15,000 kronor.

Landsstaterna i länen.

14:o) Vidare får utskottet på grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning hemställa, *Ang. anslag till särskild polisstyrka på landet.* [12.]

att Riksdagen må på extra stat för år 1896 till Kongl. Maj:ts förfogande ställa ett anslag af 65,000 kronor, att användas till aflöning och underhåll af *särskild polisstyrka på landet*, der sådan kan af förhållandena påkallas, äfvensom till belöningar för gröfre brotts upptäckande samt förbrytares efterspanande eller gripande, allt enligt förut tillämpade, i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 14 januari 1895 angifna grunder.

15:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att till ersättning för juridiskt biträde åt de svenske lapparne i Norge samt till lappfogdar och lappförmän på extra stat för år 1896 anvisa 13,000 kronor. *Ang. arfvoden åt lappfogdar m. m.* [13.]

Till statsrådsprotokollet har departementschefen till en början erinrat, hurusom med anledning af Kongl. Maj:ts framställningar Riksdagen för hvarje år från och med år 1891 på extra stat beviljat ett anslag af 10,000 kronor till ersättning för juridiskt biträde åt de svenske lapparne i Norge samt till lappfogdar och lappförmän.

Detta anslag plägade, enligt hvad departementschefen härefter meddelar, sålunda disponeras, att 1,800 kronor anvisades till arfvode åt ett lappombud i Tromsö, 500 kronor till resekostnader och arfvode till tolk åt detta ombud, 3,000 kronor till en lappfogde i Norrbottens län, enahanda belopp till en lappfogde i Jemtlands län samt 1,500 kronor till gratifikationer åt lappförmän i Norrbottens län. Lappfogdarne åtnjöte dessutom från sjette hufvudtitelns anslag till rese- och traktamentspenningar ersättning för sina resor enligt fjerde klassen i resereglementet.

Vidare har departementschefen i minnet återkallat, hurusom han i sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 13 januari 1894 häntydt på möjligheten att äfven inom Vesterbottens län likartade utgifter för lappväsendet kunde visa sig erforderliga, ehuru han icke för det dåvarande ansett sig böra af denna anledning föreslå någon förhöjning i anslagets belopp. Nu hade också Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesterbottens län inkommit med framställning om anvisande af medel till aflönande af en lappfogde inom länet.

Uti skrifvelse till Kongl Maj:t den 24 september 1894 hade nemligen Kongl. Maj:ts bemälde befallningshafvende — under erinran, att en lappfogdes anställande inom länet länge utgjort ett önskningsmål samt att Kongl. Maj:ts befallningshafvande redan år 1890 gjort framställning derom, ehuru Kongl. Maj:t, enär det af Riksdagen för år 1891 anvisade anslaget för dylika utgifter dertill icke lemnade tillgång, funnit framställningen icke föranleda till någon åtgärd — anfört: att sistnämnda af Kongl. Maj:ts befallningshafvande gjorda framställning hufvudsakligen föranledts dels af den inbördes oenigheten mellan de bofaste och lapparne, hvilkas renar förorsakade skada å inegor och slåtterlägenheter tillhörande de bofaste, under det att desse sistnämnde allt emellanåt skingrade lapparnes renhjordar eller nedsköte deras renar, dels af dylika stridigheter mellan de bofaste i Hatfjelddalen i Norge och lapparne, dels ock af lapparnes sedvänjor och bildning, som i förening med deras ringa antal gjorde dem olämpliga att sjelfva bevaka sina rättigheter samt inse sina förpligtelser emot den bofasta befolkningen; att de senare årens erfarenhet nogsamt visat, att omförmälda stridigheter betydligt tilltagit, i hvilket afseende Kongl. Maj:ts befallningshafvande åberopade

flera hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande anmälda klagomål öfver uppgifna missförhållanden; samt att det derför redan länge varit af behofvet synnerligen påkalladt, att en lappfogde anställdes inom länet för att öfvervaka att lagarne angående lapparne behörigen efterlefdes, och att öfverträdelser deraf beifrades, för att lemna lapparne råd och skydd mot rättskränkningar och obefogade anspråk från de bofastes sida, för att tillse det lapparne i sina inbördes rättsförhållanden iakttoge lag och rätt, för att öfvervaka att ordningsmännen ordentligt fullgjorde sina åligganden, för att till Kongl. Maj:ts befallningshafvande inkomma med upplysningar om och förslag till anmärkta missförhållandens afhjelpande samt för att genom resor till de trakter, der lapparne vistades, göra sig underrättad om de åtgärder, som lämpligen borde vidtagas; och hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande på grund af hvad sålunda blifvit anfördt samt då länsmännen, enligt hvad erfarenheten till fullo ådagalagt, icke kunde på ett tillfredsställande sätt fullgöra de åligganden, som, enligt hvad nyss nämnts, borde tillkomma en lappfogde, anhållit, att Kongl. Maj:t måtte till aflönande af en sådan tjensteman inom länet anvisa ett belopp af 3,000 kronor samt tillika tillerkänna honom ersättning för resor enligt fjerde klassen af gällande resereglemente.

Öfver denna framställning hade statskontoret den 20 oktober 1894 afgifvit utlåtande och deri, då behofvet af anställande af en lappfogde inom Vesterbottens län syntes statskontoret vara ådagalagdt, hemstält, att Kongl. Maj:t för beredande af tillgång för en sådan tjenstemans aflönande måtte föreslå Riksdagen, att ofvan omförmälda extra statsanslag å 10,000 kronor måtte från och med år 1896 höjas till 13,000 kronor.

För egen del ansåge departementschefen, lika med statskontoret, behofvet af en lappfogde inom Vesterbottens län vara ådagalagdt; och då aflöningsförmånerna för denne syntes böra sättas lika som för de två nuvarande lappfogdarne, nemligen till, förutom resekostnadsersättning, 3,000 kronor för år, men det anslagsbelopp, som hittills plägat anvisas till lappfogdar m. m., enligt hvad af ofvan lemnade redogörelse för anslagets användande inhemtades, icke lemnade tillgång för aflönande af ytterligare en dylik tjensteman, borde ifrågavarande anslag höjas med ett belopp, motsvarande arfvodet, 3,000 kronor, för denne nye lappfogde.

Med afseende å det sålunda föreliggande förslaget att höja ifrågavarande anslag för tillsättande af ytterligare en lappfogde får utskottet framhålla, hurusom vid beviljandet år 1890 af detta anslag Riksdagen uttalat den uppfattning, att behofvet af lappfogdar i Jemtlands och Norrbottens län vore af öfvergående art. Af det vid statsverksproposi-

tionen till 1890 års Riksdag fogade statsrådsprotokoll öfver civilärenden den 11 januari samma år framgår, att lappfogden i Norrbottens län blifvit tillsatt af en tillfällig anledning, nemligen för att leda de till Enontekis socken hörande lapparnes flyttningståg till Jockmocks och Arjepluogs lappmarker samt under de två eller tre närmast derpå följande åren ordna de förhållanden, som genom inflyttningen uppkomme emellan lapparne och de förutvarande invånarne i de trakter, dit inflyttningen komme att ega rum. Enligt hvad utskottet har sig bekant, har denna flyttning emellertid ännu icke blifvit verkställd, hvadan ifrågavarande lappfogde för ofvan angifna ändamål ännu någon tid torde böra bibehållas. Hvad deremot beträffar lappfogden inom Jemtlands län, hvilken anstälts för att inom vissa lapptrakter i länet upprätthålla ordning i lappväsendet och sämja mellan den bofaste och nomaden, hafva förhållandena inom länet i berörda afseende numera så förbättrats, att, om ock denna befattning ej kan helt och hållet indragas, lappfogdens verksamhet torde kunna väsentligen inskränkas. Då sålunda i detta afseende besparing bör kunna åstadkommas, anser utskottet det hittills beviljade anslagsbeloppet böra lemna tillgång äfven till öfvervakande af lapparnes inom Vesterbottens län förhållanden sins emellan och till den bofasta befolkningen inom länet; och finner sig utskottet följaktligen icke böra tillstyrka den af Kongl. Maj:t föreslagna förhöjningen af ifrågavarande anslag.

Utskottet hemställer alltså,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen till ersättning för juridiskt biträde åt de svenske lapparne i Norge samt till lappfogdar och lappförmän på extra stat för år 1896 anvisar 10,000 kronor.

Ang. anslag till godtgörelse för ett af förre kronofogden F. G. Sjöqvist förskingradt belopp.

16:o) Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 10) har herr *S. Nordström* föreslagit, att Riksdagen måtte anvisa 3,472 kronor 18 öre, att dermed godtgöra Lars Petter Larssons arfvingar den förlust, de genom förre kronofogden F. G. Sjöqvists oredliga förfarande lidit.

Af den redogörelse, som i motionen meddelas, samt af de till utskottet öfverlemnade handlingar i detta ärende inhemtas hufvudsakligen följande.

Efter anmodan af i Australien bosatte Lars Petter Larsson anhöll svenska och norska konsuln i Adelaide i skrifvelse till kommerskollegium

den 21 april 1888 om kollegii medverkan för utbekommande af en Lars Petter Larssons fordran hos dennes broder Otto Larsson i Näset af Lyrestads socken och Skaraborgs län. Sedan kommerskollegium i anledning häraf vändt sig till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i nämnda län, som meddelade dåvarande kronofogden i Norra Vadsbo fögderi F. G. Sjöqvist föreskrift om fordringens inkasserande, inbetalade Otto Larsson den 15 april 1889 till Sjöqvist ett belopp af 3,722 kronor 18 öre, utgörande Lars Petter Larssons berörda fordran till kapital och ränta. Under uppgift till Kongl. Maj:ts befallningshafvande att Otto Larsson vägrat betala beloppet, underlät Sjöqvist att redovisa de uppburna medlen, hvilka, då han år 1890 häktades för uppbördsbrist, befunnos vara af honom förskingrade. Lars Petter Larsson, hvilkens rätt genom Kongl. Maj:ts befallningshafvandes försorg bevakades i Sjöqvists konkurs, afled emellertid den 25 januari 1891 och efterlemnade såsom arfvingar brodern bemälde Otto Larsson samt brorsönerna Ernst Brynolf Larsson och Karl Robert Larsson. Såsom utdelning i konkursen erhöllo arfvingarne endast 350 kronor.

I en till Kongl. Maj:t ingifven skrift anhöllo Lars Petter Larssons omförmälda arfvingar, att Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen aflåta proposition om godtgörelse af allmänna medel för den förlust, som genom Sjöqvists oredlighet blifvit dem tillskyndad, uppgående, efter afdrag af ofvannämnda utdelning i Sjöqvists konkurs, till 3,372 kronor 18 öre. Efter det Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län häröfver afgifvit infordradt utlåtande och dervid, under framhållande af att sökandena vore stadda i jemförelsevis torftiga omständigheter, tillstyrkt bifall till den gjorda ansökningen, fann Kongl. Maj:t vid ärendets föredragning den 6 april 1894 ansökningen icke till någon Kongl. Maj:ts vidare åtgärd föranleda.

Enligt hvad motionären uppgifvit, hafva Lars Petter Larssons arfvingar, förutom ofvan angifna förlust till belopp af 3,372 kronor 18 öre, fått i denna sak vidkännas omkostnader, som i ett för allt icke kunde beräknas till mindre än 100 kronor.

Till stöd för sitt förslag har motionären dels åberopat ett fall, då Riksdagen, med bifall till en af Kongl. Maj:t gjord framställning, beviljat ersättning åt svenske undersåtar för den förlust, de lidit genom en i utlandet anställd konsulattjenstemans oredlighet, dels ock erinrat derom, att Riksdagen i särskilda skrifvelser, senast år 1890, anhållit, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida och under hvilka vilkor statsmagten må kunna ikläda sig ansvar för skada och förluster,

som af statens embetsmän genom felaktig embetsförvaltning kunde blifva enskilde samhällsmedlemmar tillskyndade.

Enligt hvad i justitieombudsmannens till innevarande Riksdag afgifna embetsberättelse meddelas, var nyssberörda af Riksdagen år 1890 aflåtna framställning ännu vid nästlidna års slut beroende på Kongl. Maj:ts pröfning; men äfven om denna framställning skulle komma att framdeles föranleda någon utsträckning af statens ansvarighet för dess tjenstemäns förvaltning, torde detta förhållande dock icke böra inverka på bedömandet af föreliggande fråga.

Då, enligt gällande bestämmelser, staten i allmänhet icke ens i de fall, då enskilde rättsligen äro nödsakade att anlita dess tjenstemän, är skyldig ersätta genom dessa tjenstemäns tillskyndande förorsakad förlust, synes det utskottet än mindre kunna ifrågasättas, att godtgörelse skulle af staten lemnas, då, såsom i förevarande fall varit förhållandet, det uppdrag, vid hvars utförande en statens tjensteman visat oredlighet, kunnat anförtros lika väl åt enskild person som åt statens myndigheter. Med afseende härå och då i öfrigt icke synas föreligga sådana särskilda omständigheter, som böra föranleda Riksdagen att här träda emellan, finner sig utskottet icke böra tillstyrka förevarande motion, helst frågan redan varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, och Kongl. Maj:t icke funnit anledning att till Riksdagen göra framställning i ärendet.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer utskottet,

att herr Nordströms förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Väg- och vattenbyggnadsstaten.

Ang. undersökningar af mindre hamnar m. m.

[14.]

17:o) I enlighet med Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning får utskottet hemställa,

att Riksdagen må på extra stat för år 1896 anvisa ett anslag af 5,000 kronor till *undersökningar af mindre hamnar och farleder* äfvensom till *upprättande af planer till anläggning eller ombyggnad af broar*, då dylika arbeten icke äro förenade med vägföretag.

Vägunderhållet på landet.

18:o) På grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning hemställer utskottet, *Ang. bidrag till kostnaden för vägdelningar.* [15.]

att Riksdagen må på extra stat för år 1896 anvisa, för *bestridande af statsverkets andel i kostnaden för vägdelningar*, såsom förslagsanslag 50,000 kronor.

Undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar.

19:o) Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och under hänvisning till hvad i statsrådsprotokollet (sid. 25 och följande) i ämnet anförts, hemställer utskottet, *Ang. aflöningar m. m. vid Ultuna landtbruksinstitut.* [16.]

att Riksdagen, i enlighet med hvad för åren 1892—1895 egt rum, må på extra stat för år 1896 anvisa *till aflöningar och öfriga utgifter vid Ultuna landtbruksinstitut* 29,000 kronor.

20:o) På grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning hemställer utskottet vidare, *Ang. anslag till mejeriinstitutet vid Alnarp.* [17.]

att Riksdagen må, *för uppehållande af undervisningen vid mejeriinstitutet vid Alnarp*, jemväl för år 1896 anvisa å extra stat ett anslag af 8,000 kronor.

Befrämjande i allmänhet af jordbruk och landtmannanäringar.

21:o) Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning hemställer utskottet, *Ang. anslag till allmänna landtbruksmöten.* [18.]

att Riksdagen må såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för *allmänna landtbruksmöten* på extra stat för år 1896 anvisa 7,500 kronor.

Ang. anslag till prisbelöningar vid allmänna landtbruksmöten. [19.]

22:o) Vidare och på grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning får utskottet hemställa,

att Riksdagen må till *prisbelöningar vid allmänna landtbruksmöten* för husdjur, redskap och maskiner samt ladugårdsprodukter, sädesslag och andra jordbruksalster å extra stat för år 1896 anvisa 12,500 kronor.

Ang. anstalt för profning af maskiner och redskap för landtbrukets behof. [20.]

23:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för år 1896 dels på extra stat anvisa ett anslag af 2,500 kronor till underhåll af en vid landtbruksinstitutet vid Ultuna inrättad *anstalt för profning af maskiner och redskap för landtbrukets behof,* dels ock medgifva, att det uti staten för landtbruksinstitutet vid Ultuna till »institutets öfriga utgifter» upptagna belopp jemväl finge användas till anskaffande och underhåll af för profningsanstalten erforderliga apparater, instrument, maskiner och redskap.

Till statsrådsprotokollet har departementschefen i förevarande ämne anfört, hurusom, sedan i följd af den stora betydelse, användningen af redskap och maskiner egde för nutidens jordbruk, samt de svårigheter, som för landtmannen måste möta att välja bland den mängd nya uppfinningar inom detta område, som erbjödes honom, uppmärksamheten rigtats å behofvet såväl ur landtbrukets som industriens synpunkt af grundliga undersökningar och pröfningar af dessa maskiner och redskap, dylika pröfningar under de senast gångna tjugu åren å olika tider och å skilda ställen inom landet anordnats. Sålunda hade genom landtbruksakademiens försorg särskilda pröfningar af slåtter- och skördemaskiner första gången anstälts i sammanhang med vestra Sveriges andra landtbruksmöte i Mariestad år 1874. Derefter hade akademien under hvart och ett af åren 1875—1880 vid Ultuna landtbruksinstitut låtit anställa försök i mindre skala med olika redskap och maskiner. Vidare hade Stockholms läns hushållningssällskap år 1883 föranstaltat pröfningar af redskap för rensning och sortering af säd och frö. På framställning af bestyrelsen för sextonde allmänna svenska landtbruksmötet i Stockholm år 1886 hade Kongl. Maj:t till bestyrelsens förfogande stält ett belopp af högst 10,000 kronor för att användas

till särskild pröfning af redskap och maskiner vid nämnda landtbruksmöte; och med användande af detta anslag hade vid skilda egendomar i Stockholms granskap året näst före mötet anordnats grundliga pröfningar af plogar, såningsmaskiner för säd och frö samt maskiner för spridning af konstgjord gödsel, redskap och maskiner för rensning af växande gröda från ogräs samt rensnings- och sorteringsmaskiner för säd och frö. Sedan 1890 års Riksdag, med anledning af Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, beviljat 10,000 kronor för anordnande i sammanhang med sjuttonde allmänna svenska landtbruksmötet i Göteborg år 1891 af en pröfning af landtbruksmaskiner och redskap, hade dessa profningar fortgått med andra redskap och maskiner. Någon fast anstalt för dylika profningar hade deremot hittills icke funnits i vårt land.

Fråga om inrättande af sådana anstalter hade emellertid blifvit väckt inom landtbruksakademien samt förekommit såsom öfverläggningsämne vid dess sammankomst den 25 april 1892. Sedan jemväl från landets redskapstillverkare hos akademien gjorts framställning om åtgärders vidtagande i det ifrågavarande syftet, hade åt tre sakkunnige, nemligen professoren vid tekniska högskolan J. E. Cederblom, f. d. landtbruksskoleföreståndaren R. T. Hennings och disponenten för Öfverums bruk V. Schwartz uppdragits att, efter vederbörlig utredning af frågan, deröfver afgifva utlåtande.

Nämnde sakkunnige, hvilka med sig adjungerat ingeniören C. G. Nisbeth, hade den 12 maj 1893 afgifvit ett betänkande i ämnet, innehållande, bland annat, förslag till inrättande af två dylika anstalter, en vid hvartdera af landtbruksinstituten vid Ultuna och Alnarp, samt till stadgar för dessa anstalter. Sedan betänkandet förekommit till behandling vid landtbruksakademiens sammankomst den 18 september 1893, hade akademien uti skrifvelse till Kongl. Maj:t af sistnämnda dag, med bifogande af nämnda betänkande, uti hvilket akademien helt och hållet instämt utom hvad beträffade sammansättningen af anstalternas styrelser, i afseende hvarå akademien föreslagit två mindre förändringar, hemstält, det täcktes Kongl. Maj:t taga denna vigtiga angelägenhet i öfvervägande och, i händelse af bifall till det gjorda förslaget, vidtaga de åtgärder, som kunde finnas nödiga för dess förverkligande.

Sedan landtbruksstyrelsen anbefalts att lemna hushållningssällskapens i november 1893 församlade ombud tillfälle att i detta ärende sig yttra samt med det yttrande, som sålunda kunde varda afgifvet, och eget utlåtande till Kongl. Maj:t inkomma, hade styrelsen med ut-

låtande af den 24 oktober 1894 till Kongl. Maj:t öfverlemnat yttranden i ärendet ej mindre af hushållningssällskapens ombud än äfven af styrelsen för Alnarps landtbruksinstitut samt af styrelsen för landtbruksinstitutet vid Ultuna, hvilken sistnämnda styrelse i sitt yttrande åberopat en bifogad skrifvelse från lärarerådet vid Ultuna.

Af handlingarna i ärendet framginge, att rörande behofvet af inrättandet utaf anstalter af ifrågavarande art icke mer än en mening gjort sig gällande.

Sålunda hade uti det af landtbruksakademien åberopade, af ofvannämnde sakkunnige afgifna betänkande till en början utförligt behandlats frågan om sådana anstalters behöflighet och dervid framhållits, bland annat, att man väl, i allmänhet taget, finge hoppas att en landtbrukare kunde bedöma, huruvida de maskiner och redskap, han använde, något så när motsvarade de fordringar, som på dem rimligtvis kunde uppställas, men att det dock vore säkert att i ganska många fall för bedömande af en maskins godhet eller dess företräde framför en annan en speciel fackkunskap erfordrades, som icke i allmänhet kunde förutsättas hos landtbrukaren och icke heller alltid funnes hos maskinfabrikanten, samt att, äfven om denna fackkunskap förefunnes, den praktiske landtbrukaren svårligen hade tid till detaljundersökningar, som mycket säkrare och med mindre uppoffring af tid och kostnad kunde utföras af personer, som vore vana vid dylika undersökningar och som förfogade öfver derför erforderliga hjelpmedel.

Vidare yttrades uti betänkandet i afseende å anstalternas behöflighet och ändamål:

»Ett annat och, enligt vårt förmenande, det mest talande skäl för inrättande af dylika anstalter ligger i den omständigheten, att inom dessa anstalter skulle småningom samlas en större erfarenhet och bättre insigt i de profvade maskinernas konstruktion, afverkningsförmåga och relativa ändamålsenlighet, än en enskild person eller verkstad kan förskaffa sig, då den arbetar isolerad. Denna djupare insigt skulle möjliggöra bedömandet af den rigtning, i hvilken utvecklingen inom den närmast följande tiden kommer att gå, hvilka nya maskiner och redskap, som erfordras för att tillfredsställa ständigt framträdande nya behof. Det kapital af kunskap och erfarenhet, som sålunda samlats, skulle genom årligen utgifna redogörelser ställas till såväl landtbrukares som fabrikanters tjenst, och det synes oss befogadt att antaga att derigenom mången onödig utgift skulle undvikas, mången vinst göras, att våra landtbruksmaskiner derigenom fortare skulle utvecklas till den

högsta grad af fulländning, att kännedom om deras godhet och fördelarne af deras användning skulle spridas i vidare kretsar, och att anstalterna sålunda skulle mångdubbelt återgälda de uppoffringar, som kräfts för deras tillkomst och fortsatta drift.»

»Vi anse sålunda att ändamålet med en dylik anstalt skulle vara:

1:o) Att gagna landtbruket genom att lemna landtbrukaren i möjligaste grad tillförlitliga uppgifter öfver landtbruksmaskiner och redskap med hänsyn till deras afverkningsförmåga, relativa lämplighet, hållbarhet, drifkostnad och pris.

2:o) Att befordra den inhemska tillverkningen såväl genom profningar, afsedda att utröna både i bruk varande och nykonstruerade redskaps och maskiners lämplighet eller brister samt, der så ske kan, angifvande af bästa sättet för anmärkta bristers afhjelpande och den rigtning, i hvilken erforderliga eller önskvärda förbättringar böra göras.

3:o) Att äfven på annat sätt verka för landtbruket och dervid använda maskiners utveckling och fulländning, för hvilket ändamål det borde åligga anstaltens föreståndare att följa vetenskapens och industriens framsteg inom hit hörande område; att genom årliga berättelser öfver anstaltens verksamhet samt öfver andra länders framsteg göra allmänheten bekant med det vigtigaste, som under närmast förflutna tiden passerat inom hans fack, samt, så vidt ske kan, genom inköp af maskiner och redskap, som synas förtjenta af att här blifva bekanta och använda, arbeta för att desamma måtte tillverkas inom landet och dervid, om han så anser lämpligt, utarbeta förslag till ändring af dessa maskiner och redskap för att göra dem mera passande för våra förhållanden.»

För egen del hade landtbruksakademien till stöd för den gjorda framställningen anfört, att landtbruksnäringens utveckling och förkofran såväl i rent tekniskt som äfven i ekonomiskt hänseende uti icke ringa mån vore beroende af framstegen inom den industri, som hade till uppgift att frambringa de maskiner och redskap, af hvilka landtmannen vid utöfningen af sitt yrke betjenade sig. Särskildt hade under den senaste tiden, i jembredd med jordbrukets omdaning till större intensitet och till följd af den genom tilltagande knapphet i tillgången på lefvande arbetskraft allt mera känbara stegringen i priset på denna, krafven på fullkomning af landtbrukets mekaniska hjelpmedel blifvit allt starkare, och på samma gång äfven redskapsindustriens betydelse

för landtmannanäringarna väsentligen ökad. Lyckligtvis syntes man med fullt fog kunna säga, att den svenska redskapstillverkningen hittills på ett i allmänhet ganska tillfredsställande sätt motsvarat de anspråk, som på densamma stälts. Hennes utveckling kunde i sjelfva verket betecknas såsom något för våra förhållanden storartadt, och hon hade derigenom numera kommit att bland våra näringar intaga en mycket framstående ställning icke blott med hänsyn till hennes förmåga att fylla vårt lands eget behof af hennes alster, utan äfven såsom arbetande för export, ja hon hade till och med visat sig kunna på rätt många områden med framgång upptaga täflan med motsvarande industri i vida större och kapitalstarkare länder. Då denna kraftiga utveckling egt rum i trots deraf att den ifrågavarande industrien, i motsats till så många andra, icke förr än på den allra sista tiden åtnjutit något som helst skydd, syntes deraf otvetydigt framgå att hon vore för vårt land fullt naturlig; och då härtill komme att, såsom redan antydts, hvarje hennes framsteg tillika måste anses innebära en bestämd vinning för landtbruksnäringen, som derigenom utrustades med nya eller bättre vapen i sin ofta tunga kamp mot utländsk konkurrens och mindre gynsamma naturförhållanden, syntes det högst angeläget att intet försummades, som kunde bidraga till att göra dessa framsteg snabbare och säkrare. Bland medel, som i detta hänseende kunde utöfva en välgörande inverkan, intoge, såsom bland fackmän länge varit erkändt, väl anordnade, noggranna och opartiska redskapsprofningar ett mycket framstående rum.

Om ock de pröfningar, som hittills varit anordnade i vårt land, oaktadt de skett med ganska långa mellanrum och hvarje gång endast kunnat omfatta några få slag af redskap, obestridligen varit af ganska stort gagn, hade erfarenheten likväl otvetydigt gifvit vid handen, att de med sin hittills varande anordning icke kunnat fullt tillfredsställa vår redskapsindustris nuvarande kraf, i följd hvaraf ock bland sakkunnige den meningen alltmera stadgats, att vida betydligare resultat med relativt mindre kostnad skulle kunna vinnas, om profningarne, i likhet med hvad som redan länge praktiserats i åtskilliga främmande länder, verkställdes vid särskilda, fasta, för ändamålet inrättade och vederbörligen utrustade anstalter.

Hushållningssällskapens ombud hade uti sitt yttrande såsom skäl, hvarför fasta anstalter för profning af landtbruksmaskiner och redskap borde inrättas, hufvudsakligen framhållit åtskilliga brister, som vidlådde den förut använda metoden för profningen. Sålunda hade det med fog

blifvit anmärkt, att dessa periodiska profningar endast omfattade några få bestämda klasser af redskap, hvaraf följden blefve den, att många år komme att förgå, innan alla olika slag af redskap hunne profvas, samt att detsamma gälde i afseende på alla sådana redskap, som komme i marknaden någon tid efter en profning och hvilkas förändrade anordning måhända framkallats just af de anmärkningar, som vid en sådan blifvit gjorda. Nödvändigheten att förlägga nämnda vidlyftiga redskapsprofningar till enskilda, för hvarje tillfälle olika egendomar hade äfven vållat åtskilliga olägenheter, i det anordningarna och till stor del också materielen för profningarne hade kommit till nytta blott en gång, enär materielen delvis varit svår att förflytta, och dessutom bestyrelsen för följande landtbruksmöte, som ock haft att anordna de dermed i samband stående redskapsprofningarne, svårligen kunnat öfvertaga inventarier, om hvars användbarhet för nästa redskapsprofning man ännu varit i fullkomlig ovisshet. Slutligen hade ock blifvit anmärkt att de nämnder, åt hvilka profningarne uppdragits, till sin sammansättning varit ganska vexlande, hvarför den vana vid arbetet och den erfarenhet, som vid en profning vunnits, ej kunnat såsom sig bort för de följande tillgodogöras.

Slutligen hade äfven landtbruksstyrelsen såsom skäl, hvarför anstalter af ifrågavarande art borde inrättas, anfört att, då inom landtbruket, liksom inom hvarje annan näring, vinsten af dess utöfvande vore beroende derpå att med minsta möjliga kostnader åstadkommes det största möjliga ekonomiska resultat, måste, i samma mån som de mekaniska hjelpmedlen erhölle större betydelse för landtbruket, det blifva af ökad vigt för landtmannen att vid anskaffande af maskiner och redskap kunna tillförlitligt bedöma dessas olika värde i såväl tekniskt som ekonomiskt hänseende. Som ett sådant bedömande emellertid förutsatte och måste grunda sig på föregående noggranna pröfningar, men den enskilde landtmannen i de flesta fall hvarken vore i tillfälle att sjelf utföra dessa eller egde förmåga dertill, hade på senare tider från det allmännas sida åtgärder vidtagits för att den enskilde näringsidkaren skulle komma i åtnjutande af det understöd, hvaraf han i detta afseende kunde anses vara i behof.

Efter att härpå hafva erinrat om de åtgärder, som uti nämnda hänseende hittills vidtagits, hade styrelsen vidare yttrat att, om också hvad på detta sätt åstadkommits måste anses hafva medfört ganska afsevärda fördelar för nu ifrågavarande ändamål, kunde det likväl icke bestridas, att dylika med långa mellanrum återkommande profningar inga-

lunda kunnat följa med maskin- och redskapsindustriens utveckling och lemna landtmännen den oafbrutna och säkra ledning i förevarande afseende, hvaraf de vore i behof och hvilken icke på annat sätt syntes kunna erbjudas dem än medelst upprättandet af permanenta profningsanstalter med uppgift att dels på begäran utföra profningar af till anstalten insända maskiner och redskap, dels ock genom sjelfmant anställda försök följa maskin- och redskapsindustriens utveckling såväl inom som utom landet och efter omständigheterna meddela den jordbrukande allmänheten sina på detta sätt vunna erfarenheter och rön. I likhet med landtbruksakademien, ansåge sålunda landtbruksstyrelsen inrättandet af dylika anstalter vara i hög grad önskvärdt.

På sätt ofvan blifvit antydt, afsåge landtbruksakademiens framställning inrättandet af två profningsanstalter, nemligen en vid hvartdera af landtbruksinstituten vid Ultuna och Alnarp. Såsom skäl för anstalternas förläggande till dessa platser hade uti det af akademien åberopade betänkandet anförts, att för att fylla de med en sådan anstalt förenade uppgifter måste anstalten jemte erforderlig personal och instrumental utrustning förfoga öfver ett område af tillräcklig utsträckning och lämplig beskaffenhet för att kunna afprofva sådana maskiner och redskap, som måste arbeta ute på fältet, och vid profning för jemförelse mellan konkurrerande dylika maskiner erfordrades till och med områden af rätt betydande utsträckning. Då nu sådana områden funnes vid båda våra landtbruksinstitut, Ultuna och Alnarp, syntes derstädes rätta platsen vara för dylika försöksanstalter, och detta äfven af andra skäl; och då förhållandena med hänsyn till landtbrukets behof och ställning vore väsentligt olika i olika delar af vårt land, borde en försöksanstalt förefinnas vid hvartdera af de båda instituten, hvilket dessutom motiverades af det stora afståndet mellan dem, som gjorde att en enda försöksanstalt, oafsedt de nämnda olikheterna, svårligen kunde motsvara behofvet för hela vårt land.

Det vore lätt att inse, hvilka extra fördelar skulle vinnas genom att förlägga försöksanstalterna vid våra landtbruksinstitut. Derigenom finge dessas elever och lärlingar tillfälle att se och lära känna till konstruktion och verkningssätt en mängd nya maskiner och redskap för jordbruket, och institutens lärare på hit hörande område finge till sitt förfogande ett undervisningsmateriel af den mest fulländade beskaffenhet, och som svårligen på något annat sätt kunde anskaffas. Hvilken utomordentlig fördel för undervisningen, och derigenom medelbart för landtbruket, genom denna anordning borde kunna vinnas, vore öfverflödigt att påpeka.

Den sålunda uttalade åsigten om landtbruksinstitutens lämplighet såsom plats för en dylik anstalt hade, enligt hvad departementschefen vidare anfört, uti samtliga i ärendet afgifna yttranden biträdts, likasom äfven det allmänt ansetts fördelaktigt, om sådana anstalter komme till stånd vid båda instituten. För den händelse det likväl af något skäl skulle anses lämpligt att åtminstone till en början upprätta endast *en* dylik anstalt, hade lärarerådet vid Ultuna landtbruksinstitut framhållit, att Ultuna i sådant fall borde framför Alnarp ega företräde. Såsom skäl härför hade lärarerådet anfört, att en dylik anstalt bättre behöfdes i mellersta Sverige än i Skåne och skulle, förlagd inom det förra området, bäst gagna jordbruket i landet i dess helhet. I Skåne vore jordbruket öfver hufvud taget mer uppdrifvet än i öfriga delar af landet och arbetade under väsentligt olika förhållanden, så att man med ganska stort skäl kunde ställa skånskt jordbruk i en viss motsats till det öfriga Sveriges, med undantag blott för det nordligaste Norrlands, som ju i mångt och mycket vore för sig egendomligt. Det skånska jordbruket vore mera likartadt med Danmarks och Nordtysklands, och dess anspråk på maskiner och redskap sammanfölle i det närmaste med dessa länders; derifrån finge Skåne i allmänhet sina redskapsmodeller, och den erfarenhet, som i dessa länder vunnes i det praktiska jordbruket och vid redskapsprofningar, kunde Skånes jordbruk tillgodogöra sig utan synnerliga modifikationer. Redskapsprofningar komme säkerligen, hvar helst de utfördes, alltid att anordnas med särskild hänsyn till de på försöksorten rådande jordbruksförhållanden, och omdömet om redskapens användbarhet och lämplighet skulle således vid försök anställda vid Alnarp komma att fällas med särskildt afseende fäst vid deras lämplighet för Skåne. Men för jordbruket norr om Skåne vore ej de derstädes lämpliga redskapen alltid fullt passande; de vore ofta här för dyra, af för invecklad konstruktion eller i andra afseenden mindre lämpliga. Jordbruket i dessa nordligare delar af landet kunde derför i ganska ringa grad tillgodogöra sig den erfarenhet, man i Tyskland, Danmark eller Skåne vunnit om jordbruksmaskiner och redskap af de flesta klasser, och skulle antagligen få vida mindre gagn af en försöksanstalt förlagd till Alnarp än af en dylik på Ultuna, som, beläget synnerligen centralt inom ofvan anförda område för det uppsvenska jordbruket, företedde jordbruksförhållanden, som i de flesta afseenden öfverensstämde med de inom dessa landsdelar rådande. De resultat, som skulle vinnas af vid Ultuna verkställda profningar, skulle derför ock blifva tillämpliga för större delen af landet.

Profningar kunde vid Ultuna anordnas för utrönande af maskiners och redskaps lämplighet äfven för de förhållanden, som högre stående jordbruk medförde; der funnos nemligen stora, regelbundna, från alla impediment fria, fullständigt underdikade fält; der funnes Kungsängens fruktbara, för djupkultur passande och till rotfruktsodling i ganska stor utsträckning använda jord, och der funnes äfven mångårig vana vid odling af betor och andra rotfrukter; på den bördiga Kungsängsjorden alstrades ock årligen så rika skördar af såväl gräs som sädesväxter, att der ställdes fullt ut så stora fordringar på maskiner och redskap för skörd som på äfven den högst uppdrifna skånska jorden.

I afseende på jordmånsförhållandena erbjöde Ultuna mer än de flesta andra egendomar omvexling, hvilken ju vore af stor betydelse, då det gälde en mångsidig profning af åkerbruksredskap; vid Ultuna funnes nemligen åkerjord af lösaste sand, af sandmylla, styf, för olika fuktighetsförhållanden synnerligen känslig åkerlera, skör glacialmergel och djup svämlera, det ville säga alla slag af jordmåner med undantag af torf- och mulljord; der funnes fullt plana fält såväl som sådana med olika lutningar, och der funnes slutligen ängsmarker med olika grad af tufvighet, hvilka vexlande förhållanden alla vore af värde vid en mångsidig profning af åtskilliga maskiner och redskap. Äfven i afseende på lokaler för profningar inomhus vore Ultuna ganska väl lottadt, i det att, utom egendomens rymliga loge och magasinsbyggnad, institutets nya museibyggnad och redskapshall kunde för dylika ändamål användas. I redskapshallen komme ständigt att finnas en ganska stor samling af moderna maskiner och redskap, hvilka kunde vara af gagn vid jemförande försök med olika konstruktioner af redskap tillhörande samma klass eller såsom hjelpmedel vid profning af sådana af annan klass. Jemväl borde framhållas, att Ultuna landtbruksinstitut kunde afse en ganska betydlig summa, i regeln 7,500 kronor om året, för inköp af undervisningsmateriel och sålunda ganska snart borde kunna i sina samlingar hafva ej blott allehanda instrument, som vid profningarne kunde erfordras, utan också en ganska rikhaltig facklitteratur. Genom förläggande af en profningsanstalt till Ultuna skulle kunna vinnas ej blott resultat, tillämpliga för alla delar af landet, utan äfven en ganska stor besparing derigenom, att en god del af den nödiga materielen komme att finnas för handen utan kostnad för profningsanstalten.

I samma rigtning som lärarerådet vid Ultuna hade jemväl landtbruksstyrelsen uttalat sig. Det vore visserligen, enligt styrelsens åsigt, förenadt med afsevärda fördelar, om sådana anstalter, hvarom här vore

fråga, komme till stånd vid båda instituten, men innan någon erfarenhet vunnits rörande den omfattning, i hvilken en dylik anstalt komme att af allmänheten anlitas, syntes, med hänsyn till de dermed förenade kostnader, lämpligast vara att, åtminstone till en början, endast en dylik anstalt upprättades; och då val i detta hänseende sålunda måste göras mellan båda instituten, funne styrelsen på de af lärarerådet vid Ultuna landtbruksinstitut förebragta skäl företräde böra gifvas åt nämnda landtbruksinstitut, såsom den i flera afseenden lämpligaste platsen af de två föreslagna för en dylik anstalt.

Genom hvad i ärendet sålunda blifvit anfördt funne departementschefen till fullo ådagalagdt, att inrättandet af sådana anstalter som de ifrågasatta skulle komma att blifva till icke obetydligt gagn, i främsta rummet för vår jordbruksnäring, men äfven för vår redskaps- och maskintillverkning. Departementschefen ansåge dock, att det för närvarande, och innan erfarenhet vunnits dels rörande den omfattning, i hvilken en dylik anstalt komme att anlitas, dels ock rörande den lämpligaste organisationen af sådana anstalter, icke borde ifrågakomma att inrätta mer än en sådan anstalt. I afseende å lämpligaste platsen för anstalten tvekade departementschefen för sin del icke, med hänsyn särskildt till hvad lärarerådet vid Ultuna landtbruksinstitut anfört, att förorda att densamma förlades till Ultuna.

Beträffande frågan, huru anstaltens organisation borde ordnas, hade skiljaktiga meningar uttalats i de i ärendet afgifna yttranden. För sin del hade landtbruksstyrelsen ansett, att styrelsen för landtbruksinstitutet vid Ultuna borde utgöra profningsanstaltens styrelse, men att, då denna styrelse gifvetvis icke kunde verkställa profningarne, utförandet af dessa borde anförtros åt en särskild nämnd, bestående af fem ledamöter, nemligen lärarne i jordbrukslära och i redskapslära vid institutet, förvaltaren af Ultuna landtegendom samt två af landtbruksstyrelsen, på förslag af institutets styrelse, för en tid af tre år i sänder utsedda personer, deraf en maskintekniker och en jordbrukare, med rätt för nämnden att inom sig utse ordförande, som i denna egenskap jemväl skulle vara föreståndare och ledare för profningarne samt förrätta sekreteraregöromålen inom nämnden. Egendomens förvaltare syntes lämpligen kunna och böra åläggas att förvalta och redovisa för anstaltens medel. Beträffande afgifterna för profningarne, borde anstaltens styrelse erhålla uppdrag att årligen, efter nämndens hörande, derå upprätta taxa.

Då nu icke vore fråga om att definitivt besluta rörande anstaltens organisation, ansåge sig departementschefen icke behöfva redogöra för

de öfriga meningar, som i denna fråga uttalats, utan inskränkte sig till att uttala, att landtbruksstyrelsens förslag syntes honom i sina hufvuddrag kunna godkännas, ehuru tilläfventyrs några jemkningar deri kunde befinnas lämpliga. Särskildt ville departementschefen påpeka, att taxan å afgifterna för profningarne lämpligen borde underställas landtbruksstyrelsens pröfning och godkännande.

I fråga om kostnaderna för anstalten, så ordnad som landtbruksstyrelsen föreslagit, hade styrelsen anfört, att, enär samtliga för anstaltens utrustning erforderliga apparater och instrument äfvensom vigtigare nya maskiner och redskap af ifrågavarande slag i allt fall borde för institutets räkning efter hand anskaffas för att användas till undervisningsmateriel, hvartill det i institutets stat för sådant ändamål årligen beräknade anslag lemnade tillgång, syntes något särskildt anslag för anstaltens upprättande icke behöfva anvisas, lika litet som något årligt belopp till underhåll af nämnda apparater och instrument samt till inköp af nya sådana. Afgifterna för profningarne kunde anses räcka till bestridande af institutets utgifter för anstalten, såsom för arbetsbiträde, drag- och ångkraft m. m. Några aflöningar till styrelsens eller profningsnämndens ledamöter behöfde icke utgå, utan allenast dagtraktamenten och resekostnadsersättningar åt dem, af hvilka åtskilliga komme att vara boende vid institutet, äfvensom ersättning för sekreteraregöromålen, hvilken ersättning i ingen händelse syntes behöfva öfverskrida 500 kronor för år. Till böcker, tidskrifter, årsberättelsens tryckning och distribution, skrifmaterialier och postporto erfordrades årligen en summa, som landtbruksstyrelsen ansåge kunna beräknas till 500 kronor. Det belopp, som borde af statsmedel för anstalten årligen anvisas, komme alltså att utgöra tillhopa 1,000 kronor, jemte hvad till gäldande af berörda traktaments- och resekostnadsersättningar kunde beräknas åtgå. Om de vid Ultuna boende ledamöterna i styrelsen och nämnden tillerkändes ett dagtraktamente af 5 kronor för hvarje dag, som användes till profningar, samt öfriga ledamöter ett dagtraktamente af 10 kronor för hvarje på enahanda sätt använd dag jemte resekostnadsersättning efter tredje klassen af gällande resereglemente, ansåge landtbruksstyrelsen, att åtminstone till en början berörda traktaments- och resekostnadsersättningar icke behöfde öfverstiga ett årligt belopp af 1,500 kronor. Det belopp, som för anstaltens underhåll årligen skulle behöfvas, utgjorde alltså, enligt landtbrukstyrelsens beräkning 2,500 kronor, förutom de för profningarne inflytande afgifter.

Departementschefen, som icke hade något att erinra emot denna

beräkning, ansåge alltså att detta belopp borde af Riksdagen för anstaltens underhåll äskas, för närvarande dock endast på extra stat. I sammanhang härmed borde äfven Riksdagens medgifvande begäras dertill, att det å landtbruksinstitutets vid Ultuna stat uppförda anslag till »institutets öfriga utgifter», 24,450 kronor, jemväl finge användas till anskaffande och underhåll af apparater, instrument, maskiner och redskap för ifrågavarande profningsanstalt, hvartill, på sätt landtbruksstyrelsen erinrat, anslaget lemnade tillgång. Visserligen hade landtbruksstyrelsen, på sätt ofvan nämnts, ansett alla de för ifrågavarande profningsanstalt erforderliga apparater och instrument m. m. i allt fall böra efter hand anskaffas för landtbruksinstitutets räkning för att användas till undervisningsmateriel, och sålunda skulle ett dylikt medgifvande icke vara erforderligt. Men då det möjligen kunde ifrågakomma att för anstaltens behof anskaffa någon maskin eller annat, som icke kunde anses vara såsom undervisningsmateriel vid institutet erforderligt, ansåge departementschefen ett dylikt medgifvande icke vara öfverflödigt.

På grund af hvad till statsrådsprotokollet sålunda blifvit anfördt anser jemväl utskottet, att en fast anstalt för profning af maskiner och redskap för landtbrukets behof skulle vara till nytta och vida bättre än de hittills mera tillfälligt anordnade profningar af detta slag tillgodose såväl landtbrukets som redskapstillverkningens intressen. Med afseende härå och då genom upprättande af en dylik fast anstalt särskilda anslag till redskapsprofningar vid landtbruksmöten borde kunna, om ej helt och hållet undvaras, åtminstone nedsättas till väsentligen lägre belopp än de hittills för detta ändamål utgående, har utskottet funnit Kongl. Maj:ts förevarande framställning förtjena uppmärksamhet. Såsom den till statsrådsprotokollet förebragta utredningen gifver vid handen, tala vigtiga skäl för att en anstalt af ifrågavarande art varder förenad med något af landtbruksinstituten.

Med afseende härå, och då utskottet lika med departementschefen anser, att Ultuna landtbruksinstitut såsom plats för profningsanstalt erbjuder vissa fördelar framför institutet vid Alnarp, har utskottet icke tvekat att förorda den föreslagna anstaltens förläggande vid förstnämnda landtbrukslärоverk.

Hvad angår profningsanstaltens organisation får utskottet erinra, att, enligt hvad departementschefen anfört, olika meningar om denna

organisation uttalats, samt att den af landtbruksstyrelsen föreslagna synts departementschefen i sina hufvuddrag kunna godkännas, ehuru jemkningar deri kunde befinnas lämpliga. Med afseende härå har utskottet i frågans nuvarande läge icke ansett sig böra göra något annat uttalande angående förevarande anstalts organisation, än att det synts utskottet kunna ifrågasättas, huruvida icke i särskilda fall inskränkningar i antalet af nämndens ledamöter borde kunna ega rum.

Då utskottet anser, att de af nämndens ledamöter, som äro vid Ultuna institut eller egendom anställda och aflönade, böra utan särskild godtgörelse utföra de med profningarne förenade göromål, och då sålunda endast till särskildt tillkallade medlemmar af nämnden resekostnads- och traktamentsersättning komme att utgå vid de tillfällen, då de anlitades, torde nedsättning i den för profningsanstalten beräknade kostnaden kunna åstadkommas. Huruvida äfven öfriga poster i kostnadsberäkningen kunna minskas, är i väsentlig mån beroende af den utsträckning, i hvilken anstalten kommer att anlitas. Då emellertid de fabrikanter, som låta sina redskap och maskiner vid anstalten afprofvas, härigenom kunna bereda sig ökad afsättning för sina tillverkningar och sålunda ekonomisk vinst, synes det utskottet billigt, att profningsafgifterna bestämmas till belopp, som kunna vara tillräckliga för bestridande af de direkta utgifterna för profningarnas verkställande samt deröfver offentliggjorda meddelanden.

Utskottet, som icke har något att erinra emot det af Kongl. Maj:t äskade medgifvandet angående användande jemväl för profningsanstaltens ändamål af det i staten för landtbruksinstitutet vid Ultuna till »institutets öfriga utgifter» upptagna belopp, anser, på grund af hvad ofvan blifvit anfördt, ett särskildt anslag till anstaltens underhåll, åtminstone för närvarande och innan erfarenhet rörande dess verksamhet vunnits, icke erforderligt, så mycket hellre som Kongl. Maj:t ej lärer sakna medel att bestrida de kostnader, som kunna i förevarande hänseende erfordras utöfver de afgifter, som från vederbörande fabrikanter inflyta.

Utskottet hemställer alltså:

a) att Kongl. Maj:ts förslag om anvisande å extra stat för år 1896 af 2,500 kronor till underhåll af en vid landtbruksinstitutet vid Ultuna inrättad anstalt för profning af maskiner och redskap för landtbrukets behof icke må af Riksdagen bifallas; och

b) att Riksdagen må för år 1896 medgifva att det uti staten för landtbruksinstitutet vid Ultuna till »institutets öfriga utgifter», upptagna belopp jemväl må användas till anskaffande och underhåll af apparater, instrument, maskiner och redskap, som erfordras för en vid institutet inrättad profningsanstalt.

Ang. anslag till agrikulturkemiska stationer. [21.]

24:o) Med anledning af hvad Kongl. Maj:t i sådant hänseende föreslagit, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må såsom bidrag till underhåll af *sju kemiska stationer för jordbrukets och näringarnas behof* — inom de orter, der landsting eller hushållningssällskap, hvart för sig eller i förening, förbundit sig att upprätta laboratorium och bekosta lokal för detta jemte bostad eller hyresmedel för kemist och assistent samt bekosta aflöningen till dessa och laboratoriitjenaren äfvensom årliga utgifterna för laboratoriets underhåll samt till inköp af böcker och inventarier för stationens behof — på extra stat för år 1896 anvisa ett anslag af 4,000 kronor för hvarje station, eller tillhopa 28,000 kronor.

Ang. anslag till en kemisk- växtbiologisk anstalt inom Norrbottens län. [22.]

25:o) I öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning hemställer utskottet,

att Riksdagen må, i likhet med hvad för innevarande år egt rum, såsom bidrag till underhåll af en för öfre Norrland afsedd *kemisk-växtbiologisk anstalt inom Norrbottens län* — under vilkor att länets landsting och hushållningssällskap till anstaltens underhåll bidraga med sammanlagdt minst 3,000 kronor — på extra stat för år 1896 anvisa ett anslag af 5,000 kronor.

Ang. frökontrollanstalter. [23.]

26:o) På grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning hemställer utskottet,

att Riksdagen i likhet med hvad allt sedan år 1887 egt rum, må på extra stat för år 1896 till Kongl.

Maj:ts förfogande anvisa ett anslag af 10,000 kronor, för att med högst 1,000 kronor för hvarje anstalt användas till understöd åt sådana *frökontrollanstalter*, som af landsting eller hushållningssällskap, hvart för sig eller i förening, understödjas med minst samma belopp som statsbidraget och hvilka anstalter vilja underkasta sig de vilkor och föreskrifter i afseende på analysmetoder och öfriga förhållanden, som af Kongl. Maj:t fastställas.

Ang. elev i boskapsskötsel och mejerihushållning. [24].

27:o) Vidare hemställer utskottet,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, må på extra stat jemväl för år 1896 anvisa, till utbildande af en *elev i boskapsskötsel och mejerihushållning*, 1,000 kronor.

Ang. anslag till svenska mosskulturföreningen. [25.]

28:o) Kongl. Maj:t har förslagit Riksdagen att å extra stat för år 1896 bevilja ett anslag af 15,000 kronor till *understöd åt svenska mosskulturföreningen.*

Efter att hafva erinrat, att Riksdagen till *understöd åt svenska mosskulturföreningen* på extra stat beviljat för hvartdera af åren 1890 och 1891 5,000 kronor samt för hvartdera af åren 1892, 1893 och 1894 10,000 kronor; att Kongl. Maj:t åren 1888, 1889, 1890 och 1891 såsom bidrag till utgifvande af föreningens tidskrift af tillgängliga medel anvisat, hvartdera af de två förstnämnda åren 600 kronor och hvartdera af åren 1890 och 1891 1,000 kronor; att Riksdagen beviljat ett extra anslag för år 1892 af 4,000 kronor till bestridande af kostnaderna för föreningens deltagande i sjuttonde allmänna landtbruksmötets utställning i Göteborg år 1891, samt att, sedan med anledning af derom utaf föreningen gjord ansökning Kongl. Maj:t nästlidna år föreslagit Riksdagen att till understöd åt föreningen på extra stat för innevarande år anvisa ett anslag af 15,000 kronor, denna framställning endast på det sätt af Riksdagen bifallits, att Riksdagen för ändamålet för detta år anvisat ett anslag af 10,000 kronor, har departementschefen till statsrådsprotokollet anmält, att, uti en till Kongl. Maj:t ingifven, den 31 augusti 1894 dagtecknad skrift, mosskulturföreningen meddelat, att föreningen, under antagande att samma anslag som hittills allt

fortfarande komme att erhållas från landsting och hushållningssällskap samt att ledamöternas antal ej afsevärdt förminskades och slutligen att ett statsanslag å 15,000 kronor erhölles för år 1896, med ledning af föregående års erfarenheter uppgjort följande förslag till inkomst- och utgiftsstat för sistnämnda år:

Inkomster:

Statsanslag		kronor	15,000: —
Anslag af landsting och hushållningssällskap		„	11,650: —
Årsafgifter af 3,200 medlemmar à 2 kr.		„	6,400: —
Inkomster af tidskriften:			
Afgifter à 1: 70 af 3,200 medlemmar	kronor 5,440: —		
Tidskriftens postupplaga	„ 300: —		
Annonser	„ 250: —	„	5,990: —
Ränteinkomster		„	300: —
	Summa	kronor	39,340: —

Utgifter:

Tidskriftens tryckning med illustrationer och författarearfvoden m. m.	kronor 6,000: —		
Postporto för medlems- och friexemplar	„ 1,655: —	kronor	7,665: —
Diverse postporton		„	600: —
Fältförsök i olika provinser, vegetationsförsök samt experimentalfälten vid Strömsberg och Flahult äfvensom behöfliga nybyggnader vid det senare		„	9,000: —
Utom här upptagna utgifter är beräknadt att inkomsten af skörden från båda försöksfälten får användas vid försöken.			
Utgifter i och för mosskolonisationen		„	2,500: —
Resekostnader för hållande af föredrag, inspektion af försöksfält, meddelande af råd och upplysningar till mossodlare m. m.		„	5,000: —
	Transport	kronor	24,765: —

	Transport kronor	24,765: —
Aflöningar till kulturingeniör, 3:ne assistenter, sekreterare, kassaförvaltare och 2:ne förmän, den ene vid vegetationsförsöken och Strömsberg, den andre vid Flahult	„	10,900: —
Inventarier och litteratur	„	1,000: —
Hyror och arrenden	„	600: —
Årsmöten	„	1,000: —
Diverse omkostnader och oförutsedda utgifter	„	1,075: —
	Summa kronor	39,340: —

Med stöd häraf hade föreningen anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta proposition om ett statsanslag å 15,000 kronor för år 1896 till föreningen.

Ur den till statsrådsprotokollet (sid. 41—48) lemnade redogörelse för hvad föreningen i sin berörda skrift i öfrigt anfört, omfattande bland annat den verksamhetsplan, som blifvit af föreningens styrelse fastställd, har utskottet här blott velat meddela, att föreningen år 1894 för en köpesumma af 15,000 kronor — insamlade genom ständiga ledamotsafgifter — inköpt det förut endast arrenderade försöksfältet vid Flahult samt att äfven en grundpenning af 2,000 kronor på samma sätt blifvit insamlad för de första praktiska försök med mosskolonisation i vårt land. På en del af detta försöksfält och ett angränsande område, som föreningen likaledes blifvit satt i tillfälle att åt sig förvärfva, vore det föreningens afsigt att söka anordna tvenne s. k. mosskolonier och sålunda bidraga till lösandet af en för närvarande å dagordningen stående vigtig fosterländsk fråga.

Landtbruksstyrelsen, som den 8 oktober 1894 till Kongl. Maj:t afgifvit infordradt utlåtande öfver ifrågavarande ansökning, hade, enligt hvad departementschefen vidare upplyst, med erinran hurusom styrelsen tillförene vid flera tillfällen, med anledning af framställningar från mosskulturföreningen om statsunderstöd till föreningen, uttalat sig för önskvärdheten deraf att föreningen komme i åtnjutande af statsbidrag till det belopp, föreningen i hvar och en af berörda framställningar ansett erforderligt för ett fullständigt uppnående af föreningens ändamål, eller 15,000 kronor, anfört, att styrelsen saknade anledning att i förevarande fall frångå berörda uppfattning. På grund häraf hade styrelsen, som icke hade något att erinra vid den uti nu ifrågavarande framställning gjorda beräkning af föreningens inkomster och utgifter för år 1896, hemstält, att Kongl. Maj:t måtte af Riksdagen äska ett

anslag till föreningen för år 1896 af 15,000 kronor under vilkor att det skulle åligga föreningen ej mindre att inom viss tid till Kongl. Maj:t afgifva berättelse rörande anslagets användande samt att vara underkastad inspektion från statens sida af föreningens verksamhet, än äfven att kostnadsfritt tillställa hvartdera af rikets landtbruksinstitut två exemplar samt en hvar af de med statsmedel understödda landtmanna- och landtbruksskolor ett exemplar af föreningens tidskrift för år 1896.

Slutligen hade föreningen till civildepartementet inkommit med särskilda skrifter i ämnet äfvensom öfverlemnat, bland andra handlingar, förslag till inkomst- och utgiftsstat för föreningen år 1895 samt uppgift å föreningens ekonomiska ställning den 31 december 1894.

Enligt den förra handlingen skulle föreningens utgifter under innevarande år utgöra: skuld från år 1894 4,350 kronor, tidskriftens utgifvande 7,139 kronor, diverse postporton 680 kronor, kulturförsök i olika provinser 4,000 kronor, vegetationsförsök 275 kronor, experimentalfältet vid Flahult 6,300 kronor, resekostnader för hållande af föredrag, för inspektion af försöksfälten, för meddelande af råd och upplysningar till mossodlare i skilda delar af landet, för undersökningar af mossar m. m. 2,600 kronor, aflöningar 10,600 kronor, inventarier och litteratur 1,300 kronor, årsmöten 500 kronor, hyror och arrenden 630 kronor, samt diverse omkostnader och oförutsedda utgifter 850 kronor. Till betäckande af dessa, till ett sammanlagdt belopp af 39,224 kronor uppgående utgifter beräknade föreningen det beviljade statsanslaget 10,000 kronor, anslag af hushållningssällskap och landsting 12,000 kronor, ledamotsafgifter 6,600 kronor, inkomster af tidskriften 6,474 kronor, skilnad mellan utbetalda och erhållna räntemedel 150 kronor samt inkomst af experimentalfältet vid Flahult 2,000 kronor, eller tillhopa 37,224 kronor, i följd hvaraf föreningen beräknades komma att hafva en skuld till år 1896 af 2,000 kronor.

En jemförelse mellan detta förslag och den af föreningen förut uppgjorda, uti statsrådsprotokollet för den 13 januari 1894 omförmälda inkomst- och utgiftsberäkning för innevarande år visade, enligt hvad departementschefen vidare meddelat, att följande utgiftsposter blifvit i det senast uppgjorda förslaget nedsatta, nemligen: tidskriftens utgifvande med 526 kronor, resekostnader med 2,400 kronor, aflöningar med 300 kronor och årsmöten med 500 kronor; att deremot följande utgiftsposter blifvit höjda, nemligen diverse postporton med 80 kronor, inventarier och litteratur med 300 kronor, hyror och arrenden med 30 kronor samt diverse omkostnader och oförutsedda utgifter med 115 kronor; att medan den förut framlagda utgiftsberäkningen upptoge kulturförsöks-

verksamheten till 7,600 kronor, nemligen för kulturförsök 4,000 kronor, för vegetationsförsök 400 kronor, för experimentalfältet vid Strömsberg 200 kronor och för experimentalfältet vid Flahult 3,000 kronor, det senast framlagda förslaget upptoge för kulturförsöken i olika provinser likaledes 4,000 kronor, för vegetationsförsök 275 kronor och för experimentalfältet vid Flahult 6,300 kronor, deraf för dikningar, nyodlingar m. m 1,200 kronor, för sandkörning 800 kronor, för kulturförsöken 3,000 kronor samt för nybyggnader 1,300 kronor, hvadan förslaget för kulturförsöksverksamheten i dess helhet upptoge 10,575 kronor; att, förutom statsanslaget, inkomsten af räntor nu beräknats 150 kronor lägre än i det först uppgjorda förslaget, under det inkomstposterna anslag af hushållningssällskap och landsting samt inkomster af tidskriften höjts, den förra med 350 kronor och den senare med 314 kronor; att en ny inkomstpost tillkommit, nemligen den till 2,000 kronor beräknade inkomsten af experimentalfältet vid Flahult; samt att, under det i det förut uppgjorda förslaget icke beräknats någon skuld till år 1896, det nu ingifna förslaget, såsom förut nämnts, upptoge sådan skuld till belopp af 2,000 kronor.

Den inlemnade uppgiften öfver föreningens ställning den 31 december 1894 utvisade, att föreningens tillgångar då utgjorts af Flahults egendom med experimentalfält, upptagen till 15,000 kronor, diverse inventarier, bokförda till 8,925 kronor 51 öre, inköpta gödselämnen i lager till värde af 1,129 kronor, behållning i spanmål, afsedd för utsäde, upptagen till 388 kronor 42 öre, samt fordran för försåld spanmål, m. m. 826 kronor 50 öre, eller tillhopa 26,269 kronor 43 öre; att såsom föreningens skulder upptagits vexellån till belopp af 4,000 kronor samt kassabrist 350 kronor eller sammanlagdt 4,350 kronor, hvadan föreningens tillgång utöfver skuld sålunda utgjort 21,919 kronor 43 öre; samt att föreningen dessutom egt för mosskolonisationen vid Flahult särskildt afsedda tillgångar, utgörande tillhopa 2,100 kronor.

Uti sina sistberörda skrifter hade föreningen närmare redogjort för de vidtagna förändringarne uti förslaget till inkomst- och utgiftsstat för innevarande år och dervid anfört, bland annat, att experimentalfältet vid Strömsberg indragits. Vid kulturförsöken å Flahults experimentalfält hade afsevärda besparingar gjorts, men då åtskilliga nyodlingar måste å detsamma företagas, blefve utgifterna för detta konto ganska stora under innevarande år, helst ett spanmålsmagasin måste byggas. Hittills hade säden forslats till Jönköping och der uti tvenne förhyrda magasin rengjorts och förvarats. Sedan ett spanmålsmagasin vid Flahult erhållits, kunde kontrakten om arrende af magasinen i

Jönköping uppsägas. För inventarier jemte litteratur vore anslaget sänkt mot hvad som åtgått under år 1894, men kunde dock icke upptagas till mindre än 1,300 kronor. Äfven i afseende på kulturförsöken hade föreningen ansett sig nödsakad att på grund af sina små tillgångar inskränka verksamheten för att i möjligaste mån nedbringa kostnaderna och derigenom kunna minska skulden. Sålunda vore för kulturförsöken uti olika provinser och vid Flahult, hvilka år 1894 kostat tillsammans 8,720 kronor, för år 1895 anslagna endast 7,000 kronor. Utan att alldeles förrycka verksamheten hade föreningens styrelse icke ansett sig kunna föreslå ytterligare inskränkningar.

För egen del har departementschefen anfört, att genom den utredning, som föreningen nu framlagt, syntes honom vara ådagalagdt att ett statsanslag af 15,000 kronor vore behöfligt, såvida föreningens gagnande verksamhet skulle kunna fortgå i önskvärd utsträckning, och ansåge sig departementschefen derför, oaktadt framställning i enahanda syfte icke vunnit senaste Riksdags bifall, ega full anledning att förorda, att anslag till nämnda belopp beviljades föreningen för nästkommande år.

Beträffande vilkoren för anslagets åtnjutande ansåge departementschefen böra stadgas — förutom de af landtbruksstyrelsen ifrågasatta vilkoren, deribland inspektion från statens sida af föreningens verksamhet, hvilken inspektion framdeles, likasom för innevarande år, borde tillkomma landtbruksstyrelsen — jemväl det förbehåll, att ett för statens räkning utsedt ombud, för hvilket kostnaden borde bestridas af föreningen, skulle deltaga i revisionen af föreningens förvaltning med skyldighet att om revisionen afgifva yttrande till landtbruksstyrelsen.

Den utförliga redogörelse för mosskulturföresingens verksamhet, som blifvit till statsrådsprotokollet lemnad, synes utskottet ådagalägga, att denna verksamhet fortfarande är förtjent af att med statsmedel understödjas. Bland de i planen för föreningens verksamhet ingående uppgifter har utskottet särskildt fäst sig vid de försök till mosskolonisation, som enligt föreningens beslut komma att vid Flahult bedrifvas; och anser utskottet denna nya gren af föreningens verksamhet vara af stor betydelse och böra af staten befordras. Med hänsyn härtill och då af den lemnade öfversigten öfver föreningens ekonomiska ställning synes framgå, att de tillgångar, öfver hvilka föreningen för närvarande förfogar, icke äro tillräckliga för att sätta föreningen i stånd att fullfölja den uppgjorda planen för sin verksamhet,

anser utskottet giltiga skäl förefinnas till någon förhöjning af det hittills utgående anslaget till föreningen. Denna höjning har likväl synts utskottet kunna begränsas till ett något mindre belopp än det af Kongl. Maj:t föreslagna. Utskottet håller nemligen före att, om statsanslaget sättes till 13,500 kronor, det belopp af inemot 27,000 kronor, som föreningen vid uppgörande af inkomst- och utgiftsstat för år 1896 beräknat i bidrag från staten samt landsting och hushållningssällskap, ändock bör kunna åstadkommas.

Utskottet hemställer fördenskull,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen till understöd åt svenska mosskulturföreningen på extra stat för år 1896 anvisar ett anslag af 13,500 kronor.

Ang. anslag till geologiska undersökningarna. [26.]

29:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att, för fortsättande under år 1896 af de *geologiska undersökningarna* och utgifvande af derpå grundade kartor, afhandlingar och uppsatser, bevilja ett extra anslag för samma år till belopp af 94,000 kronor.

Vid föredragning af detta ärende inför Kongl. Maj:t har departementschefen anmält en af chefen för Sveriges geologiska undersökning med skrifvelse den 17 november 1894 till Kongl. Maj:t öfverlemnad förslagsberäkning öfver de under år 1896 till fullföljande af de geologiska arbetena erforderliga medel, enligt hvilken beräkning utgifterna upptagits till 94,500 kronor, deraf för

Aflöningen.

Löner, arfvoden samt ersättning till tillfälliga biträden kronor 58,450: —

Fältarbetena.

Rese- och traktamentsersättning m. m. ..... „ 19,000: —

Byråafdelningen.

Inventarier, arbetsmateriel m. m. ..... „ 2,000: —

Biblioteket och samlingarna.

Böcker, kartor och samlingar ..... „ 1,700: —

Transport kronor 81,150: —

Transport	kronor 81,150: —
Kart- och boktrycket.	
Tryckning af kartor, beskrifningar och uppsatser samt ritning af originalkartor o. d.	„ 12,000: —
Värme och diverse utgifter.	
Omkostnader	„ 1,350: —
	kronor 94,500: —

Denna förslagsberäkning öfverensstämde, enligt hvad departementschefen vidare yttrar, i afseende å utgifterna med den, som för detta år framlagts för 1894 års Riksdag, allenast med den ökning af aflöningssumman, som betingades deraf, att löneförhöjning beräknats med 500 kronor för hvar af tre geologer, hvilka enligt gällande bestämmelser skulle från och med år 1896 blifva dertill berättigade.

Till betäckande af dessa utgifter påräknade chefen omkring 500 kronor genom försäljning af kartor och andra publikationer, och det anslagsbelopp, som borde för år 1896 af Riksdagen begäras, beräknades derför af chefen till 94,000 kronor.

Efter meddelande häraf har departementschefen i minnet återkallat, hurusom han till statsrådsprotokollet den 13 januari 1894 redogjort för innehållet af en utaf chefen för undersökningen i en till civildepartementet den 4 oktober 1893 inkommen skrifvelse gjord framställning om ändring i vissa afseenden af det geologiska kartverkets skalor, dervid departementschefen erinrat, att det för det dåvarande vore bestämdt, att det geologiska kartverket skulle bearbetas i skalan 1 : 100,000 och kartorna utgifvas utan terrängbeteckning i skalan 1 : 200,000. I berörda skrifvelse hade chefen hemstält, att upprättandet af geologiska plankartor i skalan 1 : 200,000 måtte varda inställdt samt i dessas ställe, på grund af fortsatta rekognosceringar i skalan 1 : 100,000, offentliggöras *dels* jordartskartor i sistnämnda måttstock, tryckta på topografiskt underlag i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de öfver landskapet Halland upprättade, år 1892 utgifna kartor af detta slag, med undantag dock för de kartblad, som fölle inom Blekinge samt möjligen Göteborgs och Bohus län, hvaröfver liknande plankartor undantagsvis skulle utgifvas, *dels äfven* och samtidigt med jordartskartorna berggrundskartor i den skala, som för de senare framdeles kunde varda af Kongl. Maj:t påbjuden. I detta förslag hade kommissionen för de allmänna kartarbetena instämt.

För egen del hade vid omförmälda tillfälle departementschefen beträffande jordartskartorna yttrat, att han icke tvekade att förorda att den gamla skalan 1 : 200,000 utan terrängbeteckning måtte utbytas mot skala 1 : 100,000 med terräng, der icke i särskilda fall det till undvikande af otydlighet blefve nödvändigt att öfvergifva terrängbeteckningen. Hvad anginge bergartskartan, i afseende å hvars utgifningsskala undersökningens chef icke i nyssberörda skrifvelse afgifvit bestämdt förslag, enär han ansåge ytterligare försök i denna fråga böra ega rum, hade departementschefen uttalat den åsigt, att i afseende å denna borde, i allmänhet åtminstone, iakttagas, att den upprättades å särskildt blad och i betydligt mindre skala.

Då chefens sist berörda skrifvelse ånyo anmäldes inför Kongl. Maj:t den 25 maj 1894, hade — enligt hvad departementschefen härefter meddelar — Kongl. Maj:t, enär det syntes lämpligt att skalorna för såväl jordartskartan som berggrundskartan i ett sammanhang pröfvades, anbefalt chefen att inkomma med definitivt förslag, i hvilken skala berggrundskartan borde upprättas och utgifvas, hvarjemte Kongl. Maj:t förordnat, att, intill dess frågan om skalorna blifvit slutligen afgjord, utgifvandet af geologiska plankartor i skalan 1 : 200,000 skulle inställas.

Det sålunda infordrade förslaget hade undersökningens chef nu i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 30 oktober 1894 afgifvit.

I denna skrifvelse hade chefen till en början meddelat, att han låtit genom ritning och färgläggning för hand framställa kartor i tre olika skalor, nemligen 1 : 100,000 på topografiskt underlag samt 1 : 200,000 och 1 : 300,000 utan terrängbeteckning, öfver två af samma geolog undersökta områden, nemligen bladen Oskarshamn och Varberg, af hvilka blad det förra omfattade en trakt med särdeles stor omvexling af bergarter, hvaremot det senare bladet utgjorde ett i petrografiskt afseende jemförelsevis enformigt område.

Vidare hade chefen anfört att, då hänsyn toges till hvad som för öfrigt vore kändt om vårt lands geologi, syntes dessa kartförsök gifva vid handen, dels att de topografiska förhållandena endast undantagsvis stode i något direkt samband med bergarternas fördelning och att sålunda terrängbeteckningen ej erbjöde några afsevärda fördelar vid berggrundens studium, dels att skalan 1 : 100,000 vore större än som i allmänhet kräfdes för ett tydligt återgifvande af berggrundens vexlingar. En bergartskarta i samma skala som jordartskartan skulle visserligen, såsom tillförene blifvit af chefen antydt, medföra flera fördelar, men af nu omförmälda skäl ansåge han sig dock icke böra ifrågasätta densammas antagande.

En nödvändig förutsättning — yttrade chefen vidare — för att en bergartskarta skulle uppfylla sin bestämmelse vore emellertid, att skalan valdes så stor, att beteckningen, namn och förklaringar af praktiskt eller vetenskapligt gagn kunde derå inrymmas, utan att läsbarheten minskades, något som i synnerhet för allmänheten, som vore ovan vid kartstudier, medförde stor olägenhet. Alla dessa vilkor kunde, enligt chefens förmenande, knappast uppfyllas af den minsta af de ifrågasatta skalorna, 1 : 300,000, och derför ansåge han sig icke heller kunna tillstyrka densammas antagande. Skalan 1 : 200,000 syntes chefen deremot, att döma af de hittills medhunna försöken, väl uppfylla de anspråk, som borde ställas på en bergartskarta öfver vårt land. Då en så omvexlande berggrund som bladet Oskarshamns kunnat på ett fullt tydligt sätt åskådliggöras, så syntes samma skala äfven vara tillräcklig för de flesta öfriga områden, ty en rikare vexling af bergarter förekomme hos oss endast undantagsvis, såsom t. ex. i vissa delar af bergslagen, der till och med skalan 1 : 100,000 kunde vara för liten, så att i hvarje fall specialkartor i större skala måste upprättas.

Chefen erinrade vidare, att han i sin förberörda, i statsrådsprotokollet för den 13 januari 1894 omnämnda skrifvelse beräknat reproduktionskostnaden i medeltal för berggrundskartor i skalan 1 : 100,000 till 600 kronor och i skalan 1 : 200,000 till 400 kronor för hvarje blad, hvarvid förutsatts, att reproduktionen skedde genom fotolitografi, samt meddelade vidare, att enligt kostnadsförslag från generalstabens litografiska anstalt skulle ofvan omförmälda kartors gravyr, litografiering och tryckning i en upplaga af 700 exemplar utgöra:

för bladet	Oskarshamn	i skalan	1 : 100,000	.....	kronor	877,
„ „	„	„	1 : 200,000	.....	„	480,
„ „	„	„	1 : 300,000	.....	„	395,
„ „	Varberg	„	1 : 100,000	.....	„	580,
„ „	„	„	1 : 200,000	.....	„	299,
„ „	„	„	1 : 300,000	.....	„	259.

Mellan kartor i skalan 1 : 300,000 och kartor i den af chefen förordade skalan 1 : 200,000 vore således prisskilnaden så obetydlig, att något afseende derå vid valet emellan de båda skalorna knappast borde ifrågakomma.

På grund af hvad chefen sålunda anfört hade han slutligen hemstält att, såvida förslaget att i skalan 1 : 100,000 utgifva jordartskartor med topografiskt underlag vunne Kongl. Maj:ts godkännande, skalan

för de berggrundskartor, som skulle åtfölja desamma, måtte bestämmas till 1 : 200,000, samt att specialkartor i större skala måtte utgifvas öfver de områden, för hvilka omständigheterna sådant kräfde.

Kommissionen för de allmänna kartarbetena hade i anledning af chefens nu afgifna förslag den 22 november 1894 afgifvit infordradt yttrande och deruti meddelat, att vid ärendets behandling visserligen af åtskilliga bland kommissionens ledamöter framhållits fördelarna af att få berggrundskartorna tryckta i samma skala som jordartskartorna samt liksom dessa på underlag af de topografiska kartorna i skalan 1 : 100,000, med deraf följande större lätthet för den stora allmänheten att kunna orientera sig på kartorna och draga full nytta af desamma, men att, med särskild hänsyn till svårigheten att få åtskilliga vigtiga geologiska berggrundsbeteckningar att framträda tillräckligt tydligt på det topografiska underlaget samt, med fästadt afseende äfven på kostnaden för kartornas mångfaldigande, något yrkande icke, gent emot den af undersökningens chef förebragta utredningen, gjorts på valet af skalan 1 : 100,000, hvarför kommissionen beslutat instämma i kartverkschefens yttrande i frågan.

I ofvanberörda, i statsrådsprotokollet den 13 januari 1894 omförmälda skrifvelse hade undersökningens chef beräknat reproduktionskostnaderna för de ifrågasatta jordartskartorna i skalan 1 : 100,000 till högst 1,200 kronor per blad och, på sätt nyss nämnts, för bergartskartor i skalan 1 : 200,000 till 400 kronor per blad. Sammanlagda kostnaden för framställandet af såväl jordarts- som bergartskarta öfver den ytvidd, som ett topografiskt kartblad omfattade, skulle alltså utgöra 1,600 kronor, medan, enligt hvad chefen meddelat, motsvarande utgifter för ett geologiskt kartblad af den beskaffenhet, som hittills åstadkommits i skalan 1 : 200,000, vore vid pass 1,300 kronor samt för den lilla berggrundskarta, som plägade åtfölja beskrifningarna till undersökningens kartblad, omkring 100 kronor, hvadan utgifningskostnaderna i dess helhet med det nuvarande utgifningssättet vore omkring 1,400 kronor per blad. Kostnaden för de geologiska kartornas utgifvande i de nu ifrågasatta förändrade skalorna skulle således öfverstiga kostnaden för de hittills förekommande kartornas utgifvande med omkring 200 kronor per blad.

I afseende å frågan, huruvida de föreslagna förändringarna i skalorna skulle föranleda någon förändring i kostnaderna för arbetena å fältet, hade undersökningens chef i en aflemnad promemoria meddelat, att förändringarna skulle komma att medföra minskade utgifter för

rekognosceringen å fältet derigenom, att konturerna mellan berg i dagen och jordarterna komme att bortfalla.

För egen del har departementschefen, på grund af hvad undersökningens chef nu anfört, förordat att skalan för bergartskartorna bestämmes till 1 : 200,000. Då enligt Kongl. Maj:ts beslut den 25 maj 1894 denna skala skulle användas vid utgifningen af generalstabens karta icke blott öfver Norrbottens utan äfven öfver hela Vesterbottens län jemte af bladindelningen betingade delar af angränsande län, komme samma skalas tillämpande vid berggrundskartornas utgifvande i södra delen af landet jemväl, på sätt äfven undersökningens chef antydt, att medföra den fördel, att småningom en karta öfver berggrunden inom hela riket komme till utförande i samma skala. I afseende å jordartskartorna ansåge sig departementschefen icke hafva anledning frångå sin sistlidna år uttalade åsigt, att dessa kartor borde utgifvas i skalan 1 : 100,000 och med terrängbeteckning. För vissa trakter af vårt land syntes likväl för ettdera eller båda slagen af kartor en mindre skala möjligen kunna vara tillräcklig, liksom det å andra sidan undantagsvis kunde visa sig behöfligt att tillämpa en större skala. Det kunde jemväl stundom visa sig lämpligt att, till undvikande af otydlighet, å jordartskartorna utesluta terrängbeteckningen. Frågan, huruvida i dylika fall en afvikelse borde ske från hvad såsom regel vore stadgadt, syntes dock för hvarje särskildt tillfälle böra hänskjutas till Kongl. Maj:ts afgörande.

Med framhållande att, på sätt redan antydts, de nu föreslagna förändringarna icke föranledde någon nämnvärd tillökning i kostnaderna för det geologiska kartverket och icke inverkade på frågan om bestämmande af 1896 års anslag för undersökningen, har departementschefen, under förutsättning att Kongl. Maj:t gillade hvad han i afseende å kartverkets utgifning föreslagit, och i öfverensstämmelse med den af chefen för undersökningen uppgjorda förslagsberäkning, hemstält om aflåtande till Riksdagen af den framställning, som ofvan nämnts.

De jordartskartor med terrängbeteckning, som nyligen blifvit såsom prof utgifna med användande af topografiska kartor såsom underlag, gifva efter utskottets förmenande anledning till anmärkningar. Genom terrängbeteckningens medtagande uppstår nemligen lätt en otydlighet, som npphäfver de fördelar, man med detta förfaringssätt åsyftat vinna. Utskottet föreställer sig derför, att, då numera proftryck i större omfattning föreligga, frågan om sättet för de geologiska kartornas reproduktion bör tagas i förnyadt öfvervägande. Mot beviljandet af det äskade anslaget har utskottet intet att erinra, hvadan utskottet hemställer,

att Riksdagen må, för fortsättande under år 1896 af de geologiska undersökningarna och utgifvande af derpå grundade kartor, afhandlingar och uppsatser, bevilja ett extra anslag för samma år till belopp af 94,000 kronor.

Befrämjande i allmänhet af slöjderna.

Ang. andre instruktör i husslöjd. [27.]

30:o) Med anledning af hvad Kongl. Maj:t derom föreslagit, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må på extra stat för år 1896 anvisa:

a) till *anställande af en andre instruktör i husslöjd* 2,000 kronor; och

b) såsom *personligt ålderstillägg till andre instruktören Jonas Wallander*, derest han fortfarande i denna egenskap med godt vitsord tjenstgör, 500 kronor.

Ang. anslag till väfskolan i Borås. [28.]

31:o) Vidare hemställer utskottet,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, må på extra stat jemväl för år 1896 bevilja *dels*, såsom bidrag till upprätthållande af *väfskolan i Borås* — med vilkor att från Elfsborgs läns landsting eller eljest tillskjutes ett belopp, motsvarande minst hälften af statsanslaget — 3,800 kronor och *dels*, såsom bidrag till *aflönande af en andre lärare* vid samma skola, 1,000 kronor, under vilkor att enahanda belopp varder för ändamålet från nämnda läns landsting eller eljest tillskjutet.

Befrämjande i allmänhet af handel och sjöfart.

Ang. anslag till handelsundervisning. [29.]

32:o) Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och under hänvisning till hvad i ämnet blifvit till statsrådsprotokollet (sid. 58—62) anfördt, hemställer utskottet,

att Riksdagen må på extra stat för år 1896

anvisa ett anslag af 15,000 kronor för att af Kongl. Maj:t användas till understöd åt *Göteborgs handelsinstitut och grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut*, under förutsättning, hvad Göteborgs handelsinstitut beträffar, att Göteborgs stadsfullmägtige och, hvad Schartaus handelsinstitut beträffar, att grosshandelssocieteten i Stockholm fortfarande till instituten lemna årligt understöd till minst samma belopp som hittills, samt på de vilkor i öfrigt, som Kongl. Maj:t kan finna skäligt bestämma.

Ang. främjande af svenska alsters afsättning i utlandet. [30.]

33:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för år 1896 på extra stat bevilja 28,500 kronor till *befrämjande af afsättning i främmande länder af alster af svensk industri och svenska näringar.*

Till statsrådsprotokollet har departementschefen — efter att hafva erinrat att för innevarande år, liksom för åtskilliga föregående år, på extra stat beviljats till ofvanberörda ändamål ett anslag af 20,000 kronor — i fråga om användandet af det för år 1894 beviljade anslaget påpekat, hurusom departementschefen i sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 13 januari samma år omnämnt, att Kongl. Maj:t den 24 november 1893 anvisat till mejeriagenturen i Manchester 8,500 kronor och till fiskeriagenturen i Norra Tyskland 5,000 kronor.

Sedermera hade Kongl. Maj:t den 2 februari 1894 medgifvit, att af 1894 års anslag ett belopp af 4,000 kronor finge tilldelas Erik Wadner för att under nämnda år i Kapkolonien verka för afsättning af alster af svensk industri och svenska näringar samt i allmänhet för utvecklingen af Sveriges handelsförbindelser med sagda koloni. Återstående beloppet, 2,500 kronor, hade Kongl. Maj:t den 16 november 1894 beviljat Sveriges allmänna exportförening för att tilldelas föreningens stipendiat i Egypten A. Lanner, hvarjemte Kongl. Maj:t i sammanhang dermed för år 1894 beviljat exportföreningen till bestridande af kostnaderna för föreningens verksamhet ett understöd af 30,000 kronor, som anvisades från manufakturförlagslånefonden.

Af ifrågavarande anslag för innevarande år hade Kongl. Maj:t den 16 november 1894 för upprätthållande af ofvannämnda båda agenturer anvisat enahanda belopp, som af 1894 års anslag dertill beviljats, eller tillhopa 13,500 kronor, hvaremot beslut om dispositionen af återstoden af anslaget ännu icke fattats.

I åberopade yttrandet till statsrådsprotokollet den 13 jannari 1894 hade departementschefen jemväl omnämnt, att Kongl. Maj:t den 24 november 1893, vid beviljande af understöd till exportföreningen för år 1893, tillika anbefalt kommerskollegium att — sedan kollegium låtit verkställa fullständig utredning rörande omfånget och beskaffenheten af föreningens verksamhet för hela den tid, som densamma fortgått, dervid föreningen borde beredas tillfälle att lemna tillgång till dess samtliga räkenskaper och handlingar och i öfrigt meddela upplysningar — till Kongl. Maj:t afgifva utlåtande om det gagn för landets näringar, som exportföreningens verksamhet kunde antagas hafva medfört, och om utsigterna i detta hänseende för framtiden, tillika med yttrande, huruvida, till hvad belopp och under hvilka vilkor understöd af statsmedel vidare borde föreningen tilldelas, äfvensom föreskrifvit att det skulle åligga kollegium att, om kollegium ansåge anslag af statsmedel ej vidare böra föreningen tilldelas, afgifva förslag, hvilka andra anordningar syntes böra från statens sida vidtagas för befrämjande af svenska alsters och tillverkningars afsättning i främmande länder.

Efter det i anledning häraf genom en af kollegii ledamöter, kommerserådet Th. Nordström, den anbefalda utredningen blifvit verkställd, samt kollegium, med öfverlemnande af en utaf Nordström uppgjord fullständig promemoria rörande utredningen, inkommit med utlåtande af den 26 maj 1894, hade, enligt hvad departementschefen vidare meddelar, Kongl. Maj:t vid föredragning häraf den 14 januari 1895, med godkännande af den utaf departementschefen uttalade åsigt, att exportföreningens nuvarande agenturverksamhet icke vidare borde i samma omfattning eller under samma betingelser som hittills med statsmedel understödjas, men att föreningen för sin verksamhet i öfrigt på af departementschefen närmare afgifvet sätt borde erhålla dylikt understöd, anbefalt chefen för civildepartementet att inhemta yttrande från exportföreningens styrelse, huruvida föreningen, under förutsättning att den erhölle ett statsunderstöd af 15,000 kronor, vore villig att under år 1895 upprätthålla sin verksamhet i hufvudsakligen den form, som af departementschefen sålunda angifvits, och derjemte att under samma år utgifva den publikation, som för närvarande under namn af »Berättelser om handel och sjöfart» utgåfves genom utrikesdepartementets försorg, mot erhållande af ett ytterligare statsanslag af 4,000 kronor och på de vilkor i öfrigt, som med chefen för utrikesdepartementet kunde aftalas.

Det belopp, som sålunda kunde komma i fråga att tilldelas exportföreningen, sedan dess svar ingått, ansåge departementschefen kunna

bestridas af den ännu icke disponerade återstoden af ifrågavarande anslag för innevarande år jemte andra till Kongl. Maj:ts disposition stälda medel.

Hvad anginge frågan om anslag för år 1896 till befrämjande af svenska alsters afsättning i främmande länder, ansåge departementschefen sig böra föreslå förhöjning af det belopp, som hittills plägat för ändamålet af Riksdagen beviljas, på det att medel måtte vara att tillgå för tillgodoseende af ett länge kändt behof, nemligen inrättande af handelsstipendier.

Med afseende härå har departementschefen anfört, hurusom redan i en till Kongl. Maj:t ställd skrift af den 25 maj 1888 hade styrelsen för Sveriges allmänna exportförening gjort framställning om vidtagande af åtgärder i syfte att utbilda agenter för befrämjandet af exporten af svenska produkter, i hvilket afseende styrelsen föreställt sig att detta mål kunde uppnås dels genom förbättrande af våra handelsskolor och dels genom beredande af stipendier åt unge män, som egnade sig åt handelsyrket, för att i utlandet förskaffa sig de dertill erforderliga kunskaperna.

Till följd af härå erhållen remiss hade kommerskollegium, efter inhemtande af handels- och sjöfartsnämndernas i Stockholm, Göteborg och Gefle yttranden i ämnet, till Kongl. Maj:t inkommit med utlåtande af den 9 oktober 1888. I detta utlåtande hade kollegium anfört, att en på omedelbar iakttagelse vunnen kännedom hos svenske affärsmän om utländska handelsförhållanden, handelsbruk m. m. kunde med skäl anses vara af synnerlig nytta för handelssamfärdseln mellan Sverige och utlandet. Möjligheten att ernå en sådan kännedom stode dock endast ett fåtal till buds, till följd af de med vistelse under längre tid i utlandet förenade kostnader. Genom inrättande af stipendier för det antydda ändamålet skulle emellertid flere med lofvande merkantila anlag utrustade unge män kunna beredas tillfälle att i främmande länder ernå berörda kännedom och vinna utbildning i sitt yrke; och vare sig desse sedan återvände till fäderneslandet eller grundlade egna affärer i utlandet, borde deras erfarenhet alltid kunna nyttigt återverka på vårt affärslif i allmänhet och särskildt på förmedlandet af vår exportverksamhet. Kollegium hade dock föreställt sig, att nyss antydda erfarenhet icke på ett tillfredsställande sätt kunde ernås endast genom resor i främmande länder och studiet i allmänhet af dervarande ekonomiska förhållanden, utan fast hellre vinnas genom ett verkligt deltagande i arbetet på handelskontor i utlandet, hvadan, derest handelsstipendier skulle komma att inrättas, de uttryckligen borde vara afsedda att sätta

stipendiaterna i stånd att i utlandet såsom biträden eller volontärer å handelskontor deltaga i det merkantila arbetet och dymedelst utbilda sig i sitt yrke.

Sedan kollegium härefter redogjort för huru dylika stipendier inom vissa främmande länder voro anordnade, hade kollegium såsom sin åsigt uttalat, att det med förslaget om inrättande af resestipendier för unge män, som egnade sig åt köpmansyrket, åsyftade ändamål syntes vara af den betydelse, att beredande af anslag af statsmedel kunde anses önskvärdt.

Frågan om handelsstipendier — fortsätter departementschefen — hade emellertid fått hvila i afbidan på utredningen af den jemväl af exportföreningens styrelse väckta frågan om åtgärders vidtagande till handelsundervisningens höjande, hvilken utredning sedermera ledt derhän, att anslag beviljats till understöd åt två handelsläroverk i riket.

Nu hade kommerskollegium i sitt omförmälda utlåtande af den 26 maj 1894, med anledning af den kollegium gifna befallningen att efter vederbörlig utredning afgifva yttrande rörande exportföreningens verksamhet, åter upptagit frågan om inrättande af handelsstipendier. Kollegium anförde i detta afseende, att hvad kollegium i sitt utlåtande af den 9 oktober 1888 andragit i fråga om nyttan af dylika stipendier ansåge kollegium fortfarande gällande. Rigtigheten af det då sagda hade bekräftats af erfarenheten från såväl Norge som särskildt Tyskland. I Norge hade för budgetåret 1887—1888 anvisats ett anslag af 10,000 kronor till handelsstipendier, och enahanda belopp hade derefter utgått till och med budgetåret 1890—1891. För budgetåret 1891—1892 hade handelsstipendieanslaget bestämts att utgå med ett belopp »intill 20,000 kronor» och för budgetåret 1892—1893 hade beviljats 20,000 kronor. Ändamålet med dessa stipendieanslag vore hufvudsakligen att sätta merkantilt utbildade yngre män i stånd att på aflägsnare, förnämligast transatlantiska handelsplatser, der norska handelsvaror kunde antagas finna afsättning, göra sig bekanta med förhållandena och vinna utbildning med det mål för ögonen att öppna direkta förbindelser för den norska exporthandeln, antingen derigenom att stipendiaterna qvarstannade i utlandet eller derigenom att de hemma tillgodogjorde sina i utlandet förvärfvade erfarenheter och förbindelser. De norska stipendierna hade utdelats till belopp vexlande mellan 5,000 och 2,000 kronor för stipendiat om året. I det utlåtande rörande budgetåret 1892—1893, som af den norska konstitutionskomitén afgifvits, yttrades, att det icke vore tvifvelaktigt, att dessa stipendier redan gjort

nytta och att man derföre vore berättigad att vänta, det deras betydelse skulle tillväxa.

Tillika upplyste kommerskollegium, att i en mångfald utredningar rörande Tysklands exporthandel framhölles såsom en vigtig orsak till dennas hastiga utveckling, att de unga tyska handelsadepterna genom anställning på utländska handelskontor vunne inblick i de olika ländernas handelsbruk och fordringar på varornas beskaffenhet. Äfven från Belgien med flera länder kunde samma erfarenhet åberopas; och under handläggningen af frågan om exportföreningens verksamhet hade vidare behofvet af dylika stipendier med tydlighet framträdt.

För egen del hade kommerskollegium anfört att bland de väsentligaste orsakerna dertill, att de försök, som gjorts att vidga sferen af Sveriges exporthandel, icke lyckats, vore att räkna bristande kännedom hos industridkarne om betingelserna för en lycklig exporthandel, men att genom inrättande af stipendier, för att åt unge män, som egnat sig åt handelsyrket eller åt industriel-merkantil verksamhet, bereda tillfälle att i utlandet vinna praktisk insigt om hvad i det ena eller andra afseendet erfordrades för åstadkommande af en ökad export af svenska industrialster, ofvanberörda brister borde kunna småningom väsentligen minskas och den svenska exporten komma att främjas, vare sig att stipendiaterna återkomme till fäderneslandet och här vunne arbetstillfällen eller att de slogo sig ned i utlandet och der verkade såsom specialagenter eller lyckades öppna egna handelsaffärer eller kunde intressera främmande importhus, hos hvilka de vunnit anställning, att arbeta i svenska varor. På grund häraf hade kollegium hemstält, att Kongl. Maj:t täcktes anvisa ett belopp af tillsvidare 15,000 kronor, att årligen utgå till understöd åt unge män, som i främmande länder önskade inhemta vidgade insigter och erfarenhet i handelsyrket. Beträffande de sålunda ifrågasatta stipendierna, hvilkas fördelning kollegium ansåge lämpligen böra af Kongl. Maj:t bestämmas på förslag af kommerskollegium efter styrelsens för exportföreningen hörande, hade kollegium föreslagit, att Kongl. Maj:t täcktes

dels förklara, att för kompetens till erhållande af dylikt stipendium skulle erfordras att styrka sig ej mindre hafva med goda betyg genomgått antingen handelsinstitut eller högre tekniskt läroverk eller ock på annat sätt förskaffat sig motsvarande teoretiska förkunskaper, än äfven hafva förvärfvat praktiska insigter i handelsväsendet, antingen genom sjelfständig agenturverksamhet med artiklar, som kunde blifva af någon större betydelse för svensk export, eller genom någon tids väl vitsordad kontorsverksamhet på handelskontor eller vid industriel

anläggning, helst sådan, der verksamheten omfattade artiklar af nyssberörda slag;

dels i öfrigt bestämma, att stipendiat finge antingen uppehålla sig å någon viss handelsplats i det land, der han önskade vinna vidare utbildning, eller besöka flera länder och handelsplatser, likasom han ock finge taga anställning på utländskt handelskontor, vare sig såsom volontär eller mot lön; att stipendium, som i regel finge utgå till belopp af 2,000—5,000 kronor för år, skulle utdelas för ett år i sänder, dock att den, som erhållit stipendium, kunde på ny ansökning och efter ny pröfning hvarje gång komma i åtnjutande af dylikt understöd under tillsammans högst tre år, likväl i allmänhet med ett för hvarje gång minskadt belopp; att stipendiebeloppet skulle i hvarje särskildt fall bestämmas med hänsyn till, bland annat, aflägsenheten af och lefnadskostnaderna i det eller de länder, stipendiat skulle besöka; samt att stipendiat skulle vara skyldig att inom tid, som vid stipendiets tilldelande bestämdes, inställa sig i det land eller något af de länder, der han skulle uppehålla sig under stipendietiden, samt i öfrigt ställa sig till efterrättelse hvad som vid stipendiets tilldelande blefve bestämdt i fråga om såväl den eller de utrikes platser, han skulle besöka, som ock föremålet för hans verksamhet m. m.;

dels ock förordna, att ansökning till erhållande af stipendium af ifrågavarande slag skulle till kommerskollegium ingifvas inom tid, som af kollegium bestämdes, och ej mindre åtföljas af prestbetyg, utvisande sökandens ålder, och af de betyg eller intyg, sökanden kunde förete, än äfven innehålla uppgift å det land eller de länder, dit sökanden tänkte begifva sig, jemte den plan för sin verksamhet, sökanden ämnade under vistelsen utomlands följa; att stipendiat skulle vara skyldig att för hvarje halft år af stipendietiden rörande sin verksamhet och sina iakttagelser beträffande handelsförhållanden, afsättningsmöjligheter för svenska varor m. m. i det främmande land, der han vistades, eller det land eller de länder, han under sina resor besökt, afgifva berättelse, som skulle till kommerskollegium insändas senast inom två månader efter utgången af den tid, berättelsen skulle omfatta samt vara åtföljd af intyg derom att stipendiaten uppehållit sig i det land eller de länder, som i berättelsen afsåges; samt att af stipendiebeloppet finge af stipendiat eller hans befullmägtigade ombud lyftas en tredjedel vid utresan eller, derest stipendiat redan vistades i det land, der han tänkte vidare uppehålla sig, genast efter stipendiets beviljande, den andra tredjedelen efter det den första samt den sista tredjedelen efter den andra halfårsberättelsen afgifvits och godkänts; och borde nyss-

berörda berättelser, i den mån sådant af kollegium pröfvades lämpligt, i tryck offentliggöras.

För egen del yttrade departementschefen att, sedan genom handelsundervisningens ordnande, hvartill Riksdagen under de senaste åren beviljat anslag, möjlighet blifvit beredd att åt ett större antal af de unge män, som egnade sig åt handelsyrket, bibringa en underbyggnad, som borde göra dem skicklige att tillgodogöra sig de erfarenheter, som vid yrkets studerande i utlandet kunde vinnas, syntes nu tidpunkten vara inne att statsmedel särskildt ansloges för att sätta dem i tillfälle att på sådant sätt inhemta vidgade insigter och erfarenhet samt såmedelst göra dem duglige att i framtiden kraftigt kunna verka för utvecklingen af våra handelsförhållanden och befrämja exporten af våra alster och tillverkningar. Hvad beträffade beloppet af det för ändamålet erforderliga anslag, ansåge departementschefen sig böra biträda hvad kommerskollegium derutinnan föreslagit, liksom han i hufvudsak icke hade något att erinra mot de af kommerskollegium föreslagna vilkor och förbehåll för åtnjutande af stipendierna.

Då ändamålet med de ifrågasatta stipendierna vore att befrämja den svenska exporten på utlandet, syntes, på sätt redan blifvit antydt, de erforderliga medlen lämpligen böra beredas genom en förhöjning af det hittills af Riksdagen för detta ändamål beviljade anslaget å 20,000 kronor. Och då för uppehållande af ofvan omförmälda agenturer i Manchester och i Norra Tyskland fortfarande erfordrades samma belopp som hittills eller 13,500 kronor, borde anslaget i sin helhet sålunda för år 1896 bestämmas till 28,500 kronor.

I betraktande af de mångahanda svårigheter, med hvilka vårt lands exporthandel har att kämpa, anser utskottet åtgärder, som kunna lända till utvidgning af våra handelsförbindelser med utlandet, värda uppmärksamhet. Ett försök i sådan rigtning ser utskottet i den nu föreslagna, i viss mån förändrade användningen af det allt sedan år 1888 utgående anslaget till befrämjande af svenska produkters afsättning i främmande länder. På grund häraf och med hänsyn jemväl till den erfarenhet, som i andra länder vunnits angående handelsstipendier, finner utskottet önskvärdt, att sådana stipendier inrättas äfven i vårt land.

Hvad angår de fordringar, som böra ställas på stipendiaterna, synas de af kommerskollegium i sådant afseende föreslagna bestämmelserna kunna läggas till grund för utfärdande af föreskrifter i ämnet. Härvid vill utskottet dock uttala den mening, att den allra största vigt

synes böra fästas vid stipendiaternas praktiska utbildning; och anser utskottet följaktligen att vid stipendiernas fördelning, hvilken lämpligen bör bestämmas af Kongl. Maj:t på förslag af kommerskollegium, hänsyn bör företrädesvis tagas till de sökandes praktiska duglighet och förfarenhet i handel och industri. Det med stipendiet afsedda gagn torde ej heller, enligt utskottets uppfattning, i regel kunna vinnas annat än genom stipendiatens anställning hos affärsmän i utlandet; och får utskottet i sammanhang härmed påpeka önskvärdheten af att bland vilkoren för stipendiernas uppbärande intages bestämmelse om skyldighet för stipendiat, som vunnit sådan anställning, att härom förete intyg.

Hvad slutligen beträffar det för ifrågavarande ändamål erforderliga anslag, vill det förefalla utskottet, som om inrättandet af handelsstipendier borde kunna åstadkommas utan någon förhöjning af det för närvarande utgående anslaget af 20,000 kronor. Af departementschefens ofvan anförda redogörelse öfver hvad Kongl. Maj:t den 14 januari innevarande år beslutit i fråga om understöd för exportföreningen framgår, att Kongl Maj:t ansett det förut af tillgängliga medel och senast för år 1894 från manufakturförlagslånefonden med 30,000 kronor föreningen beviljade understöd kunna under vissa förutsättningar minskas till 15,000 kronor, hvarjemte föreningen för utgifvande af publikationen »berättelser om handel och sjöfart» skulle komma i åtnjutande af ytterligare statsanslag af 4,000 kronor, hvilket belopp torde komma att utgå från tredje hufvudtiteln, hvarifrån kostnaderna för nämnda publikation hittills blifvit bestridda.

Med hänsyn härtill torde Kongl. Maj:t blifva i tillfälle att af disponibla tillgångar anvisa hvad som för ifrågavarande stipendiers utgående erfordras utöfver det bidrag dertill, som kan erhållas af förevarande anslag inom dess hittills bestämda belopp; hvadan följaktligen den föreslagna anslagshöjningen synes kunna undvikas.

På grund af hvad sålunda blitvit anfördt, hemställer utskottet,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen för år 1896 på extra stat anvisar ett anslag af 20,000 kronor, att af Kongl. Maj:t användas till befrämjande af afsättning i främmande länder af alster af svensk industri och af svenska näringar.

Befrämjande i allmänhet af bergsbruket.

Ang. anslag till bergsskolorna i Filipstad och Falun.

[31.]

34:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att å extra stat för år 1896 bevilja till *bergsskolorna i Filipstad och Falun* 14,000 kronor.

Vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t har departementschefen erinrat, att Riksdagen med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, enligt skrifvelse den 4 maj 1894 angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel, under vilkor att bergsskolorna i Filipstad och Falun med dertill hörande skolor för bergsarbetare komme att jemväl under år 1895 fortsätta sin verksamhet i enahanda omfång och utsträckning som dittills och underkastade sig den inspektion, Kongl. Maj:t funne skäligt bestämma, på extra stat för år 1895, i likhet med hvad förut för flera år egt rum, beviljat ett belopp af 14,000 kronor att till brukssocietetens fullmägtige i jernkontoret utbetalas.

På sätt departementschefen vidare erinrat, hade Riksdagen vid anmälan af detta beslut anfört att Riksdagen, som tagit kännedom om berättelserna öfver de under senare åren företagna inspektioner af dessa skolor, deraf inhemtat, bland annat, att under de tio läsåren från hösten 1883 till våren 1893 sammanlagda antalet elever utgjort vid Filipstads bergsskola 121 och vid bergsskolan i Falun 129, eller i medeltal årligen 12,1 i Filipstad och 12,9 i Falun, samt att under berörda period i öfre afdelningen undervisats vid den förra skolan 90 och vid den senare 86 samt i nedre afdelningen vid den förra 22 eller i medeltal endast 2,2 och vid den senare 34 eller endast 3,4 i medeltal för år, hvarjemte under samma tid 9 s. k. extra elever vid hvardera skolan åtnjutit undervisning. Med afseende å det ringa antal elever, som begagnade sig af undervisningen i dessa båda skolor, särskildt i dessas lägre afdelningar, förefölle det Riksdagen, som om den undervisning, hvilken genom dessa skolor bibringades, skulle kunna meddelas med mindre kostnader än dem, som nu för detta ändamål utginge. Särskildt hade Riksdagen fäst sin uppmärksamhet dervid, att väsentlig besparing skulle kunna vinnas genom båda skolornas sammanslagning till *en*, hvilken åtgärd, efter den utveckling, kommunikationerna i de trakter, der dessa skolor vore belägna, under senare åren erhållit, möjligen utan olägenhet skulle kunna vidtagas. I saknad af erforderlig utredning i detta ämne vore Riksdagen ej i tillfälle att närmare uttala sig i frågan, men hade dock ansett sig böra fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet derå; och då en omorganisation af ifrågavarande skolor icke syntes kunna företagas utan medverkan af brukssocietetens fullmägtige i jernkontoret, ville Riksdagen hos Kongl. Maj:t göra framställning derom, att Kongl. Maj:t måtte sätta bemälde fullmägtige i tillfälle att yttra sig i detta ämne och att Kongl. Maj:t derefter måtte

för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill förhållandena kunde föranleda. Riksdagen hade alltså anhållit att Kongl. Maj:t, efter det brukssocietetens fullmägtige i jernkontoret blifvit hörda i fråga om förändrad organisation af berörda skolor, täcktes till Riksdagen inkomma med det förslag i ämnet, hvartill förhållandena kunde föranleda.

Då Riksdagens berörda skrifvelse den 25 maj 1894 inför Kongl. Maj:t anmäldes, hade — enligt hvad departementschefen härefter meddelar — Kongl. Maj:t anbefalt kommerskollegium att inhemta brukssocietetens fullmägtiges i jernkontoret yttrande i fråga om förändrad organisation af ofvannämnda skolor samt derefter till Kongl. Maj:t inkomma med det utlåtande och förslag i ämnet, hvartill förhållandena kunde föranleda; och hade kollegium till fullgörande af denna befallning med eget utlåtande af den 18 december 1894 till Kongl. Maj:t öfverlemnat ett af fullmägtige i jernkontoret afgifvet yttrande i ämnet.

I den af departementschefen lemnade redogörelse för innehållet i de sålunda inkomna handlingarna meddelas till en början hvad kommerskollegium i afseende å ifrågavarande skolors tillkomst och organisation m. m. upplyst.

Bergsskolan i Filipstad hade upprättats år 1830 på initiativ af dåvarande bergmästaren F. A. von Schéele och hade till ändamål att meddela elementära såväl teoretiska som praktiska kunskaper åt ynglingar, som ville egna sig åt jernhandteringen. Vermlands och Dals bruksegare utsåge en direktion att i samråd med inspektor och skolans föreståndare, hvilka båda utsåges af fullmägtige i jernkontoret, vårda skolans angelägenheter. Läroanstalten vore i verksamhet från den 1 november det ena året till den 15 oktober det följande. Undervisning meddelades i aritmetik och algebra, ritkonst, elementär kemi, mineralogi och fysik, metallurgi, synnerligast jernets, och första grunderna af skogshushållningen, med särskildt afseende å kolning, hvarjemte såväl tackjernstillverkning som stångjernssmide skulle praktiskt öfvas. Elevantalet vore beräknadt till 16 för hvarje lärokurs. Lärokursen vore tvåårig, men elev kunde få afgångsbetyg efter ett år. Emellertid hade under de senaste tio åren endast 12 elever begagnat undervisningen under två år. Inträdesfordringarna vore: att hafva fylt 18 år, att hafva tillbragt åtminstone ett år vid jernbruk eller masugn, att känna svenska språkets grammatik, svensk historia och geografi samt aritmetik till och med regula de tri, geometri och två grader algebra. En afgift af femtio kronor erlades af hvarje elev; afgiften kunde dock efterskänkas i fall af fattigdom eller återfås i fall af utmärkt flit. Numera meddelades äfven undervisning åt bruks- och bergverksarbetare.

Den nuvarande bergsskolan i Falun hade inrättats af jernkontoret, efter det den förut i Falun befintliga högre bergsskolan flyttats till Stockholm.

Den lägre bergsskolan i Falun, som börjat sin verksamhet den 1 november 1870, hade ungefär samma syfte och omfattning i afseende å läroämnen som bergsskolan i Filipstad. Skolan hade två afdelningar, en för utbildande af bruksförvaltare och bruksbetjente och en för bergverks- och bruksarbetare. Lärokursen fortginge från den 1 november det ena året till den 15 oktober det följande. Två à tre månader af denna tid användes till praktisk sysselsättning i metallurgi och grufbrytning. Lärokursen omfattade ett år, men elev kunde få begagna ytterligare ett års undervisning. Skolan förvaltades af en utaf jernkontoret utsedd direktion, bestående af inspektor och 4 ledamöter, deribland skolans föreståndare. Skolan skulle vara afsedd att mottaga 16 elever. Elev, som kunde vinna inträde vid fylda 17 år, skulle underkastas en inträdespröfning, derest han ej kunde förete betyg öfver erforderliga kunskaper. Inträdesfordringarna bestämdes af direktionen. För inträde i öfre afdelningen betalade elev 50 kronor och för inträde i nedre afdelningen 10 kronor; dock kunde efter pröfning af direktionen afgifterna återställas till eleven.

Vid hvartdera läroverket utgjordes lärarne af två ordinarie lärare, hvaraf en föreståndare, och extra lärare, som anställdes i mån af behof och tillgång på derför erforderliga medel. Skolorna vore inrymda i byggnader, tillhörande enskilde eller korporationer. Reglementen för skolorna vore utfärdade af fullmägtige i jernkontoret, för skolan i Filipstad senast den 13 maj 1861 och för skolan i Falun den 17 juli 1871.

Efter meddelande häraf har departementschefen (sid. 73—81) återgifvit hvad fullmägtige i jernkontoret uti sitt ofvanberörda yttrande anfört; och inhemtas deraf bland annat följande:

Frågan om de båda bergsskolornas förening till ett för hela landet gemensamt lägre bergsläroverk hade förut vid särskilda tillfällen, innan den nu ånyo blifvit af Riksdagen bringad å bane, utgjort föremål för fullmägtiges och brukssocietetens noggranna ompröfning. Sålunda hade redan år 1880, eller endast nio år efter det bergsskolan i Falun trädt i verksamhet, societeten gifvit fullmägtige i uppdrag att vidtaga åtgärder för en eventuel sammanslagning af de båda skolorna. Sedan emellertid ej mindre bergsskolornas styrelser än äfven dåvarande föreståndaren för tekniska högskolan, öfverdirektören K. Styffe, efter anmodan, i saken sig yttrat och dervid framhållit de många betänkligheter, som talade mot den ifrågastälda sammanslagningen, hade fullmägtige funnit sig

icke böra vidtaga någon åtgärd för nämnda reglerings genomförande; och hade detta beslut blifvit af brukssocieteten under dess nästföljande allmänna sammankomst 1883 utan meningsskiljaktighet gilladt och godkändt. Under den derefter förflutna tiden hade societeten icke funnit sig ega anledning att söka åstadkomma någon förändring i angifna syftet.

Styrelserna för de båda bergsskolorna hade jemväl med afseende å den i Riksdagens ofvanberörda skrifvelse gjorda framställning hvar för sig afgifvit yttranden, dervid styrelserna af anförda skäl kommit till det slut, att de lika litet nu, som då frågan tidigare varit föremål för deras ompröfning, kunde tillstyrka en sådan förändring af de lägre bergsskolornas organisation, hvarigenom de skulle förenas till ett enda läroverk.

För bedömande, i hvilken mån en sammanslagning af de båda bergsskolorna verkligen skulle bereda statsverket någon afsevärd besparing, hade fullmägtige funnit nödigt att för de olika fallen att, antingen bergsskolan i Filipstad komme att med bergsskolan i Falun förenas, eller ock sistnämnda skola blefve med den i Filipstad sammanslagen, söka erhålla i möjligaste måtto noggranna beräkningar öfver dels kostnaden för de nuvarande lokalernas för ändamålet erforderliga utvidgning och förändring, dels den årliga förhöjning i skolornas utgiftsstater, som af sammanslagningen skulle blifva en följd. Dessa beräkningar, som bergsskolornas styrelser anmodats att, hvar för sin skola, afgifva, hade fullmägtige, oaktadt elevernas antal i båda skolorna under vissa år på 1870-talet till och med öfverstigit 40, ansett böra upprättas under förutsättning att den utvidgade skolan skulle anordnas för att kunna på skolans båda afdelningar samtidigt emottaga endast omkring 30 elever.

Af de med anledning häraf framlagda beräkningarna, för hvilka på sid. 78 och 79 i statsrådsprotokollet redogöres, visade det sig, enligt fullmägtiges åsigt, att, oafsedt erforderliga kostnader för om- och tillbyggnad af nuvarande skollokalerna på ena eller andra stället — så vida nemligen dessa lokaler, hvilka af bruksegare å de särskilda orterna anskaffats, jemväl efter en sammanslagning af skolorna fortfarande blefve att för ändamålet påräkna — de årliga utgifterna för ett för hela landet gemensamt lägre bergsläroverk icke skulle komma att i någon afsevärd mån understiga hvad som till de båda skolornas upprätthållande för närvarande utbetalades. Enligt jernkontorets räkenskaper hade under åren 1884—1893 kostnaden i medeltal för år utgjort för bergsskolan i Filipstad 10,600 kronor och för bergsskolan i Falun 10,777 kronor 50 öre, eller tillsammans omkring 21,400 kronor, deraf statsverket bidragit med ett allt sedan år 1874 för skolorna anvisadt årligt

anslag af 14,000 kronor. På grund af de nu uppgjorda beräkningarna hade skolstyrelserna sammanstämmande kommit till den åsigt, att utgiftsstaten för ett läroverk, derest detta i afseende å lärarekrafter och för undervisningen nödiga anordningar skulle blifva fullt tidsenligt och med framgång kunna fylla sin uppgift, skulle, vare sig det förlades i Filipstad eller Falun, komma att sluta på ett belopp något öfverstigande 19,000 kronor. Den af Riksdagen såsom hufvudmotiv för dess framställning åsyftade minskningen i årliga utgifter för den lägre bergsundervisningen skulle alltså inskränka sig till cirka 2,300 kronor — en besparing, hvilken syntes fullmägtige vara af jemförelsevis så ringa betydenhet, att den icke borde verka till vidtagande af en med afseende å nämnda undervisning förändrad anordning, hvarigenom, på sätt af skolstyrelserna jemväl blifvit anmärkt, många beaktansvärda olägenheter tvifvelsutan skulle föranledas.

Ibland dessa olägenheter ansåge fullmägtige sig böra särskildt framhålla att genom sammanslagningen den ena af de för meddelande af undervisning i bergsmannayrket så vigtiga arbetareskolorna, eller bergsskolornas lägre afdelningar, skulle bortfalla i en af landets förnämsta bergslagsorter. Mer än sannolikt vore att mången, kanske de flesta af den oftast obemedlade arbetsklassen, som tillhörde ifrågavarande näringsgren å den ort, der bergsskolan indragits, icke skulle finna utväg att annorstädes söka inhemta de teoretiska och praktiska insigter i yrkets olika delar, hvartill tillfälle nu med lätthet sig erbjöde. Då emellertid spridandet af nyttiga kunskaper inom bergshandteringen, likasom inom hvarje annan industri, icke blott till förvaltningarna utan ända ned till arbetarne utgjorde ett kraftigt medel att befordra handteringens framgång, låge deri en maning att icke vidtaga åtgärder, som kunde hafva motsatt verkan, hvilket blefve fallet, om någondera af de nuvarande skolorna för bergsarbetare komme att för framtiden inställa sin verksamhet; och ville i sammanhang härmed fullmägtige nämna att, enligt fullmägtige lemnad upplysning, till deltagande i nu pågående lärokurs vid bergsskolan i Falun icke mindre än nio arbetare sig anmält.

Under påpekande af det fördelaktiga uti den täflan, som mellan de båda skolorna nu egde rum, ville fullmägtige härvid tillägga, att det ju i allmänhet måste anses utöfva ett uppfordrande och gagnande inflytande, att två likstälda läroanstalter samtidigt vore i verksamhet, och att äfven från denna synpunkt det kunde vara väbetänkt att bibehålla de nuvarande lägre bergsskolorna, hvilkas verksamhet, vid de af Kongl. Maj:t anbefalda årliga inspektioner af desamma och efter hvad fullmägtige för öfrigt varit i tillfälle inhemta, blifvit fördelaktigt vitsordad.

Fullmägtige fäste härjemte Kongl. Maj:ts uppmärksamhet derå, att för upprätthållande af de i riket inrättade sju särskilda kemiska försöksstationer för jordbruket vore beviljade statsanslag att under vissa vilkor utgå med 4,000 kronor till hvarje station. Otvifvelaktigt vore bergshandteringen i lika stort behof som jordbruket af hvarje understöd, som från det allmännas sida kunde komma henne till del, och då bergsskolorna kunde sägas i icke ringa mån fylla samma ändamål för nämnda handtering som de kemiska försöksstationerna för jordbruket, syntes det fullmägtige icke vara billigt att genom någon bergsskolas indragning försvåra utvägarne för handteringens idkare att få sådana undersökningar och proberingar af malmer, hytteprodukter m. m. verkstälda, som å skolornas laboratorier kunde utföras.

Med stöd af hvad så väl skolstyrelserna som fullmägtige anfört, anmälde fullmägtige slutligen, att de ansåge den ifrågasatta förändrade organisationen af omförmälda skolor icke böra ega rum.

För egen del hade kommerskollegium, då, såsom fullmägtige i jernkontoret anfört, den täflan, som mellan de två läroverken egde rum, utan tvifvel vore välgörande för undervisningen; då vidare antalet arbetare, som genom undervisningen vid läroverken sökte vinna förkofran i insigter, sannolikt skulle, derest läroverken sammansloges, minskas; då de tillfällen att få kemiska undersökningar af malmer, bergverksprodukter m. m. utförda, som bergsskolorna erbjöde, om ock ej dylika undersökningars utförande enligt skolornas reglementen vore vederbörande ålagda, jemväl syntes få anses vara af betydelse för de stora bergslagsorter, der skolorna låge; samt då, derest någon besparing för statsverket verkligen genom den ifrågasatta sammanslagningen uppstode, denna besparing i allt fall icke blefve af större betydelse, i likhet med fullmägtige i jernkontoret tillstyrkt, att den ifrågasatta sammanslagningen af bergsskolorna i Filipstad och Falun icke måtte ega rum.

Med afseende å hvad i ärendet anförts, ansåge departementschefen sig icke kunna tillstyrka någon förändring af organisationen af ifrågavarande skolor i det syfte Riksdagen föreslagit; och borde vid sådant förhållande någon nedsättning af det till samma skolor förut utgående statsanslaget icke ifrågasättas.

Då brukssocietetens fullmägtige så bestämdt, som nu skett, uttalat sig emot den af Riksdagen ifrågasatta omorganisationen af bergsskolorna, till hvilka bemälda societet lemnar ej oväsentliga bidrag, anser sig utskottet icke för närvarande böra påyrka dess genomdrifvande, utan tillstyrker, att det för uppehållande af berörda skolor i förutvarande skick

utgående anslag må jemväl för nästkommande år beviljas. Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, må, under vilkor att bergsskolorna i Filipstad och Falun med dertill hörande skolor för bergsarbetare komma att jemväl under år 1896 fortsätta sin verksamhet i enahanda omfång och utsträckning som hittills och underkasta sig den inspektion, Kongl. Maj:t finner skäligt bestämma, i likhet med hvad förut för flera år egt rum, på extra stat för år 1896 anvisa ett belopp af 14,000 kronor att till brukssocietetens fullmägtige i jernkontoret utbetalas.

Anordnande af fabriksinspektion.

Ang. anslag till anordnande af fabriksinspektion m. m. [32.]

35:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att å extra stat för år 1896 bevilja till *anordnande af fabriksinspektion* 30,000 kronor.

I sammanhang härmed har utskottet till behandling förehaft en inom Andra Kammaren af herr *D. Bergström* väckt motion (n:r 146), i hvars syfte herr F. Berg m. fl. instämt, och i hvilken motion föreslagits, att Riksdagen till offentliggörande i tryck af yrkesinspektörernas berättelser för år 1894 måtte bevilja ett förslagsanslag af 2,000 kronor.

Med afseende å Kongl. Maj:ts förevarande framställning innehåller statsrådsprotokollet (sid. 82—83) en redogörelse för de föreskrifter angående fabriksinspektionens ordnande, som Kongl. Maj:t den 19 oktober 1894 meddelat i anledning af hvad nästlidna års Riksdag i ämnet beslutit; och tillåter sig utskottet att till denna redogörelse hänvisa.

Till stöd för sitt yrkande har motionären, förutom de skäl som uti hans vid 1894 års riksdag i liknande syfte väckta motion blifvit anförda, åberopat dels den omständigheten att, enligt hvad motionären hade sig bekant, ifrågavarande årsberättelsers offentliggörande numera förordades af samtliga yrkesinspektörerna och ej heller rönte något motstånd från deras närmaste öfverordnade, dels ock att, om det af regeringen utarbetade förslaget till lag angående arbetares försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete eller något annat förslag i samma syfte blefve lag, bestämmelserna i en sådan lag syntes innebära en ytterligare uppfordran till staten såväl som till arbetsgifvarne att söka få arbetareskyddslagstiftningen så verksam som möjligt, och i detta

sträfvande borde, enligt motionärens tanke, såsom ett väsentligt led ingå, att yrkesinspektörernas berättelser blefve i deras helhet offentliggjorda.

Hvad Kongl. Maj:t i förevarande ämne föreslagit har icke gifvit anledning till någon utskottets erinran.

Beträffande herr Bergströms motion får utskottet erinra, att vid afgifvande af utlåtande öfver motionärens vid 1894 års riksdag väckta förslag i enahanda syfte utskottet, med afseende derå att ett af kommerskollegium utarbetadt sammandrag af yrkesinspektörernas berättelser blifver genom civildepartementets försorg till trycket befordradt, icke fann anledning att tillstyrka motionärens förslag.

Genom hvad af motionären nu anförts har icke visats, att frågan om offentliggörande af yrkesinspektörernas tjensteberättelser kommit i något väsentligen förändradt läge; och då utskottet är förvissadt att, derest Kongl. Maj:t efter framställning af vederbörande yrkesinspektörer och kommerskollegium skulle anse lämpligt att dessa berättelser i sin helhet bringas till allmänhetens kännedom, Kongl. Maj:t icke lärer underlåta att härom göra framställning till Riksdagen, anser utskottet sig icke kunna tillstyrka Riksdagen att på enskild motionärs yrkande bevilja något anslag för detta ändamål.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört, hemställer utskottet

a) att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, må, för anordnande af fabriksinspektion, på extra stat för år 1896 anvisa: till aflöning åt fem inspektörer 25,000 kronor, med 5,000 kronor till hvar, för år räknadt, till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter 3,000 kronor samt till Kongl. Maj:ts förfogande för godtgörelse åt tillfälligt förordnade inspektörer 2,000 kronor, eller tillhopa 30,000 kronor; samt

b) att herr Bergströms förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Karantänsanstalter för kolera.

Ang. karantänsanstalterna för kolera.
[33.]

36:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att, för *anordnande af en karantänsanstalt för kolera vid Arpö i Karlskrona skärgård samt åtskilliga byggnadsarbeten m. m. vid observations- och karantänsanstalten*

vid Fejan samt vid karantänsanstalten på Känsö m. m., å extra stat för år 1896 anvisa ett anslag af 225,000 kronor.

Vid detta ärendes föredragning i statsrådet har departementschefen till en början omförmält det väsentligaste af de bestämmelser, som äro meddelade till förekommande af kolerans införande i riket.

Enligt dessa bestämmelser, hvilka hufvudsakligen innehållas i kongl. kungörelserna den 14 juli och den 16 november 1893 samt den 14 augusti 1894, skall fartyg, som afgått från eller under resa anlupit eller eljest haft beröring med område, som då var af kommerskollegium förklaradt såsom kolerasmittadt, så ock fartyg, hvilket haft beröring med annat fartyg, som haft ombord sjuk eller död i kolera eller i sjukdom, som misstänkes vara kolera, anlöpa någon af de utefter rikets kuster anordnade *observationsplatser* för att af der anställd läkare undersökas i afseende å helsotillståndet och renligheten ombord, innan beröring med svenska landet eller dess invånare får ega rum. Sedan fartyg sålunda ankommit till observationsplats, skall detsamma med besättning, passagerare och last der qvarblifva i regeln under 48 timmar för att undersökas af platsens läkare. Förekommer vid denna undersökning icke anledning att antaga, att fartyget å afgångsorten eller under resan haft ombord sjuk eller död i kolera eller i sjukdom, som misstänkes vara kolera, och har ej heller fall af dylik sjukdom efter ankomsten till observationsplatsen inträffat ombord, eger läkaren att, sedan genom fartygsbefälhafvarens under edlig förpligtelse afgifna skriftliga försäkran bestyrkts, att något dylikt sjukdomsfall icke å afgångsorten eller under resan ombord förekommit, efter utgången af den stadgade observationstiden meddela fartyget tillstånd att med besättning, passagerare och last fortsätta sin färd och ega fri beröring med land.

Om deremot fartyg, som ankommer från utrikes ort, har eller å afgångsorten eller under resan haft ombord sjuk eller död i kolera eller i sjukdom, som misstänkes vara kolera, skall fartyget, innan beröring med svenska landet och dess invånare får ega rum, omedelbart afgå till *karantänsplats* för att der undergå karantän. Å fartyg, som förlagts i karantän, skola alla lägenheter, som begagnats af passagerare eller besättning, äfvensom i den utsträckning, läkaren finner nödigt, fartyget i öfrigt noggrant rengöras och desinfekteras. Hvad angår karantänstiden är såsom regel stadgadt, att fartyget skall med besättning, passagerare och last hållas i karantän, intill dess fem dygn förflutit från det fartyget till karantänsplatsen anländt samt, efter det att den siste sjuke eller döde blifvit från fartyget afförd, rening och desinfektion i föreskrifven

ordning blifvit verkställd. Sedan reningen och desinfektionen egt rum samt karantänstiden tilländagått, eger läkaren meddela fartyget tillstånd att med besättning, passagerare och last fortsätta sin färd och ega fri beröring med land.

De i ämnet gällande föreskrifter förutsätta således, att de sjuke å i karantän liggande fartyg skola föras i land vid karantänsplatsen, men antyda icke, att jemväl de personer, hvilka icke äro eller misstänkas vara angripna af kolera, skola i land föras i vidare mån, än sådant må vara behöfligt för verkställande af fartygets rengöring och desinfektion.

Vidare har departementschefen meddelat, hurusom under de senaste åren observationsplatser varit anordnade å åtskilliga ställen utmed rikets kuster, hvaremot endast två karantänsanstalter varit inrättade, den ena vid den i närheten af Furusund, i Stockholms skärgård belägna ön Fejan, hvilken jemväl varit anordnad till observationsplats, och den andra vid Känsö utanför Göteborg.

Vid *observations- och karantänsanstalten å Fejan* funnes för närvarande följande byggnader, nemligen: ett sjukhus, hvilket kunde rymma 40—48 patienter; ett desinfektionshus; en byggnad, innehållande läkarebostad; en byggnad, afsedd till bostad för vaktbetjeningen; en magasinsbyggnad; en köksbyggnad; en kolbod; ett afträdeshus; och en källare.

Under sommaren 1894 hade vid denna anstalt inträffat, att, sedan guvernementet S:t Petersburg samt vissa andra delar af Ryssland den 2 juli af kommerskollegium förklarats kolerasmittade, ångfartyget von Döbeln, trafikerande linien S:t Petersburg—Stockholm, påföljande dag inkommit till nämnda anstalt och på grund af inträffadt kolerafall ombord omedelbart hänvisats till undergående af karantän derstädes. Från flera håll hade anmärkningar framstälts deröfver, att de å nämnda ångfartyg varande friska personer, uppgående till mer än 140, icke genast blefvo landsatta och sålunda isolerade från fartyget.

Med anledning häraf och för att tillmötesgå de uppkomna anspråken att karantänsanstalterna i vårt land skulle, i olikhet med hvad hittills varit vanligt, anordnas jemväl för mottagande af friska personer från de i karantän förlagda fartyg, hade medicinalstyrelsen ansett sig böra vidtaga förberedande åtgärder för det fall, att Kongl. Maj:t skulle anse det erforderligt att särskilda byggnader, afsedda till bostäder för friska, karantänspligtiga personer, uppfördes vid Fejans anstalt. Styrelsen hade derför från karantänsläkaren å Fejan infordrat förslag till ökadt jordområde vid anstalten för beredande af plats åt de nya byggnaderna, hvarjemte styrelsen låtit genom sin biträdande arkitekt, hofintendenten Ax. Kumlien, utarbeta ritningar och kostnadsförslag till dylika nybygg-

nader efter af styrelsen uppgjordt program, enligt hvilket utrymme borde beräknas för 60 till 70 personer utom betjeningen.

Med skrifvelse den 14 augusti 1894 hade medicinalstyrelsen till Kongl. Maj:t öfverlemnat berörda förslag och ritningar samt underställt Kongl. Maj:ts pröfning, huruvida nybyggnader, afsedda för herbergerande af friska, karantänspligtiga personer, skulle anordnas vid Fejans karantänsanstalt, hvarjemte styrelsen, derest Kongl. Maj:t skulle finna godt att anbefalla dessa byggnaders uppförande, hemstälde, det Kongl. Maj:t täcktes ej mindre lemna styrelsen uppdrag att dels uppgöra och Kongl. Maj:ts pröfning underställa förslag till förvärfvande af nödig byggnadstomt invid den nuvarande karantänsanstaltens område, dels ock gå i författning om uppförande af fyra baracker för inrymmande af 120—130 personer jemte dertill hörande nödiga lägenheter, än äfven anvisa erforderliga medel för såväl dessa nybyggnader som ock för desammas utredning med inventarier och möbler m. m. samt till den behöfliga betjeningens anskaffande och aflöning. Det insända kostnadsförslaget hade upptagit följande slutsummor, nemligen:

för två isoleringsbyggnader à kr. 23,442: 50	kronor	46,885: —
„ en köksbyggnad	„	14,247: 40
„ „ badhusbyggnad	„	6,118: 10
„ afloppsledningar af 15 cm:s saltglacerade lerrör	„	2,000: —
„ oförutsedda utgifter samt arkitektarfvode för arbetsritningar	„	1,749: 50
Summa	kronor	71,000: —

Såsom nämnts, hade styrelsen i sitt program för detta förslag endast beräknat utrymme för 60 till 70 personer utom betjeningen. Men enligt hvad styrelsen i sin nyssberörda skrifvelse anfört, vore uppenbart, att detta utrymme med de anspråk, som numera framställdes på karantänsanstalterna, måste vara alldeles otillräckligt, emedan när som helst ett eller flera fartyg med långt flera passagerare än här beräknats kunde anlöpa Fejan för undergående af karantän på grund af ombord inträffadt kolerafall. Detta bevisades bäst af förhållandena år 1894, då, samtidigt med ångaren von Döbeln med dess 140 personer, vid Fejan legat förankrade ångarne Hypatia med 25 mans besättning och Uleåborg med mer än 65 personer, båda fartygen medförande kolerasjuke eller för denna sjukdom misstänkte, på grund hvaraf, i konseqvens med anspråken beträffande von Döbelns passagerare och besättning, äfven dessa 90 personer bort genast landsättas. Skulle bostäder för friska, karantänspligtiga personer i någorlunda tillräcklig omfattning anordnas å

Fejan, ansåge styrelsen alltså, att minst fyra baracker af den storlek, de af Kumlien uppgjorda ritningarne utvisade, till en början erfordrades, och att plats derjemte borde beredas för uppförande af ytterligare några dylika baracker, derest koleran skulle visa benägenhet att vidare utbreda sig inom Europa.

Med anledning af medicinalstyrelsens berörda framställning, hade Kongl. Maj:t genom bref den 24 augusti 1894, enär önskligt vore att området för Fejans karantänsanstalt blefve utvidgadt och att åt staten förvärfvades eganderätt ej allenast till den mark, hvilken då på arrende af anstalten disponerades, utan äfven till mark, som för utvidgning af anstalten möjligen vore behöflig, gifvit styrelsen i uppdrag att om inköp af mark med vederbörande träffa förberedande aftal, som borde Kongl. Maj:ts pröfning underställas, hvarjemte förklarades, att beslut angående medicinalstyrelsens framställning i öfrigt komme att framdeles meddelas.

Efter det medicinalstyrelsen till följd häraf inkommit med förslag till inköp af erforderlig mark vid Fejan, hade Kongl. Maj:t den 12 oktober 1894 förordnat, att, för utvidgning af karantänsanstaltens område, visst område af ön Fejan skulle för statsverkets räkning inköpas för en köpeskilling af 2,000 kronor samt på vissa vilkor och förbehåll i öfrigt.

Ungefär samtidigt med aflåtande af den framställning, för hvars innehåll redogörelse nyss lemnats, hade medicinalstyrelsen tillika väckt fråga om inrättande af ytterligare en karantänsanstalt. I skrifvelse till Kongl. Maj:t den 13 augusti 1894 hade nemligen styrelsen ifrågasatt anordnande af en *karantänsanstalt för kolera i Karlskrona skärgård*, afsedd hufvudsakligen för sådana från utrikes ort ankommande karantänspligtiga fartyg, hvilka trafikerade södra Sverige.

Enligt hvad styrelsen i denna skrifvelse meddelat, hade, sedan Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län till styrelsen inkommit med begärdt utlåtande, huruvida nära Vestra Hästholmen i nämnda skärgård kunde erhållas en för en karantänsanstalt lämplig plats med byggnader, sjukhus och bostäder, och dervid uppgifvit Bollöarne, Arpö och Almö såsom användbara för ändamålet, styrelsen uppdragit åt generaldirektören Aug. Almén att, åtföljd af hofintendenten Kumlien, besöka Karlskrona skärgård för utseende af den till karantänsanstalt mest lämpliga plats, som kunde erhållas. Uti en till medicinalstyrelsen efter fullgörande af detta uppdrag afgifven berättelse, hvilken funnes styrelsens skrifvelse bifogad, hade generaldirektören Almén meddelat, att öster om Karlskrona icke funnes någon för sjöfarten fullt tjenlig,

vid olika vindar lätt tillgänglig hamn, lämplig för en karantänsanstalt; att dylik hamn ock saknades söder om Karlskrona; att anstalten derför borde förläggas vesterut; att, ehuru den antagligen bästa hamnen funnes norr om Bollöarne, dessa öar likväl, såsom saknande lämpliga byggnadsplatser m. m., vore otjenliga för en dylik anstalt; att öster om Almö väl funnes en särdeles rymlig, fullt användbar hamn, men att stora svårigheter mötte såväl vid förvärfvandet af fritt förfogande öfver nödigt utrymme för anstalten som ock för nöjaktig isolering af karantänsanstalten från den bebyggda delen af ön; men att deremot fullgod hamn funnes öster och sydost om den nordvest om Vestra Hästholmen belägna Arpön, hvilken ö hade ett, från olika synpunkter sedt, sällspordt gynsamt läge för en karantänsanstalt.

För egen del hade medicinalstyrelsen, för den händelse Kongl. Maj:t skulle anse, att, utöfver de nu vid Känsö och Fejan befintliga karantänsanstalter, ytterligare en tredje anstalt, förlagd till södra Sverige, vore af verkligt behof påkallad, förordat, att densamma anordnades å Arpön, samt meddelat, att, ehuru några tillförlitliga beräkningar öfver kostnaderna härför ej kunnat uppgöras i brist på ritningar och beskrifningar, hofintendenten Kumlien beräknat de sannolika utgifterna för endast karantänsanstalten till 86,650 kronor samt för en dermed förenad bevakningsanstalt för friska personer, tillhörande i karantän förlagda fartyg, till 70,700 kronor och således för båda anstalterna tillsammans 157,350 kronor, hvartill komme ytterligare kostnaderna för inventarier och sängutredning m. m., hvilka kostnader för en fullständig karantänsanstalt med nutidens anspråk betingade betydliga utgifter; och ehuru styrelsen, då erfarenhet nyligen vunnits, att en karantänsanstalt helt oförmodadt och när som helst kunde öfverbefolkas, ansåge det omöjligt att i land bereda passande eller till alla delar tjenlig bostad för alla med fartygen ankommande personer, icke endast för sådana, som vore af kolera angripna eller derför misstänkta, utan äfven för alla friska bland besättning och passagerare, styrelsen likväl ansåge sig böra hänskjuta denna vigtiga fråga till Kongl. Maj:ts pröfning med hemställan, dels huruvida en karantänsanstalt skulle anordnas å Arpön, dels ock huruvida anstalten skulle anordnas antingen på hittills brukligt sätt endast för personer, misstänkta för eller angripna af kolera, eller ock tillika för emottagande af friska personer, tillhörande i karantän förlagda fartygs besättning och passagerare.

Vidare hade medicinalstyrelsen uti skrifvelse den 27 augusti 1894 hos Kongl. Maj:t gjort framställning om utvidgning af *karantänsinrätt-*

ningen på Känsö. Styrelsen hade dervid — under erinran att vid nämnda karantänsinrättning under de senaste åren vidtagits icke obetydliga förändringar för åstadkommande af en bättre sjukvård och en i allo tidsenligare anordning af denna gamla karantänsanstalt, från början afsedd för desinfektion af smittoförande varor förmedelst rökning med svafvel (svafvelsyrlighet) samt för vård af personer, angripna af eller misstänkta för pest eller kolera, men ingalunda för herbergerande i land af friska personer, tillhörande besättning och passagerare å karantänspligtiga fartyg — vidare anfört, att, ehuru de ökade anspråk på beqväma och fullt lämpliga bostadslägenheter för friska personers vistelse i land under karantänstid, hvilka numera framställdes från olika håll, aldrig syntes kunna tillgodoses derhän, att ju icke anledning till klagan och klander fortfarande qvarstode, likväl å andra sidan alla förbättringar, som utan oskäliga kostnader för statsverket kunde genomföras, borde vid befintliga karantänsplatser i god tid vidtagas.

Då mycket i detta hänseende kunde göras till förbättring af karantänsinrättningen på Känsö för relativt måttliga kostnader och i alla händelser vida billigare än annorstädes vore möjligt, hade generaldirektören Almén vid besök å Känsö uppmanat vederbörande läkare derstädes att, i samråd med karantänsmästaren och enligt lemnade anvisningar, uppgöra ett summariskt förslag härtill, med bifogande af planritningar, utvisande de nu befintliga, för sjukvård afsedda husens läge, så ock utrymmet inom två af sten uppförda magasin, afsedda för varors desinfektion, hvilka magasin syntes egnade att förändras till bostadslägenheter för friska personer å karantänspligtiga fartyg.

Med anledning häraf hade inrättningens läkare afgifvit förslag till inrättningens utvidgning och komplettering, hvaraf framginge, bland annat, att för den egentliga sjukvården vid Känsö kunde användas a) ett lasarett med 13 sjukrum jemte 3 rum för bad och för sjukbetjening; b) ett hus för vård af tillfrisknade med 7 rum, försedda med 30 jernsängar och hjelplig sängutredning samt ytterligare 30 sängar af trä med sämre utredning, afsedda för tillfälliga behof; c) Rydellska huset; och d) Batteriet, båda afsedda dels för extra personal under karantänstid, dels ock till kök för matlagning åt friska m. m., men tillika med bostadsägenheter för 16 friska personer, tillhörande fartygsbefäl och första klassens passagerare. Förutom ofvan uppräknade byggnader funnes vid Känsö, jemte nödiga boningshus för tjenstemän och karantänsbetjening, två stora magasin, uppförda af tegel till två våningars höjd, utan fönster men med träluckor för fönstergluggarne. Dessa magasin vore nu försedda med stora hyllor eller trallar af trä-

spjelor för upplag af smittoförande, skrymmande varor, som skulle desinfekteras. En mindre del af det ena magasinet hade under senaste åren anordnats i sex afstängningar eller boxar med nödig sängutredning för friska personer, som kunde behöfva tillfällig bostad i land, under det att fartygen desinfekterades. Dessa magasin kunde för relativt ringa utgifter, jemförda med kostnaderna för motsvarande nybyggnader, på angifvet sätt anordnas till bostäder för friska personer med måttliga anspråk, tillhörande karantänspligtiga fartyg, men innan magasinen kunde för sådant ändamål användas, måste desamma förses med, bland annat, nya golf, panelningar jemte afskrankningar samt nya fönster, insatta i de nu befintliga gluggarne, hvilkas träluckor likväl borde bibehållas till skydd mot stormar och regn under de tider, då magasinen ej begagnades; hvarjemte stora jernkaminer borde anbringas på lämpliga ställen, på det att bostadslägenheterna måtte kunna användas äfven under kall och blåsig väderlek utan men för inneboende. För karantänsinrättningens förbättring erfordrades dessutom ytterligare några enkla nybyggnader, såsom en likbod eller ett likhus för liks förvaring och liköppningars verkställande, ett afträdeshus och en större bod till förvaring af torkad hafstång, som på stället kunde inköpas eller samlas för lågt pris och vore särdeles tjenlig till madrassers stoppning.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län, som af medicinalstyrelsen anmodats att yttra sig öfver karantänsläkarens förslag, hade uti afgifvet utlåtande anfört, att, då med förslaget afsåges att Känsö karantänsinrättning skulle kunna i land mottaga och herbergera besättning och passagerare, tillhörande karantänspligtiga fartyg, samt, då antalet sådana friska personer skulle blifva synnerligen stort, derest England förklarades kolerasmittadt, det vore af afsevärd vigt att vid den ifrågasatta, omfattande förändringen sådana anordningar på en gång vidtoges, att anstalten i görligaste måtto kunde motsvara billiga anspråk på utrymme och beqvämlighet. Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansåge de föreslagna anordningarna, såvidt de afsåge omhändertagande af tredje klassens passagerare, vara särdeles lämplige, men att förslaget deremot, beträffande första klassens passagerare, hvilka af omständigheternas kraf måste under en längre eller kortare tid uppehålla sig å Känsö, icke kunde anses vara tillfredsställande samt hemstälde fördenskull, att en särskild byggnad måtte å lämplig plats uppföras för hysande af dessa passagerare.

För egen del hade medicinalstyrelsen, bland annat, anfört, att det af hvad sålunda förekommit syntes, att Känsö karantänsinrättning

kunde betydligt förbättras, så att den uppfylde sitt ändamål och motsvarade måttliga anspåk, derest de båda ofvan nämnda magasinsbyggnaderna anordnades till herbergerande af friska personer, tillhörande karantänspligtiga fartyg, samt att utgifterna för i sådant fall behöfliga förändringar, om ock beaktansvärda, likväl blefve obetydliga, jemförda med kostnaderna för motsvarande nybyggnader. Den sålunda utvidgade anstaltens förseende med sängutredning och andra inventarier komme dock att kräfva utgifter, betydliga i samma mån utredningen skulle beräknas för ett större antal personer t. ex. tre eller fyra hundra.

Ehuru ärendet ännu icke vore tillräckligt utredt för att underställas Kongl. Maj:ts pröfning, hade medicinalstyrelsen dock, med hänsyn dertill att Känsö karantänsinrättning helt oförmodadt kunde komma att hårdt anlitas, ansett sig böra hänskjuta frågan till Kongl. Maj:ts pröfning med hemställan tillika om bemyndigande för styrelsen att genom någon dess ledamot jemte biträde af styrelsens arkitekt låta efter besigtning vid Känsö upprätta slutligt förslag till alla nu ifrågasatta förändringar, afseende anstaltens utvidgning och förbättring, samt att i samband dermed befallning måtte lemnas, huruvida förslaget borde afse nybygnad för första klassens passagerare eller mindre dyrbara anordningar för dessas herbergerande inom någon del af de nuvarande magasinsbyggnaderna eller ock båda dessa alternativ.

Förslaget att vid karantänsanstalterna uppföra byggnader jemväl för inhysande af friska personer från karantänspligtiga fartyg syntes departementschefen egnadt att ingifva stora betänkligheter. Det vore nemligen — yttrar departementschefen — uppenbart, att, om man sloge in på ett dylikt system, detsamma skulle medföra högst betydliga kostnader, utan att man dock kunde ega visshet, att det åsyftade ändamålet komme att uppnås, då det tydligtvis icke vore möjligt att på förhand beräkna det byggnadsutrymme, som i hvarje fall kunde blifva erforderligt. Departementschefen ansåge derför att, der det visade sig erforderligt att herbergera friska personer i land, sådant lämpligen borde ske med begagnande af tält och genom andra tillfälliga anordningar, samt att följaktligen karantänsanstalterna icke borde förses med byggnader annat än för inrymmande af kolerasjuka och för kolera misstänkta personer samt konvalescenter och andra personer, som i följd af sjukdom, svagt helsotillstånd eller dylikt kunde erfordra särskild vård, jemte nödig sjukvårds- och tjenstepersonal. I enlighet med denna uppfattning hade departementschefen i skrifvelse den 5 december 1894 anmodat medicinalstyrelsen att till Kongl. Maj:t in-

komma med fullständiga kostnadsförslag dels för uppförande å Fejan af en barack för konvalescenter, beräknad att rymma 32 personer, jemte derför nödiga uthus, sängutredning m. m., dels för uppförande å Arpö i Karlskrona skärgård af en sjukhusbyggnad och en barack för konvalescenter, hvardera beräknad för 32 personer, jemte erforderliga uthus, bostad för läkare, sängutredning m. m., dels ock för det ena af de vid Känsö befintliga magasinens inredande, så att der kunde inhysas 48 konvalescenter, jemte erforderlig sängutredning m. m. Genom dessa anordningar borde, enligt departementschefens åsigt, karantänsanstalterna vid Fejan och Känsö blifva i stånd att motsvara de anspråk, som, med den uppfattning nyss blifvit antydd, kunde komma att å dem ställas, helst, derest vid något tillfälle behof skulle yppa sig af större utrymme för inrymmande af sjuka eller konvalescenter, sådant syntes kunna beredas genom tillfälliga anordningar. Och genom uppförande af de i departementschefens skrifvelse omförmälda byggnader vid Arpö, hvars lämplighet såsom karantänsplats syntes genom de verkstälda undersökningarna vara ådagalagd, skulle derstädes åstadkommas en karantänsanstalt, som vore i stånd att rymma ett ungefärligen lika stort antal sjuke och konvalescenter som karantänsanstalten vid Fejan. Anordnandet af denna nya karantänsanstalt syntes departementschefen vara af synnerlig vigt. Den betydliga trafik med såväl passagerare- som godsfartyg, hvilken under större delen af året egde rum från Tyskland och Danmark på södra Sverige, påkallade nemligen, enligt departementschefens mening, oafvisligen under tider, då kolera vore gängse i något af förstnämnda länder, att en karantänsanstalt funnes inrättad någonstädes i södra delen af vårt land, på det att icke ett från Tyskland eller Danmark kommande fartyg, å hvilket kolera utbrutit och som följaktligen skulle undergå karantän, skulle nödgas att med de kolerasjuke ombord färdas den långa vägen till antingen Känsö eller Fejan.

Med anledning af departementschefens omförmälda skrifvelse hade medicinalstyrelsen med utlåtande af den 10 december 1894 till Kongl. Maj:t öfverlemnat tre särskilda af styrelsen, med biträde af arkitekten Kumlien, uppgjorda approximativa kostnadsförslag, så lydande:

Approximativt kostnadsförslag för uppförande vid Fejans karantänsanstalt af en barack för 32 konvalescenter jemte nödiga uthus, sängutredning m. m.

1:o) *Byggnader m. m.*

1 barack för 32 konvalescenter	kronor	23,400: —
1 köksbyggnad	„	10,200: —
1 badhusbyggnad	„	6,000: —
Ritningar och specificerade kostnadsförslag till dessa 3 byggnader åtfölja styrelsens underdåniga skrifvelse den 14 augusti 1894.		
1 afträdeshus	„	200: —
Afloppsledningar	„	2,000: —
Oförutsedda utgifter	„	1,700: —
Summa	kronor	43,500: —

2:o) *Utredning.*

43 sängar med utredning à 140 kronor	kronor	6,020: —
Köksutredning	„	2,000: —
Summa	kronor	8,020: —

Personal:	Sjuksköterskor	4	
	Biträden åt d:o	2	
	Kokerskor	2	
	Pigor	2	
	Dräng	1	11
Konvalescenter			32
		Summa	43

Sammandrag.

Byggnader	kronor	43,500: —
Utredning	„	8,020: —
Summa	kronor	51,520: —

Approximativt kostnadsförslag för uppförande å Arpö i Karlskrona skärgård af en sjukhusbyggnad och en barack för konvalescenter, hvardera beräknad för 32 personer, jemte erforderliga uthus, bostad för läkare, sängutredning m. m.

1:o) *Byggnader.*

a) Sjukhusafdelningen.

1 sjukhus för 32 sjuke	kronor	18,000: —
1 läkarebostad (för 2 läkare och 1 karantänsmästare)	„	8,000: —
1 köksbyggnad	„	10,200: —
1 ångpannehus för desinfektion, tvätt och bad	„	6,500: —
1 lik- och obduktionshus	„	3,000: —
1 bostadshus för manlig betjening	„	2,500: —
1 magasin med torkrum för varor, orena kläder m. m.	„	8,000: —
1 lastbrygga	„	1,000: —
Stängsel och planeringar	„	2,300: —
Diverse (specificeradt i hofintenden Kumliens kostnadsförslag, bifogadt styrelsens underdåniga skrifvelse af den 13 augusti 1894)	„	17,850: —
Oförutsedda utgifter	„	2,650: —
Summa	kronor	80,000: —

b) Konvalescentafdelningen.

1 barack för 32 konvalescenter	kronor	23,400: —
1 köksbyggnad	„	10,200: —
1 badhusbyggnad, tillika bostad för en del af den manliga betjeningen	„	6,000: —
1 afträde	„	200: —
Vatten- och afloppsledningar	„	2,000: —
Summa	kronor	41,800: —

2:o) *Utredning.*

103 sängar med utredning à 140 kronor	kronor	14,420: —
Köksutredning	„	4,000: —
Summa	kronor	18,420: —

Personal:	Läkare	2	
	Karantänsmästare	1	
	Deras betjening	3	
	Sjuksköterskor	8	
	Biträden åt d:o	4	
	Kökspersonal för 2 kök	10	
	Tvätterskor	4	
	Eldare för desinfektionen	2	
	Drängar	5	39
Sjuke			32
Konvalescenter			32
		Summa	103

Sammandrag.

Byggnader:			
Sjukhusafdelningen	kronor 80,000: —		
Konvalescentafdelningen	„ 41,800: —	kronor	121,800: —
Utredning		„	18,420: —
		Summa kronor	140,220: —

Approximativt kostnadsförslag för inredande af det ena af magasinen vid karantänsinrättningen på Känsö, så att der kunna inhysas 48 konvalescenter, jemte erforderlig sängutredning m. m.

1:o) *Byggnader.*

Ändring af ett magasin, så att der kunna inhysas 48 konvalescenter 1 afträdeshus 1 lik- och obduktionshus 1 bod för hafstång	kronor 15,000: —

2:o) *Utredning.*

57 sängar med utredning à 140 kronor	kronor 7,980: —
Köksutredning	„ 2,020: —
	Summa kronor 10,000: —

Personal (utom redan befintlig)	9
Konvalescenter	48
Summa	57

Sammandrag.

Byggnader	kronor 15,000: —
Utredning	„ 10,000: —
Summa	kronor 25,000: —.

Den sammanlagda kostnaden för de nu ifrågasatta byggnaderna och utredning vid de tre karantänsanstalterna å Fejan, Arpö och Känsö uppginge sålunda till 216,740 kronor.

Dervid hade medicinalstyrelsen såsom en allmän anmärkning erinrat, att kostnaden ej borde väntas nedgå i samma mån som antalet sjuk- eller konvalescentplatser minskades, enär en del byggnader, personal och inventarier måste förblifva oförändrade eller nästan lika, antingen anstalten skulle afse vård för 30 eller dubbla antalet personer. Beträffande kostnaden för sängutredningen hade styrelsen upplyst, att deri inginge kostnaden ej blott för sängar, sängkläder och sänglinne, tvättkärl m. m., utan äfven, beträffande sjuke och konvalescenter, för sjukkläder af flera slag samt åtskilliga andra för sjukvården nödiga persedlar. Vid beräkningen af denna utgiftspost för Fejan hade styrelsen utgått från den förutsättning, att styrelsen fortfarande skulle få disponera de under åren 1892 och 1894 från arméns härvarande utredningsförråd till låns bekomna effekter, deribland 80 sängar med nästan fullständig utredning, representerande en ganska betydlig summa, i händelse motsvarande effekter skulle behöfva af anstalten inköpas. Betjeningen hade beräknats med en sjuksköterska för 8 sjuke eller konvalescenter samt ungefär ett qvinligt biträde för 2 sjuksköterskor, hvarförutom särskilda tvätterskor vid en anstalt af ifrågavarande slag vore nödvändiga. I köken hade beräknats ungefär en kokerska med ett qvinligt biträde för 20 personer. Manlig betjening vore behöflig för de gröfre göromålen, den yttre renhållningen, desinfektionen m. m. Den sålunda erforderliga betydliga tjenstepersonalen skulle naturligen antagas endast i mån af behof och inskränkas, då behofvet blefve mindre, men anstaltens utredning så väl som utrymme måste emellertid beräknas efter högsta antalet sjuke och deraf följande högsta antal personal.

Uti en särskild till Kongl. Maj:t ställd skrifvelse af den 10 december 1894 hade medicinalstyrelsen tillika anmält, att, oberoende af den utvidgning af observations- och karantänsanstalten å Fejan, hvartill styrelsen öfverlemnat kostnadsberäkning, åtskilliga mindre nybyggnader vore vid nämnda anstalt erforderliga, om anstalten skulle kunna motsvara en del af de ökade anspråk, som under sista tiden stälts på densamma. Sedan den nuvarande läkaren vid anstalten hos styrelsen påyrkat dessa förbättringar, hade styrelsen vid inspektion på platsen öfvertygat sig om det befogade i hans begäran, hvarefter hofintendenten Kumlien uppgjort kostnadsförslag till ifrågavarande nybyggnader. De nya byggnaderna skulle utgöras af: en s. k. ekonomibyggnad, hufvudsakligen inrymmande två från hvarandra isolerade matsalar, den ena för betjeningen hos de sjuke, den andra för öfrig betjening, hvarförutom der afsåges att bereda plats för anstaltens apotek och för ett från de öfriga lokalerna i byggnaden fullt isoleradt arbetsrum för bakteriologiska undersökningar; vidare af ett lik- och obduktionshus; ett förrådshus för desinfektionen till tillfällig förvaring af fartyg tillhörande artiklar, som skulle desinfekteras; samt ett skjul för torkning af den vid en sådan anstalt mycket omfattande tvätten.

Enligt hofintendenten Kumliens förslag, hvilket funnes styrelsens skrifvelse bilagdt, skulle kostnaderna för dessa byggnader uppgå till:

för ekonomibyggnaden (för isolerade lokaler)	kronor	6,300: —
» lik- och obduktionshuset	»	2,450: —
» desinfektionsmagasinet	»	735: —
» torkskjulet	»	565: —
	Summa kronor	10,050: —.

För egen del hade medicinalstyrelsen, då behofvet af alla dessa byggnader under den senaste sommaren gjort sig känbart vid anstalten, ansett det i högsta måtto önskvärdt, att arbetet med de föreslagna byggnadernas uppförande finge begynna, så fort årstiden det medgåfve, och de härför nödiga förberedande åtgärderna snarast möjligt vidtagas, samt fördenskull hemstält, att Kongl. Maj:t täcktes bemyndiga styrelsen att låta i enlighet med berörda, af hofintendenten Kumlien uppgjorda förslag uppföra ifrågavarande byggnader till den nyssnämnda kostnaden, samt att Kongl. Maj:t måtte till dess bestridande anvisa erforderliga medel.

Med afseende å hvad departementschefen ofvan anfört rörande

behofvet af en ny karantänsanstalt vid Arpö och i fråga om öfriga i departementschefens skrifvelse till medicinalstyrelsen af den 5 december 1894 omförmälda byggnadsarbeten m. m., ansåge sig departementschefen böra tillstyrka, att Kongl. Maj:t måtte af Riksdagen äska medel för de ifrågavarande arbetenas utförande och den behöfliga utredningens anskaffande i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de vid medicinalstyrelsens först omförmälda skrifvelse af den 10 december 1894 fogade kostnadsförslag, vid hvilka departementschefen icke hade anledning att göra någon väsentlig erinran. I sammanhang härmed ansåge departementschefen medel böra af Riksdagen begäras till utförande af de utaf medicinalstyrelsen, oberoende af den ifrågasatta utvidgningen af anstalten vid Fejan, nödiga ansedda byggnadsarbeten derstädes.

Såsom nämnts, vore kostnaderna beräknade på följande sätt:

för konvalescentbaracken m. m. vid Fejan till	kronor	51,520: —
„ karantänsanstalten vid Arpö till	„	140,220: —
„ arbetena vid Känsö till	„	25,000: —
„ de sist omförmälda arbetena vid Fejan till	„	10,050: —
eller tillhopa till	kronor	226,790: —.

Beräkningarna rörande de tre första posterna vore emellertid, såsom redan nämnts, approximativa, och vid sådant förhållande syntes det belopp, som nu borde af Riksdagen begäras, kunna begränsas till 225,000 kronor. Skulle det vid arbetenas utförande komma att visa sig, att denna summa icke vore fullt tillräcklig, kunde det felande beloppet, hvilket i allt fall icke torde blifva af någon betydenhet, af tillgängliga medel förskjutas.

Då de ifrågavarande anordningarna borde komma till utförande så fort som möjligt under innevarande års vår, men det anslag, som af Riksdagen för ändamålet beviljades, icke blefve tillgängligt förrän år 1896, ifrågasatte departementschefen, att statskontoret skulle anbefallas att, när sådant blefve behöfligt, förskottsvis utbetala de nödiga medlen emot ersättning af anslaget.

Vid behandling af denna Kongl. Maj:ts framställning har det synts utskottet tvifvelaktigt, huruvida omständigheterna med nödvändighet påkalla, att staten för karantänsväsendets utveckling bör bekosta an-

läggningar af den omfattning, som nu sättes i fråga. Utan att inlåta sig på frågan om behöfligheten eller ändamålsenligheten af ett genomfördt karantänssystem anser utskottet sig nemligen böra uttala sin betänklighet mot att nu ej allenast en utvidgad plan för de karantänsanstalter, som redan äro vid våra kuster inrättade, genomföres, utan äfven en ny anstalt af detta slag anlägges. Förslaget att karantänsanstalterna skulle så anordnas, att, förutom de kolerasjuke, för hvilkas mottagande de hittills varit afsedda, derstädes kunde herbergeras jemväl en del andra karantänspligtige personer, finner utskottet icke sakna vanskligheter, då uppenbart torde vara, att, huru omfattande anordningar i detta syfte än vidtagas, bostadsutrymmet dock kan komma att visa sig för ändamålet otillräckligt och således i allt fall provisoriska anordningar blifva under särskilda förhållanden erforderliga. Med afseende härå och då hvad i statsrådsprotokollet finnes meddeladt icke, enligt utskottets förmenande, ådagalägger behofvet vare sig af nu omförmälda anordningar vid de redan befintliga karantänsanstalterna eller af den ifrågasatta nya anstalten i Karlskrona skärgård, anser sig utskottet icke kunna till Kongl. Maj:ts framställning i dessa delar tillstyrka bifall.

Deremot hyser utskottet icke tvifvel derom, att, oberoende af den ifrågasatta utvidgningen af karantänsanstalterna, åtskilliga arbeten derstädes äro nödiga för anstalternas försättande i tidsenligt skick. De af Kongl. Maj:t i sådant afseende föreslagna anordningarna vid Fejan, hvilkas behöflighet blifvit af medicinalstyrelsen bestämdt framhållen, torde sålunda enligt utskottets åsigt, böra komma till utförande; och då de häröfver framlagda kostnadsberäkningarna icke gifvit anledning till någon erinran, finner sig utskottet böra förorda beviljandet af det för ändamålet äskade beloppet 10,050 kronor.

Af den till statsrådsprotokollet meddelade redogörelsen angående Känsö karantänsinrättning synes ock framgå, att vissa förbättringar af mindre omfattning derstädes måhända äro af behofvet påkallade. Utskottet är emellertid icke i tillfälle att bedöma, huruvida och i hvad mån anordningar vid denna inrättning böra i sådant hänseende vidtagas; men då utgifterna för detta ändamål synas kunna stanna vid jemförelsevis ringa belopp, torde desamma i händelse af behof kunna af Kongl. Maj:t med tillgängliga medel bestridas.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer utskottet,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen, för utförande af åtskilliga byggnadsarbeten vid observations- och

karantänsanstalten vid Fejan i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det deröfver upprättade vid medicinalstyrelsens skrifvelse den 10 december 1894 fogade kostnadsförslag, å extra stat för år 1896 anvisar ett anslag af 10,050 kronor.

Ersättning för af statskontoret gjorda förskott.

Ang. ersättning för af statskontoret gjorda förskott.
[34.]

37:o) Af statsrådsprotokollet inhemtas, att, enligt hvad statskontoret anmält, nämnda embetsverk förskjutit följande belopp, hvilka borde anmälas till ersättande af Riksdagen under sjette hufvudtiteln, nemligen:

ersättning till Blekinge läns ränteri för derifrån till länsmannen H. Bolling, såsom innehafvare af bostället n:o 1 Möllekulla, förskjuten räntegodtgörelse för tiden från den 14 mars 1892 till den 13 mars 1893 för från bostället exproprierad jord	kronor	45: 28
aflidne länsmannen i Gråmanstorps distrikt i Kristianstads län Carl Giertz' rättsinnehafvare tillerkänd ränta för tiden från den 1 mars till den 31 december 1893 å till statsverket erlagd ersättning för från länsmansbostället $\frac{2}{3}$ mantal n:o 1 Nybygget exproprierad jord	,,	8: 14
godtgörelse för från Elfsborgs läns ränteri till innehafvaren af länsmansbostället Rennelanda Stommen utbetald ersättning för mark, som för en väganläggning tagits i anspråk från bostället	,,	10: —
godtgörelse för afkomst af boställen, som enligt kongl. brefvet den 31 maj 1878 innehafvare af länsmanstjenster, hvarmed boställen varit förenade, egt undfå i anledning deraf, att företrädarne åtnjutit fardagsår	,,	1,701: 31
aflöningsfyllnad enligt kongl. brefvet den 27 april 1883 för uppehållande af länsmanstjenst	,,	95: 28
aflöningsfyllnad med anledning af ett länsmansboställes indragning	,,	1,014: 57
till kommerskollegium enligt kongl. brefvet den 17 juni 1893 utanordnade medel för godtgörande af vissa utgifter och kostnader för svenskt sjöfolk m. m.	,,	40,300: —
Transport	kronor	43,174: 58

Transport	kronor	43,174: 58
till medicinalstyrelsen, på grund af särskilda kongl. bref, utanordnade medel till bestridande af kostnader för genomförande af åtgärder till förekommande af kolerans införande i riket	„	115,000: —
ersättning på grund af kongl. brefven den 2 februari och den 29 juni 1894 till Göteborgs och Bohus läns ränteri för derifrån utbetalda kostnader för karantänsinrättningen å Känsö i anledning af åren 1892 och 1893 befarade utbrott af kolerafarsoten	„	22,684: —
godtgörelse på grund af kongl. brefvet den 8 mars 1894 till lotsstyrelsen för förskjutna kostnader för anordnande af observationsplatser för kolera	„	3,932: 09
ersättning på grund af kongl. brefvet den 21 september 1894 till Stockholms stads helsovårdsnämnd för utgifter för renings- och desinfektionsåtgärder i ett från kolerasmittad ort till Stockholm ankommet ångfartyg	„	25: —
resekostnads- och traktamentsersättning samt arfvoden åt ordföranden och ledamöterne i den af Kongl. Maj:t den 30 oktober 1891 tillsatta komité för afgifvande af förslag angående arbetareförsäkring, ersättning till en ledamot i komitén för vissa af honom för komiténs räkning utförda arbeten m. m.	„	47,283: 41
resekostnads- och traktamentsersättning samt arfvoden till ledamöterne i den af Kongl. Maj:t den 29 juli 1892 tillsatta komité för upprättande af förslag till ordningsstadga för hafsfisket vid kusten af Göteborgs och Bohus län, äfvensom löpande utgifter för komitén, utöfver hvad förut anmälts till ersättande	„	2,466: 81
ersättning för kostnader för åtgärder, som vidtagits för ordningens upprätthållande vid Norbergs gruffält under derstädes åren 1891 och 1892 inträffade arbetsinställelser	„	27,177: 95
ersättning till Vermlands läns ränteri för derifrån utbetalda understödsmedel åt sådana, i följd af en i staden Kristinehamn timad eldsvåda, nödlidande, hvilka varit ur stånd att af egna medel återgälda erhållna understödsbelopp	„	3,000: —
Summa	kronor	264,743: 84

Med iakttagande af grundsatsen om anslags bestämmande till jemnt tal af kronor, har Kongl. Maj:t föreslagit, att Riksdagen måtte, till betäckande af ofvan omförmälda, *af statskontoret förskottsvis bestridda utgifter*, anvisa ett anslag af 264,744 kronor.

Utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Öfver Kongl. Maj:ts under sjette hufvudtiteln gjorda förslag om anvisande på extra stat för år 1896 af medel till *vägars anläggning och förbättring*, till *bro- och hamnbyggnader m. m.* samt till *frostminskningsföretag* har utskottet i sitt utlåtande n:o 12 afgifvit yttrande. Likaledes har utskottet i utlåtande n:o 26 meddelat yttrande beträffande Kongl. Maj:ts äfven under sjette hufvudtiteln framstälda förslag om anvisande af medel *till utförande af nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik, äfvensom till inköp och förändrad inredning m. m. af hotellbyggnaderna m. m. vid Bollnäs station* och till *anskaffande af ny rörlig materiel vid statens redan trafikerade jernvägar* samt om *anläggning af ett jernvägsspår mellan Malmbergets station å Luleå—Gellivare-banan till utmålen Välkomman, Johan och Baronerna* äfvensom angående *reparationsverkstad vid Boden* för de öfre delarne af norra stambanan och Gellivarebanan.

Stockholm den 18 februari 1895.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.

Reservationer:

vid *punkten 1:o* (angående höjning af tjenstgöringspenningarne för vissa länsmän):

af herrar *H. Andersson*, *P. Pehrson*, *C. Persson*, *S. G. von Friesen*, *P. Holm*, *L. Jönsson*, *A. P. Danielson* och *K. A. Kihlberg*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att Kongl. Maj:ts i ämnet väckta förslag icke måtte af Riksdagen bifallas;

vid *punkten 4:o* (angående aflöning åt en assistent vid landtbruksakademiens växtfysiologiska försöksanstalt):

af herrar *C. Lundeberg*, friherre *F. V. von Otter*, *G. D. R. Tornérhjelm*, *H. P. P. Tamm*, *I. Wijk*, *I. Kerfstedt*, *E. Fränckel*, *N. Fosser*, *F. E. Pettersson*, friherre *J. T. Gripenstedt*, *H. R. Törnebladh* och *C. U. S. Lybeck*, hvika ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»Af hvad till statsrådsprotokollet sålunda blifvit anfördt finner utskottet tydligen framgå, att den för landtbruksnäringen gagnande verksamhet, som redan utvecklats af landtbruksakademiens växtfysiologiska försöksanstalt, borde kunna i afsevärd grad ökas genom anställande af ett vetenskapligt bildadt ständigt biträde åt anstaltens föreståndare; och anser sig utskottet fördenskull böra tillstyrka, att medel till aflöning för den ifrågasatta assistentbefattningen må af Riksdagen beviljas. Emot det i sådant afseende föreslagna beloppet, 1,500 kronor, har utskottet icke heller haft något att erinra; men då omfattningen af anstaltens verksamhet i väsentlig mån är beroende af det insigtsfulla och framgångsrika arbete, som utföres af dess föreståndare, samt sålunda kan befaras, att vid inträffande afgång af anstaltens nuvarande nitiske föreståndare göromålen derinom icke komma att bedrifvas i det omfång, att ett ständigt biträde blifver erforderligt, synes det utskottet lämpligt, att ifrågavarande anslag varder uppfördt å extra stat. Utskottet hemställer derför,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen, till aflöning åt en assistent vid landtbruksakademiens växtfysiologiska försöksanstalt, å extra stat för år 1896 anvisar ett belopp af 1,500 kronor»;

vid *punkten 6:o* mom. a) (angående väckt motion om åtgärder för erhållande af en representativ administration af hafsfiskebedriften vid Göteborgs och Bohus läns kust m. m.):

af herr *S. G. von Friesen;*

vid *punkten 9:o* (angående löneförhöjning åt banvakter):

af herr *L. Jönsson;*

vid *punkten 15:o* (angående arfvoden åt lappfogdar m. m.):

af herrar grefve *G. Sparre*, *C. Lundeberg*, *H. P. P. Tamm*, *F. E. Pettersson* och friherre *J. T. Gripenstedt*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att hvad Kongl. Maj:t i ämnet föreslagit måtte af Riksdagen bifallas;

af herr *P. Norberg* mot en del af motiveringen;

vid *punkten 28:o* (angående anslag till svenska mosskulturföreningen);

af herrar *H. Andersson*, *P. Pehrson*, *C. Persson*, *L. Jönsson*, *P. Holm*, *A. P. Danielson* och *K. A. Kihlberg*, hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort erhålla följande lydelse:

»Enär sistlidna års Riksdag vid gemensam votering med 215 nej mot 147 ja afslog Kongl. Maj:ts förslag att till understöd åt svenska mosskulturföreningen på extra stat för år 1895 anvisa 15,000 kronor och genom sagda votering i stället beviljade till nämnda förening ett extra anslag för 1895 af 10,000 kronor, så anser utskottet, att då denna fråga för så kort tid sedan varit af Riksdagen pröfvad och då inga nya vigtiga skäl sedan dess tillkommit, sig icke böra tillstyrka Riksdagen att förhöja ifrågavarande anslag.

Men då mosskulturföreningen fortfarande är förtjent att med statsmedel understödjas, och då den af Kongl. Maj:t i statsrådsprotokollet omförmälda inspektion af föreningens verksamhet synts utskottet lämplig, hemställer utskottet,

att Riksdagen må på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts förevarande framställning, att till understöd åt svenska mosskulturföreningen på extra stat för år 1896 anvisas ett anslag af 10,000 kronor.»

vid *punkten 33:o* (angående främjande af svenska alsters afsättning i utlandet):

af herrar grefve *G. Sparre, O. M. Björnstjerna, C. Lundeberg*, friherre *F. W. von Otter, H. P. P. Tamm, I. Wijk, K. Bohnstedt, E. Fränckel, N. Fosser* och *T. Nyström*, hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»I betraktande af de mångahanda svårigheter, med hvilka vårt lands exporthandel har att kämpa, anser utskottet åtgärder, som kunna lända till utvidgning af våra handelsförbindelser med utlandet, värda uppmärksamhet. Ett försök i sådan rigtning ser utskottet i den nu föreslagna, i viss mån förändrade användningen af det allt sedan år 1888 utgående anslaget till befrämjande af svenska produkters afsättning i främmande länder. På grund häraf och med hänsyn jemväl till den erfarenhet, som i andra länder vunnits angående handelsstipendier, finner utskottet önskvärdt, att sådana stipendier inrättas äfven i vårt land.

Hvad angår de fordringar, som böra ställas på stipendiaterna, synas de af kommerskollegium i sådant afseende föreslagna bestämmelserna kunna läggas till grund för utfärdande af föreskrifter i ämnet. Härvid vill utskottet dock uttala den mening, att den allra största vigt synes böra fästas vid stipendiaternas praktiska utbildning; och anser utskottet följaktligen att vid stipendiernas fördelning, hvilken lämpligen bör bestämmas af Kongl. Maj:t på förslag af kommerskollegium, hänsyn bör företrädesvis tagas till de sökandes praktiska duglighet och förfarenhet i handel och industri. Det med stipendiet afsedda gagn torde ej heller, enligt utskottets uppfattning, i regel kunna vinnas annat än genom stipendiatens anställning hos affärsmän i utlandet; och får utskottet i sammanhang härmed påpeka önskvärdheten af att bland vilkoren för stipendiernas uppbärande intages bestämmelse om skyldighet för stipendiat, som vunnit sådan anställning, att härom förete intyg.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört, och då Kongl Maj:ts framställning i afseende å det för ifrågavarande ändamål erforderliga anslag icke gifvit anledning till någon utskottets erinran, hemställer utskottet,

att Riksdagen må för år 1896 på extra stat anvisa ett anslag af 28,500 kronor, att af Kongl. Majt användas till befrämjande af afsättning i främmande länder af alster af svensk industri och svenska näringar.»

Herr *A. G. L. Billing* har begärt få antecknadt, att han icke inom utskottet deltagit i förestående hufvudtitels behandling.

Likaledes skulle här antecknas, att herr grefve *G. Sparre* icke öfvervarit behandlingen af den under punkten 4:o i utlåtandet upptagna fråga, samt att herrar *O. M. Björnstjerna*, *K. Bohnstedt* och *J. E. Wikstén* icke närvarit vid handläggningen af de här ofvan under punkterna 1:o—15:o antecknade ärenden.

Bil.

Tabell öfver ordinarie anslagen under

1895 års riksstat anslår:									
Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning på *förslag.*				Summa.			
		Friheter.		Ersättningar.					
Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.		**Civil-**
6,500	—	— —	—	— —	—	6,500	—		Statsministern, lönefyllnad, *förslagsanslag,* högst
36,000	—	— —	—	— —	—	36,000	—		Statsråden utan departement, 3 à 12,000 kronor
17,000	—	— —	—	— —	—	17,000	—		Departementschefen
78,700	—	— —	—	— —	—	78,700	—		Departementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli
64,600	—	— —	—	— —	—	64,600	—		Kommerskollegium
33,000	—	— —	—	— —	—	33,000	—		Bergsstaten
61,400	—	— —	—	— —	—	61,400	—		Statistiska centralbyrån:
									Aflöningsmedel för statistiska centralbyrån
									Reservationsanslag
									Till bibliotekets underhållande
									„ arfvoden åt tillfälliga biträden samt till
									„ officiella statistiska trycket
									„ en statistisk tidskrift
									„ utarbetande af en aflönings- och pensions-
87,200	—	— —	—	— —	—	87,200	—		Landtmäteristaten
178,600	—	— —	—	— —	—	178,600	—		Rikets allmänna kartverk
87,422	—	— —	—	— —	—	87,422	—		Öfverståthållareembetet
2,675,882	—	— —	—	— —	—	2,675,882	—		Landsstaterna i länen (deraf 110,000 kronor *reserva-*
									Ökas för höjning af tjenstgöringspenningarne för och med anledning af tre boställens indragning lens afkastning med
133,700	—	— —	—	— —	—	133,700	—		Väg- och vattenbyggnadsstaten (deraf tvenne särskilda och till vägundersökningar, hvartdera à 30,000
Tpt 3,460,004	—	— —	—	— —	—	3,460,004	—		

Litt. A.

riksstatens Sjette hufvudtitel.

			Förslag till blifvande riksstat:							
			Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning på *förslag*.				Summa.	
					Friheter.		Ersättningar.			
departementet.			Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
.....			6,500	—	— —	—	— —	—	6,500	—
.....			36,000	—	— —	—	— —	—	36,000	—
.....			17,000	—	— —	—	— —	—	17,000	—
.....			78,700	—	— —	—	— —	—	78,700	—
.....			64,600	—	— —	—	— —	—	64,600	—
.....			33,000	—	— —	—	— —	—	33,000	—
.....		28,400: —								
.....	1,500: —									
vikariatsersättningar	12,200: —									
.....	17,300: —									
.....	1,000: —									
statistik	1,000: —	33,000: —	61,400	—	— —	—	— —	—	61,400	—
.....			87,200	—	— —	—	— —	—	87,200	—
.....			178,600	—	— —	—	— —	—	178,600	—
.....			87,422	—	— —	—	— —	—	87,422	—
tionsanslag). Nuvarande belopp		2,675,882: —								
tre länsmän i Norrbottens län med		900: —								
samt förändrad beräkning af två bostäl-		2,340: —	2,679,122	—	— —	—	— —	—	2,679,122	—
reservationsanslag till expenser för allmänna arbeten kronor)			133,700	—	— —	—	— —	—	133,700	—
		Transport	3,463,244	—	— —	—	— —	—	3,463,244	—

	1895 års riksstat anslår:								
	Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning på *förslag.*				Summa.		
			Friheter.		Ersättnin gar.				
	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	
Tpt	3,460,004	—	— —	—	— —	—	3,460,004	—	
	28,800	—	— —	—	— —	—	28,800	—	Landtbruksstyrelsen
	239,000	—	— —	—	— —	—	239,000	—	Ålderstillägg, *förslagsanslag*
	10,847	—	6,635	—	1,664	—	19,146	—	Gästgifvares friheter
	250,000	—	— —	—	— —	—	250,000	—	Bidrag till skjutsentreprenader, *förslagsanslag*
	354	—	25	—	— —	—	379	—	Färjor och färjekarlar
	600,000	—	— —	—	— —	—	600,000	—	Bidrag till vägunderhållet på landet, *förslagsanslag*
S:gr	4,589,005	—	6,660	—	1,664	—	4,597,329	—	
									Jordbruket, handeln
									Reserva-
	12,000	—	— —	—	— —	—	12,000	—	Vägar och kommunikationer
	190,400	—	— —	—	— —	—	190,400	—	Undervisningsanstalter för jordbruk- och landtmanna- understöd åt landtmannaskolor)
	49,500	—	— —	—	— —	—	49,500	—	Landtbruksingeniörer och deras biträden
	105,000	—	— —	—	— —	—	105,000	—	Befrämjande i allmänhet af jordbruk och landtmanna-
	48,500	—	— —	—	— —	—	48,500	—	Länsveterinärer
	73,500	—	— —	—	— —	—	73,500	—	Befrämjande i allmänhet af slöjderna
	11,500	—	— —	—	— —	—	11,500	—	Befrämjande i allmänhet af handel och sjöfart
	8,700	—	— —	—	— —	—	8,700	—	Befrämjande i allmänhet af bergsbruket
	42,000	—	— —	—	— —	—	42,000	—	Fiskerinäringens understöd
S:gr	541,100	—	— —	—	— —	—	541,100	—	
									Diverse
	63,000	—	— —	—	— —	—	63,000	—	Skiften och afvittringar, *reservationsanslag*
	50,000	—	— —	—	— —	—	50,000	—	Utflyttningshjelp efter skiften, *förslagsanslag*
	4,500	—	— —	—	— —	—	4,500	—	Odlingshjelp för krononybyggare, *förslagsanslag*
Tpt	5,247,605	—	6,660	—	1,664	—	5,255,929	—	

	Förslag till blifvande riksstat:							
	Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning på *förslag.*				Summa.	
			Friheter.		Ersättningar.			
	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
Transport	3,463,244	—	— —	—	— —	—	3,463,244	—
.....	28,800	—	— —	—	— —	—	28,800	—
.....	239,000	—	— —	—	— —	—	239,000	—
.....	10,847	—	6,635	—	1,664	—	19,146	—
.....	250,000	—	— —	—	— —	—	250,000	—
.....	354	—	25	—	— —	—	379	—
.....	600,000	—	— —	—	— —	—	600,000	—
S:gr	4,592,245	—	6,660	—	1,664	—	4,600,569	—
och näringarne.								
tionsanslag.								
.....	12,000	—	— —	—	— —	—	12,000	—
näringar (deraf ett *förslagsanslag* å 15,000 kronor till	190,400	—	— —	—	— —	—	190,400	—
.....	49,500	—	— —	—	— —	—	49,500	—
näringar	105,000	—	— —	—	— —	—	105,000	—
.....	48,500	—	— —	—	— —	—	48,500	—
.....	73,500	—	— —	—	— —	—	73,500	—
.....	11,500	—	— —	—	— —	—	11,500	—
.....	8,700	—	— —	—	— —	—	8,700	—
.....	42,000	—	— —	—	— —	—	42,000	—
S:gr	541,100	—	— —	—	— —	—	541,100	—
anslag.								
.....	63,000	—	— —	—	— —	—	63,000	—
.....	50,000	—	— —	—	— —	—	50,000	—
.....	4,500	—	— —	—	— —	—	4,500	—
Transport	5,250,845	—	6,660	—	1,664	—	5,259,169	—

	1895 års riksstat anslår:								
	Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning på *förslag.*				Summa.		
			Friheter.		Ersättningar.				
	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	
Tpt	5,247,605	—	6,660	—	1,664	—	5,255,929	—	
	2,700	—	— —	—	4,567	—	7,267	—	Jordförluster genom kanal- och och väganläggningar,
	108,550	—	1,070	—	— —	—	109,620	—	Hästafvelns förbättrande, *reservationsanslag* (
	30,000	—	— —	—	— —	—	30,000	—	Till förekommande och hämmande af smittosam
	15,850	—	— —	—	— —	—	15,850	—	Karantänsinrättningen på Känsö, *förslagsanslag*, h"
	43,000	—	— —	—	— —	—	43,000	—	Rese- och traktamentspenningar, *förslagsanslag* .....
	119,522	—	— —	—	— —	—	119,522	—	Skrifmaterialier och expenser, ved m. m., *förslags-*
									Minskas för jemnande af hufvudtitelns slutsum
	12,000	—	— —	—	— —	—	12,000	—	Extra utgifter, *reservationsanslag* .....
S:gr	449,122	—	1,070	—	4,567	—	454,759	—	
S:a	5,579,227	—	7,730	—	6,231	—	5,593,188	—	

	Förslag till blifvande riksstat:							
	Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning på *förslag.*				Summa.	
			Friheter.		Ersättningar.			
	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
Transport	5,250,845	—	6,660	—	1,664	—	5,259,169	—
förslagsanslag	2,700	—	— —	—	4,567	—	7,267	—
särskildt 50,000 kronor till prisbelöningar för hästar)	108,550	—	1,070	—	— —	—	109,620	—
sjukdomar bland husdjuren, *förslagsanslag*	30,000	—	— —	—	— —	—	30,000	—
	15,850	—	— —	—	— —	—	15,850	—
	43,000	—	— —	—	— —	—	43,000	—
anslag. Nuvarande belopp 119,522: —								
med 72: —	119,450	—	— —	—	— —	—	119,450	—
	12,000	—	— —	—	— —	—	12,000	—
S:gr	449,050	—	1,070	—	4,567	—	454,687	—
Summa	5,582,395	—	7,730	—	6,231	—	5,596,356	—

Bil. Litt. B.

Tabell öfver extra ordinarie anslagen under riksstatens Sjette hufvudtitel.

		Kronor.	ö.
Civildepartementet.			
Civildepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli:			
För handhafvande af kontroll å försäkringsanstalterna		4,500	—
Öfverståthållareembetet:			
Till utgifvande af "Polisunderrättelser"		15,000	—
Landsstaterna i länen:			
Till aflöning m. m. åt särskild polisstyrka på landet	65,000: —		
„ ersättning för juridiskt biträde åt de svenske lapparne i Norge samt till lappfogdar och lappförmän	10,000: —	75,000	—
Väg- och vattenbyggnadsstaten:			
Till undersökning af mindre hamnar och farleder äfvensom till upprättande af planer till anläggning eller ombyggnad af broar, då dylika arbeten icke äro förenade med vägföretag		5,000	—
Vägunderhållet på landet:			
För bestridande af statsverkets andel i kostnaden för vägdelningar, *förslagsanslag*		50,000	—
Undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar:			
Till aflöningar och öfriga utgifter vid Ultuna landtbruksinstitut	29,000: —		
Transport	29,000: —	149,500	—

		Kronor.	ö.
Transport	29,000: —	149,500	—
För uppehållande af undervisningen vid mejeriinstitutet vid Alnarp	8,000: —	37,000	—
Befrämjande i allmänhet af jordbruk och landtmannanäringar:			
Bidrag till bestridande af kostnaderna för allmänna landtbruksmöten	7,500: —		
Till prisbelöningar vid allmänna landtbruksmöten för husdjur, redskap, maskiner m. m.	12,500: —		
Bidrag till underhåll af sju kemiska stationer för jordbrukets och näringarnes behof	28,000: —		
Bidrag till underhåll af en för öfre Norrland afsedd kemisk-växtbiologisk anstalt inom Norrbottens län	5,000: —		
Till understöd åt frökontrollanstalter	10,000: —		
„ utbildande af en elev i boskapsskötsel och mejerihushållning	1,000: —		
„ understöd åt svenska mosskulturföreningen	13,500: —		
För de geologiska undersökningarne	94,000: —	171,500	—
Befrämjande i allmänhet af slöjderna:			
Till anställande af en andre instruktör i husslöjd och personligt ålderstillägg till andre instruktören Jonas Wallander	2,500: —		
Bidrag till upprätthållande af väfskolan i Borås och till aflönande af en andre lärare vid samma skola	4,800: —	7,300	—
Befrämjande i allmänhet af handel och sjöfart:			
Till understöd åt Göteborgs handelsinstitut och Frans Schartaus praktiska handelsinstitut i Stockholm	15,000: —		
„ befrämjande af afsättning i främmande länder af alster af svensk industri och svenska näringar	20,000: —	35,000	—
Befrämjande i allmänhet af bergsbruket:			
Till bergsskolorna i Filipstad och Falun		14,000	—
Fabriksinspektion:			
För anordnande af fabriksinspektion		30,000	—
Transport		444,300	—

		Kronor.	ö.
Transport		444,300	—
Diverse anslag:			
För utförande af byggnadsarbeten vid observations- och karantäns-anstalten vid Fejan	10,050: —		
„ ersättning för af statskontoret förskottsvis bestridda utgifter	264,744: —	274,794	—
Summa		719,094	—

Anm. Rörande öfriga af Kongl. Maj:t föreslagna extra anslag under Sjette hufvudtiteln, nemligen till vägars anläggning och förbättring m. m. och till nya byggnader m. m. vid statens jernvägstrafik äfvensom extra anslag utom hufvudtitlarne till ny rörlig materiel vid statens jernvägar, har utskottet afgifvit särskilda utlåtanden.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1895.